

Türkad

ULUSLARARASI TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

TürkAd

EDİTÖR

Prof. Dr. Mehmet KARA

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

EDİTÖR YARDIMCISI

Doç. Dr. MUSTAFA ULUTAŞ

Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

YAYIN KURULU

PROF. DR. FATMA ÖZKAN (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. İSMET ÇETİN (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. GIYASETTİN AYTAŞ (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. FİGEN GÜNER DİLEK (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. HASAN BAĞCI (MEHMET AKİF ERSOY ÜNV.)

PROF. DR. MUSTAFA KURT (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. SABRİ SİDEKLİ (MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNV.)

PROF. DR. MEHMET KURUDAYIOĞLU (İZZET BAYSAL ÜNV.)

PROF. DR. ALİ GÖÇER (ERCİYES ÜNV.)

PROF. DR. ÖZAY KARADAĞ (HACETTEPE ÜNV.)

DOÇ. DR. MURAT ÇERİTOĞLU (ANKARA ÜNV.)

DOÇ. DR. NİHAL ÇALIŞKAN (YILDIRIM BAYEZİT ÜNV.)

DANIŐMA KURULU

PROF. DR. AHMET BİCAN ERCİLASUN (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. ALEMDAR YALÇIN (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. LEYLA KARAHAN (GAZİ ÜNV.)

PROF. DR. AYŐE İLKER (CELAL BAYAR ÜNV.)

PROF. DR. VAHİT TÜRK (İSTANBUL KÜLTÜR ÜNV.)

PROF. DR. BİLGEHAN ATSIZ GÖKDAĞ (KIRIKKALE ÜNV.)

PROF. DR. MEHMET DURSUN ERDEM (NEVŐEHİR HACI BEŐTAŐ ÜNV.)

PROF. DR. SÜER EKER (BAŐKENT ÜNV.)

PROF. DR. VOLKAN COŐKUN (MUĞLA SITKI KOŐMAN ÜNV.)

PROF. DR. YAKUP ÇELİK (YILDIZ TEKNİK ÜNV.)

Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi

Cilt/Volume 9, Sayı/Issue 2, Aralık/December 2024

İçindekiler/Contents

Tunç, H. E. (2024). Kısa "TRT" içeriklerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğinin incelenmesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 9(2), 1-32.

Taş, A., & Kara A. (2024). Strabon ve Tarsus'ta tarih. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 9(2), 33-43.

Çelebican, Ü. (2024). Kültür unsurlarından yöresel mutfak üzerine bir değerlendirme: Kastamonu ili örneği. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 9(2), 44-59.

Kısa "TRT" İçeriklerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliğinin İncelenmesi

Hilal Ece Tunç¹

Özet

Araştırmada dinleme/izleme metinlerinin çeşitliliğinin artırılmasına uygun içerik örnekleri sunarak katkıda bulunmak amaçlanmıştır; ilk ve tek Türk devlet kanalı olan TRT'nin (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) kısa içeriklerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilirlik durumu incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. TRT'ye ait 5 dakikadan kısa içerikler evreninden, 15 video örneklem olarak alınmıştır. Örneklemdeki videolar; kültür aktarımı, deyim ve atasözlerine yer verilmesi, merak unsuru içermesi, bilgilendiricilik, röportaj niteliği taşıması; müzik, mizah kullanımı ve iletişimsel yaklaşıma uygunluk kriterlerinden birini veya birkaçını içeriyor olmasına göre seçilmiştir. Seçilen içeriklerin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilecekleri dil düzeyi ve hitap ettikleri dinleme/izleme ve sözlü etkileşim kazanımları, Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı"na göre belirlenmiştir. Araştırma sonucunda içeriklerin, çoğunlukla B2 düzeyinde toplandığı; temel dil düzeyindeki öğrenciler için ileri düzey dil yapıları içerdiği tespit edilmiştir. İçerikler kazanımlar yönünden incelendiğinde ise 15 içerikte toplam 66 adet dinleme/izleme kazanımına rastlanmıştır. İçeriklerin bağlantılı olduğu sözlü etkileşim kazanımlarının sayısı ise 47'dir. Her içerik ortalama 7,53 kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur. İçerikler Türkçenin günlük kullanımına dair özellikler taşıdıkları ve kültürel unsurları da içerdikleri için otantik materyal olarak kullanılabilir bulunmuştur. TRT gibi Türk kültürü hakkında içerik üreten kurumların doğrudan yabancılara Türkçe öğretimi için de içerik üretmeleri önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, Dinleme/İzleme becerisi, Video, İçerik, TRT

Examining The Usability of Short "TRT" Contents in Teaching Turkish to Foreigners

Abstract

In this study, the usability of the short content of Turkey's state channel TRT in teaching Turkish to foreigners was examined. Using the content analysis method, 15 videos of TRT's short content of less than 5 minutes were sampled. The language level of the selected contents and the targeted listening/watching and oral interaction outcomes were determined according to the "Teaching Turkish as a Foreign Language Program" prepared by the Turkish Maarif Foundation. As a result of the research, it was determined that the contents are mostly at B2 level and contain advanced language structures for students at basic language level. In addition, when the contents were analyzed in terms of the language level at which they can be used in teaching Turkish to foreigners and the objectives they address, a total of 66 listening/watching objectives and 47 oral interaction objectives were found. It was emphasized that the contents can be used as authentic materials and have features related to the daily use of Turkish. For this reason, it is recommended that institutions such as TRT that produce content on Turkish culture should also produce content directly for teaching Turkish to foreigners.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, Listening/Watching skills, Video, Content, TRT

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 23280860@stu.omu.edu.tr, ORCID: 0009-0005-4728-9862

Giriş

Yabancılara Türkçe öğretimi, kökleri oldukça eskiye dayanan bir alandır. Kaşgarlı Mahmut'un 11.yy'de yazdığı "Divanü Lügâti't-Türk" isimli sözlük, Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır ve bu amaçla yazılan eserlerin başlangıcı olarak kabul edilir. Eser, yalnızca sözlük niteliğinde olmayıp; Türklere ait edebi, tarihi, coğrafi pek çok unsuru da içinde barındırmıştır. (Adıgüzel, 2010: 28-29; akt. Göçer & Moğul, 2011, s. 798-799).

Divanü Lügâti't-Türk'ten günümüze kadar yabancılara Türkçe öğretimi alanında çeşitli eserler yazılmıştır. Tüm bu eser ve çalışmalar, yabancılara Türkçe öğretiminin kurumsallaşmasının önünü açmıştır. Günümüzde, yurt içinde ve yurt dışında yabancılara Türkçe öğretimi yapan çok sayıda kurum bulunmaktadır. Yurt içinde; üniversitelere bağlı Türkçe öğretim merkezleri, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve halk eğitim merkezleri, PICTES kapsamındaki okullar, Gençlik ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki gençlik merkezleri, belediyeler, dil kursları ve sivil toplum kuruluşları bu görevi yürütmektedir. Yurt dışında yabancılara Türkçe öğretimi ise; Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfına bağlı Türk okulları, TİKA Program Koordinasyon Ofisleri, Diyanet'e bağlı merkezler, yabancı üniversitelerdeki Türkoloji bölümleri vb. yerlerde yapılmaktadır (Memiş, 2023, s. 121). Çok sayıda yabancı uyruklu öğrenci, eğitim görmek için Türkiye'yi tercih etmektedir. Öğrencilere ek olarak; savaş, iş vb. çeşitli sebeplerle Türkiye'ye göç etmiş olan yabancı uyruklu bireyler de yabancılara Türkçe öğretiminin hedef kitlelerini oluşturmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminin bu hedef kitleye nasıl verileceği hususunda; yalnızca gramer yapılarının değil, Türk kültürünün özelliklerinin de aktarılması da önem taşımaktadır çünkü dil; bu zamana kadar pek çok kez kültürün taşıyıcısı olarak nitelendirilmiştir. Kültürün ne olduğu hususunda da çeşitli fikir ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Bir yaklaşıma göre kültür insanın kendisine nasıl bakacağını dahi belirler; kişinin değerlerinin ne olduğu ve hangi hedeflerle nasıl yaşadığı kültürün etkisiyle belirlenir ve dolayısıyla insan hayatına dair kültürel öğeler de bu şekilde oluşur (Uygur, 2006, s.17). Ölümünden doğuma, renklerden sayılara kadar her olgu kültürle bağlantılıdır ve kültürü tanımlamada bir ölçüttür. Toplumlar tüm bu kültürel öğelerini; sevinçlerini, acılarını, düşünce yapılarını, geleneklerini dil aracılığıyla gelecek yıllara taşımışlardır. Bu gerçeklik, Türkçe ve Türk kültürü için de geçerlidir. Dolayısıyla Türkçe öğrenmek isteyen yabancı uyrukluların da Türk kültürüne dair bilgiye sahip olması gerekmektedir.

Türkçe ve Türk kültürü arasında bağlantı kurulduğunda, öğrenciler Türklerin nasıl bir yaşam tarzına sahip olduğunu daha iyi fark edeceklerdir. Cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenlerin insanların konuşma ve davranışlarına nasıl yansıdığını göreceklerdir. Kendi kültürü ve Türk kültürünü karşılaştıracak, benzerlik ve farklılıkları ayırt edeceklerdir. Tüm bunlar, öğrendikleri dilin kültürüne merak duymalarını sağlayacaktır (Çakır, 2011, s. 251). Kısa TRT içerikleri de, bir Türk devlet kanalına ait olmaları sebebiyle bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olarak çalışmanın evrenini oluşturmuştur. İçerikler; Türk müziğine, Türklerin mizah anlayışına, deyim ve atasözlerine, iletişim şekillerine, bilmecelelerine; dolayısıyla zekâlarını kullanma şekillerine dair bilgi vermektelerdir. İçerdikleri unsurların tamamı Türk kültürüne ait unsurlardır ve kullanımları, dinleme/izleme metinlerinin çeşitliliğini artıracaktır.

Dinleme/izleme metinlerinin çeşitliliğini artırmak amaçlanırken, mevcut Türkçe öğretim setlerindeki eksikler de göz önünde bulundurulmuştur. Kullanılmakta olan Türkçe öğretim setleri incelendiğinde; dinleme etkinliklerinde dinleme öncesi ve sonrası süreçlerin dikkate alınmadığı, sadece soruları cevaplamaya yönelik tasarlandığı, okuma-yazma becerisiyle bağlantılı olup konuşma becerisiyle ilişkilendirilmediği dikkat çekmektedir. (Memiş, 2023, s. 106). Kısa TRT içeriklerinin incelendiği bu çalışmada içerikler, yalnızca dinleme/izleme kazanımlarıyla değil; sözlü etkileşim kazanımlarıyla da ilişkilendirilmiş ve konuşma becerisini geliştirmek için nasıl kullanılabileceklerine de değinilmiştir.

Amaç

Dinleme/izleme ve sözlü etkileşim kazanımlarının kazandırılması amacıyla video içerikleri incelenmiştir. Daha önce, yabancılara Türkçe öğretiminde bir video paylaşım platformu olan YouTube'nin kullanımı üzerine yapılan bir araştırmada (Çangal, 2021, s. 79). YouTube

içeriklerinin dil öğretimine olumlu etkisi olduğu tespit edilmiş ve Türkçe öğretiminde video içeriklerinin daha sık kullanılması önerilmiştir. Yabancılar Türkçe öğretiminde video kullanımı hakkındaki öğretmen görüşlerinin toplandığı başka bir araştırmada ise (Dündar & Kara, 2019, s.571). öğretmenler; video kullanımının öğrenci motivasyonunu artırdığını, öğrenilenlerin kalıcılığını sağladığını ve öğrenirken eğlendirdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, yabancılar Türkçe öğretimi için hazırlanan kitap setlerinde de video bağlantılara yer verilmemiş, yalnızca dinleme etkinlikleri sunulmuştur. (Ömeroğlu & Güleç, 2016, 613). Bu durum, kalıcı bir öğretim sağlama açısından eksiklik oluşturmaktadır. TRT'nin kısa içeriklerinin derslerde kullanımı, bu yönde de katkı sağlayacaktır.

TRT'nin kısa içeriklerinin, yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılabilirlik durumunun inceleneceği bu araştırmanın amacı; dinleme/izleme metinlerinin çeşitliliğinin artırılmasına uygun içerik örnekleri sunarak katkıda bulunmaktır. Araştırmada üç soru üzerinde durulmuştur:

1-TRT'nin kısa içerikleri, yabancılar Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabilir?

2-TRT'nin kısa içerikleri, yabancılar Türkçe öğretiminde hangi dil seviyelerinde kullanılabilir?

3-TRT'nin kısa içeriklerinin kullanımıyla, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere hangi kazanımlar edindirilebilir?

Yöntem

TRT'nin kısa içeriklerinin, yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılabilirlik durumunu incelemek ve dinleme/izleme metinlerinin çeşitliliğinin artırılmasına uygun içerik örnekleri sunarak katkıda bulunmak amacıyla yürütülen bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, nitel verilerin toplandığı araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.39; akt. Karataş, 2015, s. 63). Doküman analizi ise yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013, s. 1). Araştırmada TRT'nin kısa içeriklerinden elde edilen veriler, bu şekilde incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Örneklem Seçimi ve Analiz Süreci

Bir evren olarak kısa TRT içerikleri, 20.10.2023-27.10.2023 tarihleri arasında, örneklem belirlemede dikkat edilecek olan ölçütlere göre izlenmiş ve incelenmiştir. İnceleme esnasında içeriklerin kültür aktarımına, deyim ve atasözlerine yer vermesi; merak unsuru içermesi, bilgilendirici olması, röportaj niteliği taşıması, müzik kullanımı, mizah kullanımı ve iletişimsel yaklaşıma uygunluk ölçütleriyle uygunluğunu gösteren notlar alınmıştır.

Yabancı bir dili öğrenmede başarılı olmak hedefleniyorsa dili öğrenen şahsın öğrendiği dilin kültürüne dair bilgilere hakim olması gerekmektedir. Farklı bir dilin okuma metnini anlamaya çalışan bir kişinin o dilin kültürünü bilmesi; okuduğu metni çok daha az efor sarf ederek, hızlı bir şekilde anlaması noktasında avantajlı olacaktır (Tseng, 2002, s. 2; akt. Memiş, 2016, s. 609). Bu nedenle kültür aktarımı örneklem seçmede bir ölçüt olarak benimsenmiştir. Deyim ve atasözlerine de bir dilin kültürüne dair çok sayıda bilgi taşımaları sebebiyle odaklanılmıştır. Kültür unsurlarının ise iletişimsel yaklaşımla aktarılması daha uygun olacaktır çünkü iletişimsel yaklaşımda dört temel dil becerisinden biri olan konuşma becerisinin gelişmesi için diyaloglardan faydalanılmakta ve bu sayede öğrencilerin kendilerini günlük hayattan gerçek bir ortam ve durumun içindeymiş gibi hissetmeleri sağlanmaktadır. Böyle bir yaklaşımla aktarılan kültürel unsurlar ve dilsel beceriler daha kalıcı olacaktır (Yıldız & Tepeli, 2015, 273). Günlük hayatta ünlü kişilerle ya da halktan insanlarla yapılan röportajlar da iletişimsel yaklaşımda kullanım açısından tutarlıdır. Benzer şekilde mizah ve müzik kullanımı da hedef dilin kültürüne ve iletişim şekline dair fikir vermektedir. Ayrıca bir çalışmada (Çelik, 2006, s. 36-37) bilgisayarla destekli mizah kullanılarak eğitim verilen sınıflarda başarı ortalamasının yükseldiği tespit edilmiştir. Müzik kullanımı konusunda ise İngilizce öğrenen kişilerde seslere, ton, ritim ve durak gibi bürün

olgularına dair farkındalığını artırdığı ve mırıldanmalar, taklitler aracılığıyla kişilerin dili akıcı kullanmalarını kolaylaştırdığı fikrine (Mora, 2000, s. 152). ulaşılmıştır. Dolayısıyla içeriklerde müzik ve mizah kullanımı faydalı olacaktır. İçeriklerde bilgilendirici niteliğin aranması ise daha çok Türkçe öğrenen küçük yaş grupları için önemsenmiştir. İçeriklerin merak unsuru taşıması ise ilgi çekici olması yönünden her yaş grubunda önem taşımaktadır.

Başta kültürel unsurlar olmak üzere sayılan ölçütlere dikkat edilerek yapılan analizle örneklemin seçilmesinin ardından yalnızca örneklemdaki içerikler 28.10.2023-06.11.2023 tarihleri arasında dil bilgisi yapılarına odaklanılarak tekrar izlenmiş ve içeriklerin içindeki dil bilgisi yapıları not edilmiştir. İçeriklerin Türkiye Maarif Vakfı'nın programındaki kazanımlarla ilişkisi, araştırmanın yazım aşamasında incelenmiştir.

İçeriklerin kullanılmasına uygun oldukları dil düzeyi belirlenirken; Türkiye Maarif Vakfının hazırlanmış olduğu "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı"ndaki "Düzeyleme Göre Dil Yapıları Listesi" (Türkiye Maarif Vakfı, 2020, s. 83-8). esas alınmıştır. İncelenen içerikteki en geç öğretilen dil yapısı tespit edilmişse diğer yapılar sadece isim olarak sıralanmış ve onları göstermek için bir tablolaştırma yapılmamıştır. İçeriğin özel olarak bir dil bilimsel yapı yönünden zengin olduğu öne sürülüyorsa, bu dil bilimsel yapının bulunduğu kelimeler tablolaştırılarak gösterilmiştir. Ek olarak, videoların içerdiği dinleme/izleme kazanımları ve bu kazanımlarla bağlantılı olarak geliştirilebilecek sözlü etkileşim becerisi kazanımları da mevcut programdaki "Düzeyleme Göre Kazanım Listeleri" nden (Türkiye Maarif Vakfı, 2020, s. 41-80). faydalanılarak tablolaştırılmıştır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evreni içerisinde TRT veri tabanında bulunan, beş dakikadan kısa olan bütün videolar bulunmaktadır.

Tablo 1. İçerikler

İçerik numarası	İçerik isimleri	Erişim adresleri
İçerik 1	"Nice Bayramlara"	⇒ https://youtu.be/0tZaZ8e9EjE?feature=shared
İçerik 2	"Vücudumuz Şarkısı"	⇒ https://youtu.be/cjaQFKc5Hlo?feature=shared
İçerik 3	"Daha Dün Annemizin"	⇒ https://youtu.be/yx9ZraXNI50?feature=shared
İçerik 4	"Trafik Lambası"	⇒ https://youtu.be/IMW5EHygFSg?feature=shared
İçerik 5	"Çarşıdan Aldım Bir Tane"	⇒ https://youtube.com/shorts/bAfZ27ppM8k?feature=shared
İçerik 6	"Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?"	⇒ https://youtu.be/pGzpxysvq90?feature=shared
İçerik 7	"Edi İle Būdū: Elmalı Pasta"	⇒ https://youtu.be/EAXBgbncBPA?feature=shared
İçerik 8	"Ben Buraların Yabancıyım"	⇒ https://youtube.com/shorts/C5a7q9jVUMw?feature=shared
İçerik 9	"Modern Zamanların Robinson Crusoe'si: Geçmişin Gölgesinde"	⇒ https://youtu.be/27oJkqmCYZ8?feature=shared
İçerik 10	"Yakıştır: D Harfi"	⇒ https://www.tiktok.com/@trtarsiv/video/7112473450958032130
İçerik 11	"Karne Günü"	⇒ https://youtu.be/V-Iy9IUheQU?feature=shared

İçerik 12	“Sahi, Ben Öğretmen Olamaz Mıyım?”	⇒ https://youtube.com/shorts/BgwXpun6_Mc?feature=shared
İçerik 13	“Ne Olmak İstiyordunuz, Ne Oldunuz?”	⇒ https://youtu.be/PCL8y1WSmAk?feature=shared
İçerik 14	“Sanat Tarihi: Yeryüzleri”	⇒ https://youtu.be/PCL8y1WSmAk?feature=shared
İçerik 15	“Saat Nedir?”	⇒ https://youtu.be/mji7N_uD85I?feature=shared

Kısa TRT içerikleri, ölçüt örnekleme yöntemi de kullanılarak; kültür aktarımı, deyim ve atasözlerine yer verilmesi, merak unsuru içermesi, bilgilendirici olması, röportaj niteliği taşıması, müzik kullanımı, mizah kullanımı ve iletişimsel yaklaşıma uygunluk kriterlerinden birini veya birkaçını içeriyor olmasına bakılarak incelenmiş ve bu inceleme sonucunda araştırmamızın örnekleme, 15 kısa içerikle sınırlandırılmıştır.

İçeriklerin uygun oldukları dil seviyeleri ve içerikler aracılığıyla gerçekleştirilebilecek kazanımlar, Türkiye Maarif Vakfı'nın programına göre belirlenmiştir fakat öğrenme ortamında nasıl kullanılacaklarına dair bir uygulama yapılmamıştır.

Bulgular

Nice Bayramlara

Şekil 1. Nice bayramlara

“[Nice Bayramlara](#)” ismiyle “TRT Belgesel” YouTube kanalında yayınlanan içeriğin, yabancılara Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabileceği incelenmiş ve kültür aktarımı sağlamak amacıyla kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Kültür aktarımında bu içerikten nasıl faydalanılabileceği hususunda videoya konu olan “bayram” temasına odaklanılmıştır. Türk kültüründe de dini ve milli bayramlar önemli bir yer tutmaktadır; dolayısıyla bayramlar, kültür aktarımının önemli bir parçasıdır. Mevcut içerikte ise bayram teması, dini bir bayram olan Ramazan Bayramı'nın sözlü olarak kutlanmasıyla işlenmiş ve görüntülerle zenginleştirilmiştir.

İçeriğin kültür aktarımı dışında Türkçe öğretimine de, “Bir bayram, sözlü olarak nasıl kutlanabilir?” veya “Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler, bayram kutlama metinlerini anlayabiliyor mu?” sorularına cevap bulunması yönünden katkısı olacaktır.

Tablo 2. "Nice Bayramlara" isimli içerikteki edilgen-dönüştü fiiller

Edilgen fiil (<i>f=2</i>)	Dönüştü fiil (<i>f=4</i>)	Fiiller
X		aşıl-
X		çalın-
	X	şenlen-
	X	sevin-
	X	tatlan-
	X	katlan-

İçerikteki dil yapıları incelendiğinde, edilgen ve dönüştü fiillerin kullanımı göze çarpmaktadır. Edilgen fiiller akademik yazılarda, gazetelerde de sıkça kullanılmaktadır. Cümleye fiili yapının belli olmadığı izlenimini verirler. Dönüştü fiiller ise cümleye, fiili gerçekleştirenin aynı zamanda fiilden etkilenen olduğu anlamını katar. Edilgen fiillerde de dönüştü fiillerde de aynı ekler kullanıldığı için, öğrenenler bunları zaman zaman karıştırmaktadır.

İçeriğin, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin iki grameri ayırt etmesine katkısı olacaktır. Edilgen ve dönüştü fiillere Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı"nda B1 düzeyinde yer verilmiştir. Bu sebeple bu içerik de B1 düzeyine uygun düşmektedir.

Tablo 3. Programdaki içerikle ilişkili B1 düzeyinde yer alan kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B1.D.4. Mecazlı ifadeleri tanıır.	İçerikteki "gönülden gönüle büyüyen bir aile", "sevinçler katlanır" gibi ifadeler mecazlıdır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.18. Kutlama/tebrik/teşekkür/temenni/davet veya taziye içerikli metinleri/konuşmaları anlar.	İçerik, sesli/görüntülü bir Ramazan Bayramı kutlama mesajıdır. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.50. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini takip eder.	İçerik, sesli/görüntülü bir sosyal medya iletidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.53. Dinlediklerinde/izlediklerinde kültürel özellikleri belirler.	Bayramlar da kültürün bir parçasıdır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B1.SE.6. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.	İçerik, mecazlı ifadeler barındırması sebebiyle ilgili kazanımın gerçekleştirilmesi için bir örnek teşkil etmektedir.
B1.SE.18. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, bayram, taziye, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır.	Öğrenci, bu içerikte "Nice bayramlara..." kalıp ifadesini görecektir. "nice" kelimesi kullanılarak doğum günü kutlaması da yapılmaktadır. Kelimenin farklı kullanımlarından bahsedilip öğrenciye kullandırılması sağlanırsa, içerik ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygun olacaktır.
B1.SE.19. Kültürel özelliklerin konuşulduğu diyaloglara katılır.	Öğrenci; kendi kültüründe bayram kutlamalarının nasıl yapıldığından bahsedebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.SE.20. Kültürel bir öge, gelenek veya	Bayramlar da bir milletin kültür

mekâna ilişkin konuşmalara katılır.

öğelerindedir. Öğrenci, bu konularda konuşacağı için içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 4 dinleme/izleme kazanımı ve 4 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Vücutumuz Şarkısı

Şekil 2. Vücutumuz şarkısı

“[Vücutumuz Şarkısı](#)” ismiyle “TRT Arşiv” Youtube kanalında yayınlanmış olan müzikli içerikte; el, kol, bacak, burun, ağız, kulak, yanak, baş, kirpik, kaş, saç, parmak, diş, çene uzuvlarının tamamına yer verilmiştir. Tüm bu uzuvların müzik eşliğinde öğretilmesi, özellikle ritmik zekâsı baskın öğrenciler için faydalı olacaktır.

Öğrenciler, videoda yer alan isim cümlelerini ve soru eklerini Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı”na göre A1 düzeyinde öğrenmektedirler. Ancak videoda geniş zaman kipi (-Ar,“olur”) ve “gibi” edatı olduğu ve bunlara da A2 düzeyinde yer verildiği için klipi bu seviyede izletmek, öğrenciler uzuv isimlerini öğrendilerse tekrar mahiyetinde olacaktır.

Tablo 4. Programdaki A2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
A2.D.8. Temel soru ifadelerini tanıır.	İçerikteki “Sen hiç gördün mü...?”, “Olur mu hiç...?” soruları içinde “mI” soru edatı tekrarlanmaktadır. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.15. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikte “İki elim, iki kolum, bacaklarım var..” gibi vücudu betimleyen ifadeler sıkça kullanılmıştır. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.39. Sayısal ifadeleri tanıır.	İçerikteki “İki el, iki kol, üç kulak...” ifadeleri sayısal ifadelerdir. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.45.Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini takip eder.	İçerik, sesli/görüntülü bir sosyal medya iletidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
A2.SE.4. Diyaloglarında betimleyici ifadeleri kullanır.	İçerikte insan vücudu tanıttığı için betimlemelere başvurulmuştur. Betimleyici

ifadelerin nasıl kullanıldığını gören bir öğrenciden, kendisinin de betimleme yapması istenebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 4 dinleme/izleme kazanımı ve 1 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Daha Dün Annemizin

Şekil 3. Daha dün annemizin

“TRT Arşiv”in Youtube kanalında [“Daha Dün Annemizin Kollarında Yaşarken”](#) ismiyle yayınlanan ve Modern Folk Üçlüsü tarafından söylenen şarkının farklı sözlerle oluşturulan İngilizce bir versiyonu da mevcuttur. “The ABC Song” şeklinde adlandırılan bu versiyon, İngiliz alfabesini küçük İngiliz çocuklarına öğretmek için kullanılmaktadır. (Wikipedia). Şarkının Türkçe versiyonunun sözlerinde ise “dün, anne, kol, yaşa-, çiçek, bahçe, yol, koş-, şimdi, okul, sınıf, sevinç” gibi temel kelimeler kullanılmıştır. Şarkıda temel seviyelerde öğrenilen kelimelerin kullanılması Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin şarkıyı anlamasını kolaylaştıracak ve de müzikle öğreniyor olmaları, öğrenciler için daha etkili olacaktır.

Şarkıdaki kelimelerden sadece “-doldur” fiili ettirgen olması sebebiyle diğerlerinden daha ileri seviye bir yapıdadır. Şarkıda rastladığımız diğer dil bilgisel yapılar ise; bulunma hali eki (“kollarında”), görülen geçmiş zaman eki (“olduk”...), istek kipi (“yaşasın”), şahıs ekleri ve “-ken” zarf fiilidir. Bunların içinde en geç öğrenilen yapı “-ken” zarf fiilidir (“yaşarken, “koşarken”) ve Türkiye Maarif Vakfının programında B2 düzeyinde yer alır. Bu sebeple içeriğin B2 düzeyinde kullanılması uygun olacaktır.

Tablo 5. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.12. Öyküleyici metinlerdeki temel unsurları belirler.	Temel unsurlar; olay, yer, zaman, kişi unsurlarıdır. Bu unsurlar, içerikteki “Şimdi okullu olduk, sınıfları doldurduk.” gibi ifadelerden belirlenebilir. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.13. Öyküleyici/bilgilendirici metinlerin konusunu ve ana fikrini belirler.	İçerikteki şarkıda görülen geçmiş zaman kipiyle birlikte öyküleyici bir anlatım kullanılmıştır. Annesinin kollarında hayata

başlayan bir çocuğun, büyüyüp okula gitmesi ve bundan mutluluk duyması anlatılmıştır. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.24. Konuşmayı sürdürmek için uygun ifadeler (teşvik, onay, takdir, itiraz vb.) kullanır.	İçerikteki grubun solisti, çocukları takdir etmek için “Çok güzel.” ifadesini kullandı. Öğrenenler bu seviyede “aferin” vb. takdir ifadelerini de kullanabilirler. Sınıfta benzer durumlar canlandırılabilir. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 2 dinleme/izleme kazanımı ve 1 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Trafik Lambası

Şekil 4. Trafik lambası

“[Trafik Lambası](#)” ismiyle “TRT Arşiv”in Youtube kanalında yayınlanan içerikte kırmızı ışık, yeşil ışık ve sarı ışık tanıtılmış ve trafik kuralları söylenmiştir. Bu içerik, bir yetişkine dil öğretirken kullanmak için yetersiz kalabilir ancak çocuklara Türkçe öğretirken kullanılması mümkündür. İçeriğin müzik içermesi de bir avantaj olacaktır.

Türkiye Maarif Vakfının programına göre içerikteki en geç öğretilen dil bilgisel yapı ettirgen fiildir(“sulandır-”) ve programda B2 düzeyinde yer alır. Bunun dışında “yemyeşil, sapsarı” gibi pekiştirmelerin de içerikte bulunması pekiştirmelerin öğretilmesi açısından faydalı olabilir.

Tablo 6. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.5. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikte yer alan “Kan kırmızı domates” ve pekiştirme içeren “sapsarı limon, yemyeşil biber” ifadeleri betimleyici ifadelerdir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.26. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili çıkarımlarda bulunur.	Küçük çocuklar için eğitici nitelikte bir içeriktir ve trafik kurallarından bahsedilmektedir. Öğrenci, bununla ilgili

Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.6. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	İçerikte yer alan “Kırmızı ışık da ne?” gibi sorular ve videoda bunlara verilen cevapları, sınıf ortamında soru-cevap yapılması için örnek oluşturmaktadır.
B2.SE.29. Bir şeyin işleyişine/yapılışına ilişkin diyaloglara katılır.	İçerikten faydalanılarak “Trafikte hangi ışık ne işe yarar?”, “Bir yaya nasıl davranır?” gibi konularla ilgili diyalog kurdurulabilir.

İçerik, 2 dinleme/izleme kazanımı ve 2 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Çarşıdan Aldım Bir Tane

Şekil 5. Çarşıdan aldım bir tane

Müzikle öğretim, bir önceki içerikte de olduğu gibi “[Çarşıdan Aldım Bir Tane](#)” ismiyle “TRT Arşiv” Youtube kanalında yayınlanan videonun dil öğretimi açısından bir avantajıdır. Ayrıca “Çarşıdan aldım bir tane, eve geldim bin tane” kısmı Türk halkı arasında yaygın olarak sorulan, cevaplanan bir bilmecedir. Meyve isimlerinden biri olan “nar”, bu bilmecenin cevabıdır. Bilmeceler, merak unsuru içermeleri sebebiyle fazladan bir uğraş sonucunda cevaplanır ve bu sebeple Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için hedef dilde öğrenilen yeni kelimelerin akılda kalıcılığını artırabilir. Bilmecelerden kelime öğretiminde bu örnekte de olduğu gibi faydalanılması mümkündür.

Videonun içerdiği dil bilimsel yapılar ise yeterlilik fiili, istek/dilek kipi, görülen geçmiş zaman kipi, gelecek zaman kipi, ayrılma hali, yönelme hali, belirtme hali, iyelik eki ve soru eki şeklinde sıralanabilir. Öğrencinin bilmediği birden fazla yapı tek seferde, öğrenciye sunulmamalıdır çünkü bu kafa karıştırıcı olacak ve öğrenmeyi zorlaştıracaktır. Videodaki en geç öğretilen yapıyı dahi öğrenci öğrenmiş veya en azından öğrenme aşamasında olmalıdır. Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı programa göre öğrenciler içerikteki yapıları A2 düzeyinde öğrenmektedir. Yapıların tamamı öğrencilere öğretildikten sonra bu video izletilerek öğrencilerin öğrenme eksikliklerine dair bir fikir edinilebilir.

Tablo 7. Programdaki A2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
A2.D.8. Temel soru ifadelerini tanır.	İçerikte yer alan “Bil bakalım, bu ne?” sorusundaki “ne” ifadesi, temel soru ifadelerinden biridir. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.17. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan ölçü birimlerini/miktar ifadelerini tanır.	İçerikteki bilmecede geçen “bir tane, bin tane...” “kısmılarındaki “tane” bir miktar ifadesidir. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.39. Sayısal ifadeleri tanır.	İçerikte geçen “bin”, “bir” ifadeleri sayısal ifadelerdir. Bu sebeple içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.45. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini takip eder.	İçerik, sesli/görüntülü bir sosyal medya iletidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.47. Öyküleyici metinlerdeki olay örgüsü, yer, zaman ve kişileri belirler.	İçerikteki şarkıda geçen “Çarşıdan aldım.”, “Eve geldim.” gibi cümlelerde öyküleyici bir anlatım mevcuttur ve öyküleyici metnin unsurları bulunmaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.D.48. Kabul/ret/onay ifadelerini belirler.	İçerikte öğretmen, çocuklara “Evet” demektedir ve bu bir kabul ifadesidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
A2.SE.10.Diyaloglarında sayısal ifadeleri kullanır.	İçerikte “bir”, “bin” gibi sayısal ifadeleri görülmektedir. Öğrenciden de sayısal ifadeleri kullanması beklenir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
A2.SE.38. Diyaloglarında tahmin ifadelerini kullanır.	İçerikteki şarkıda “Bil bakalım, bu ne?” diye soruluyor. Eğer öğrenme ortamında içerikteki bilmece tartışılırsa, öğrencinin tahmin ifadeleri kullanması gerekir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 6 dinleme/izleme kazanımı ve 2 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?

Şekil 6. Çinliler bu parmağı niye kullanmaz?

“Çiçek Taksi” isimli dizinin [“Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?”](#) ismiyle “TRT Arşiv” Youtube kanalında yayınlanan sahnesinin; hem bir bilmece içermesi, hem mizahtan faydalanılması, hem de belli dil bilgisel yapıları ve deyimleri/kalıp ifadeleri içinde bulundurması sebebiyle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanımı mümkündür.

Mevcut içerikte sorulan bilmece; belli bir kelimeyi buldurmaya yönelik değil, güldürüye yöneliktir. Dili öğrenmek kadar günlük hayatta kullanmak da önemlidir, insanların büyük bir kısmı günlük hayatında mizah kullanır veya mizaha maruz kalır. Bu sebeple Türkçe öğrenen bir yabancı öğrenci, mizahtan uzak tutulmamalıdır.

İçerikte deyim olarak “gözü kal-“, “vicdan sızlat-“ deyimleri kullanılmıştır. Bu deyimler, bir iletişim sırasında kullanıldıkları için içerik iletişimsel dil öğrenme yaklaşımına da uygundur ve dinleyenler/izleyenler için daha etkili bir öğrenme sağlayabilir.

Sayılan sebepler ışığında, bu sahnenin yabancılara Türkçe öğretiminde faydalı olabileceği fikrine varılmıştır. Sahne; şart kipi(“bilemezsen”), istek kipi(“bakalım”), isim tamlamaları (“benim parmağım”, “adamın vicdanı”), ilgi eki (tamlamalarda bulunuyor), iyelik eki(tamlamalarda bulunuyor), ettirgen fiil(“sızlat-“) ve yeterlilik fiili(“bilemezsen”) yapılarını içermektedir. Öğrencilere birden fazla dil bilgisi yapısını öğretmek amacıyla tek seferde sunmamanın gerekliliği burada da geçerlidir. Öğrenci, tüm yapıları öğrendikten sonra içerik izletilebilir. Sahnedeki en geç öğrenilen yapı olan ettirgen fiilleri(“sızlat-“) Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı programa göre B2 düzeyinde öğrenmektedir. Bu sebeple içeriğin B2 düzeyinde kullanımı uygun görülmüştür.

Tablo 8. Programda B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.1. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.	İçerikte kullanılan deyimler (“gözü kal-“, “vicdan sızlat-“) söz varlığı unsurları içindedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.2. Mecazlı ifadeleri belirler.	Deyimler, aynı zamanda mecazlı ifadelerdir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.25. Dinleyeceklerinin/izleyeceklerinin içeriğine ilişkin tahminlerde bulunur.	İçerikteki “Çinliler bu parmağı niye kullanmaz?” sorusunun cevabı, video

B2.D.40. Mizahi metinlerin iletisini belirler.	durdurulup düşündürülebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur. Bu içerik, görüntülü bir mizahi konuşma metnidir. Öğrenciler; iki karakterin birbirine ilettikleri mesajı belirleyebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.41. Mizahi ifadelerin anlamlarını belirler.	Öğrenciler; içerikteki mizahın hangi ifadelerle gerçekleştirildiğini ve ne anlam ifade ettiğini belirleyebilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.5. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.	İçerikteki deyimler, öğrencilere kullanılabılır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.6. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	İçerikte soru sorup cevap verilmesinin örneği görülmektedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.41. Bir olay veya durumla ilgili tahmin/öneri/çıkarım içeren konuşmalar yapar.	Öğrencilere, içerikteki benzer şekilde bir bilmece sorulup onlardan tahmin etmesi beklenebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 5 dinleme/izleme kazanımı ve 3 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Edi İle BÜDÜ: Elmalı Pasta

Şekil 7. Edi ile BÜDÜ: elmalı pasta

“Susam Sokağı”, yabancı bir çocuk programının Türkçe’ye uyarlanmış versiyonudur, Türkiye’de uzun yıllar yayınlanmış ve izleyiciler tarafından sevilmiştir. (Vikipedi). [Edi İle BÜDÜ](#) ise, “Susam Sokağı” programının iki karakteridir. Edi ile BÜDÜ’nün mevcut sahnedeki diyalogları, yine iletişimsel yaklaşıma uygun bir örnek olabilir. Ayrıca mizahi unsur da taşımaktadır.

Susam Sokağı’nın bu sahnesinde BÜDÜ, pastanın büyük dilimini yemek istemektedir ancak Edi, büyük dilimi kendisine almıştır. BÜDÜ, bu durumdan rahatsız olduğunu anlatmak için Edi’ye;

kendisi olsa büyük dilimi Edi'ye bırakıp küçük dilimi kendi alacağını söyler. Bu, dostu için yapacağı bir fedakârlıktır. Edi ise şöyle cevap verir: "Ama Būdū, küçük dilimi zaten sen yiyorsun." Būdū'nün, bu cevabı hiç beklemediği, verdiği tepkiden bellidir. Evet, küçük dilimi zaten kendisi yiyordur. Bu durumda ne söyleyeceğini, nasıl itiraz edeceğini bilemez. Oysa aslında Edi bu cevabı, Būdū'nün fedakârlık vurgusunu hiç anlamadan vermiştir veya anladığı halde anlamazlıktan gelmiştir. Özetle, iki karakter arasında bir zıtlasma meydana gelir ve sahnedeki mizahı da bu zıtlasma ortaya çıkarır.

Tablo 9. "Edi İle Būdū: Elmalı Pasta" isimli içerikteki istek kipleri ve birleşik zaman çekimleri

İstek kipi ($f=3$)	Birleşik zaman çekimi ($f=2$)
X	baksana
X	vereyim
X	alayım
	X verirdim
	X yerdim

Diyalogun sonlarında birleşik zaman çekimine yer verilmesi sebebiyle içerik, Türkiye Maarif Vakfının programında B2 seviyesine uygun düşmektedir. Ancak diyalogda istek kipleri de bulunmaktadır; bu nedenle bu sahne, istek kipi konusunun tekrar edilmesi için de uygundur.

Tablo 10. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.5. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikte yer alan "büyük dilim", "küçük dilim" gibi ifadeler, betimleyici ifadelerdir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	İçerikte bir olay ve dolayısıyla bu olayın bir konusu mevcuttur. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.32. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini yorumlar.	İçerik, sesli/görüntülü bir sosyal medya iletidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.38. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	Öğrenciler, içerikteki sahnede neler yaşandığını kısaca anlatabilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.40. Mizahi metinlerin iletisini belirler.	Bu içerik, görüntülü bir mizahi konuşma metnidir. Öğrenciler; iki karakterin birbirine ilettikleri mesajı belirleyebilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.41. Mizahi ifadelerin anlamlarını belirler.	Öğrenciler; içerikteki mizahın hangi ifadelerle gerçekleştirildiğini ve ne anlam ifade ettiğini belirleyebilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.24. Konuşmayı sürdürmek için uygun ifadeler (teşvik, onay, takdir, itiraz vb.) kullanır.	Būdū'nün tepkisi bir itiraz örneğidir. Kendisine küçük dilim verilmesine itiraz etmektedir. Örnek teşkil etmesi sebebiyle içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.30. Diyaloglarda duygularını ifade eder ve duygularını yansıtan kişiye uygun karşılıklar verir.	Būdū, Edi'nin kendisine küçük dilimi vermesinden dolayı hayal kırıklığı yaşar ve bunu ifade eder. Edi de ona karşılık verir.

Örnek teşkil etmesi sebebiyle içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 6 dinleme/izleme kazanımı ve 2 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Ben Buraların Yabancıyım

Şekil 8. Ben buraların yabancıyım

İçerik, “Kim Bunlar” isimli farklı skeçlerden oluşan bir dizinin “[Ben Buraların Yabancıyım](#)” ismiyle “TRT Arşiv”in Youtube kanalında yayınlanan bir sahnesidir. Sahnede iki kişi, gökyüzündeki şeyin ay mı yoksa güneş mi olduğunu tartışmaktadır. Bu içeriğin de mizahi unsurlar içermesinden ötürü öğrencilerin ilgisini çekmesi mümkündür. Ayrıca “pardon, affedersiniz, rahatsız ettik” gibi günlük kalıplar da içerikte yer almaktadır.

Oldukça kısa olan bu içerikte bir kelimedede fiilimsiye(“gördüğünüz”), bir kelimedede yeterlilik yapısına(“bilemeyeceğim”), bir kelimedede “gibi” edatına yer verilmiştir ancak bunlar dışındaki yapıların tamamı A1 düzeyinde öğretilen yapılardır. Ama öğretici, videodaki her kelimenin bilinmesi gerektiğini düşünüyorsa bu içeriği B2 düzeyinde kullanmalıdır.

İçerikte “gibi” edatına yer verildiğine değinilmişti. Bu edat “kabak gibi” deyiminin içinde geçmiştir. Deyimler de B2 düzeyinde öğretilen yapılardır. Kabak sebzesinin büyüklüğü jestlerle ifade edilebilir, güneşe veya aya büyüklük yönünden benzetildiği anlatılabilir. Elbette “kabak gibi” deyimi apaçık ortada olan bir gerçeği vurgulamak için daha mecâzi cümlelerde de kullanılabilir ancak burada somut şekilde de anlatılacak durumdadır.

Tablo 11. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.1. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.	İçerikte geçen “kabak gibi” deyimi, söz varlığı unsurları içinde bulunmaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.2. Mecazlı ifadeleri belirler.	Deyimler, mecazlı ifadelerdir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.5. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikte yer alan “kabak gibi” deyimi, güneşin büyüklüğünü betimlemek için kullanılmıştır.

B2.D.27. Etkin katılmadığı konuşmaları ana hatlarıyla takip eder.	Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur. İçerikte, öğrencinin etkin olarak katılmadığı bir konuşma yer almaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.40. Mizahi metinlerin iletisini belirler.	Bu içerik, görüntülü bir mizahi konuşma metnidir. Öğrenciler; karakterlerin birbirine ilettikleri mesajı belirleyebilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.41. Mizahi ifadelerin anlamlarını belirler.	Öğrenciler; içerikteki mizahın hangi ifadelerle gerçekleştirildiğini ve ne anlam ifade ettiğini belirleyebilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.42. Dinlediğini/izlediğini içerik, anlatım ve beden dili açısından değerlendirir.	İçerikte ikna etme amaçlı olarak jestlere de başvurulmuştur. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.5. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.	Öğrencilerden içerikteki “kabak gibi” deyimini cümle içinde kullanmaları istenebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.45. Nezaket ifadelerini kullanır.	İçerikte kullanılan “pardon, affedersiniz, rahatsız ettik” gibi günlük kalıplar, aynı zamanda nezaket ifadeleridir. Öğrenciden, bunları kullanması istenebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 7 dinleme/izleme kazanımı ve 2 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Modern Zamanların Robinson Crusoe’si: Geçmişin Gölgesinde

Şekil 9. Modern zamanların Robinson Crusoe’si: geçmişin gölgesinde

“[Modern Zamanların Robinson Crusoe’su: Geçmişin Gölgesinde](#)” ismiyle “TRT Belgesel”in Youtube kanalında yayınlanan bu bilgilendirici içerikte Ziya Abay’ın öyküsü anlatılmaktadır. Ziya Abay,

parasını Robinson Crusoe gibi zenginden alıp fakire dağıtmamış ama ağaçlar için harcamış ve bir adaya 3500 fidan dikmiştir. Böyle bir şey yapma sebebi de videoda anlatılmıştır.

Tablo 12. “Modern Zamanların Robinson Crusoe’si: Geçmişin Gölgesinde” isimli içerikte yer alan fiilimsiler

İsim fiil (f=4)	Sıfat fiil (f=3)	Zarf fiil (f=5)	Fiilimsiler
		X	batIP
	X		kurtarACAK tekne
X			kalMAK
X			verMEK
	X		olan ada
		X	yetiştirDİKÇE
X			kaybetMEsi
		X	yükselİNCE
	X		bitmeyEN ada
X			dikMEye
		X	dikIP
		X	büyüyÜP

Hikâye anlatımı olması sebebiyle duyulan geçmiş zaman kipi sıkça kullanılmış ancak daha ileri seviye bir yapı olan fiilimsilerin de her türüne yer verilmiştir. Bu sebeple, fiilimsiler öğretildikten sonra, “Bir hikâye nasıl anlatılır?” ve “Duyulan geçmiş zaman kipi hikâyelerde nasıl kullanılır?” diye göstermek/hatırlatmak için bu içerikten faydalanılabilir. Ayrıca içerikte “hayatını ada-“, “hayata küs-“, “hayatı altüst ol-“ gibi sık kullanılan deyimlere de yer verilmiş. Dolayısıyla deyim öğretimine de katkısı olabilir. Bu içerik, Türkiye Maarif Vakfının hazırlamış olduğu programa göre B2 seviyesine uygun düşmektedir.

Tablo 13. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.1. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır.	İçerikte kullanılan “hayatını ada-“, “hayata küs-“, “hayatı altüst ol-“ deyimleri, söz varlığı unsurları arasındadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.2. Mecazlı ifadeleri belirler.	Deyimler, mecazlı ifadelerdir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.5. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikte geçen “tamamen bozkır olan ada“, “ot bile bitmeyen ada“... gibi ifadeler betimleyici ifadelerdir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.9. Sesli ve/veya görüntülü haberlerden ihtiyaç/ilgi duyduğu bilgileri seçer.	İçerik, aynı zamanda bir haber niteliğindedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	İçerikte Ziya Abay’ın fidan dikmeye başlama öyküsü anlatılmıştır. Öğrenci dinlerken bunu tespit etmelidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.21. Olay ve bilgileri zaman ve mantık akışına göre sıralar.	İçerikte olaylar arasında bir sıra mevcuttur. Ziya Abay önce eşini kaybeder, sonra hayata küser, sonra memleketine yerleşir. Hikâye devam eder. Olayların cümleler halinde yazıldığı bir kâğıt, dinleme öncesinde dağıtılıp öğrenciden dinlerken sıralama yapması istenebilir. Etkinlik yapılmasına uygun olması

B2.D.32. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini yorumlar	sebebiyle içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur. İçerik, sesli/görüntülü bir sosyal medya iletidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.38. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	Olaylardan oluşması sebebiyle özetleme yapılmasına uygun bir içeriktir.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.5. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.	Öğrencilerden içerikte geçen deyimleri cümle içinde kullanması istenebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.31. Yeni öğrendiği kelime ve kalıpları doğru telaffuz eder.	Öğrenenler özellikle “altüst ol-“ deyimini telaffuz etmekte zorlanabilir. Bu deyim, öğrencilere tekrar ettirilebilir.

İçerik, 8 dinleme/izleme kazanımı ve 2 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Yakıştır: D Harfi

Şekil 10. Yakıştır: d harfi

Bir zamanlar TRT’de “[Yakıştır](#)” isimli bir yarışma yayınlanmıştır. Bu yarışmada yarışmacılar; her soruya, seçilen harfle başlayan cevaplar vermek zorundadır. Videodaki yarışmacı için bu harf; “D” harfidir. İkinci dil öğretiminde “A harfiyle başlayan kelimeler, B harfiyle başlayan kelimeler.. gibi alfabetik listelere sıkça rastlanmaktadır. Bu yarışma, bu listelerle benzer işlev görebilir ve yeni kelimelerin öğretiminde de kalıcılık sağlanmasına yardımcı olabilir. Ayrıca yarışma, bir kelime oyunu niteliğinde olduğu için de sadece izletilmekle kalınmayıp, sınıfta öğrencilere de yaptırılabilir. Uygulama esnasında öğrenciye sorulacak sorular öğrenci seviyesine uygun olmalıdır ve öğrencilerin kelime hazinesi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye Maarif Vakfının programına göre içerikteki en geç öğretilen yapı “diyelim” yapısıdır ve B2 düzeyinde yer alır. Videonun da bu seviyede izletilmesi uygun olacaktır.

Tablo 14. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
-----------------------------------	---------------------------------------

B2.D.9. Sesli ve/veya görüntülü haberlerden ihtiyaç/ilgi duyduğu bilgileri seçer.	Dinleme yapılmadan önce öğrencilere içerikle ilgili sorular verilebilir. ("Konuşmacı nerede doğmuş?" gibi sorular.) Öğrenciler, bu soruları cevaplamaya yönelik seçici dinleme yapar. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.27. Etkin katılmadığı konuşmaları ana hatlarıyla takip eder.	İçerikte, öğrencinin etkin olarak katılmadığı bir konuşma yer almaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.6. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	Aynı yarışma sınıf ortamında yapıldığında kazanım gerçekleştirilmiş olacaktır.
B2.SE.8. Gerekli durumlarda yeniden yapılandırarak ayrıntılı sorular sorar.	İçerikte sunucu "Askerliğinizi nerede yaptınız?" sorusundan sonra "Askerliğinizi ne olarak yaptınız?" sorusunu yöneltmiştir. Sorular, birbiriyle bağlantılı olarak detaylandırılmıştır. Örnek teşkil etmesi sebebiyle içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.14. Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeler kullanarak bir diyaloga katılır.	İçerikte "denizci", "deniz kuvvetleri", "deniz gücü" terimleri kullanılmıştır. Öğrenci de uygulama esnasında farklı terimler kullanabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.27. Kurgusal (hayal, varsayım vb.) olay ve durumlara yönelik diyaloglar kurar.	İçerikte "Bir adaya düşseniz yanınızda neler olsun isterdiniz?" sorusu sorulmuştur. Aynı soru öğrencilere de yöneltilebilir.
B2.SE.33. Etkileşime dayalı etkinlik veya oyunlara, ilgili söz varlığını kullanarak katılır.	İçerik, etkileşime dayalı bir kelime oyunudur. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.36. Herhangi bir konuda röportaj yapar.	İçerik, aynı zamanda bir röportajdır.
B2.SE.45. Nezaket ifadelerini kullanır.	İçerikte sunucu, her zaman 2.çoğul kişi(siz) kullanmıştır ve bu kullanım nezaket amaçlı bir kullanımdır. Ayrıca "efendim" hitabına da yer verilmiştir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 2 dinleme/izleme kazanımı ve 7 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Karne Günü

Şekil 11. Karne günü

“TRT Arşiv”e ait olan [“Karne Günü”](#) isimli bu içerikte öğrenciler karnelerini almıştır. Ne hissettiklerini, karneyi alana kadar ne kadar yorulduklarını, yaz tatilinde neler yapacaklarını anlatmışlardır. Böylece bir tatil planının nasıl anlatacağının öğretilbileceği bir içerik ortaya çıkmıştır.

Videoda geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman kipleri bulunmaktadır. Videonun içerdiği en geç öğretilen yapı ise zarf fiildir (“yorulduğu için”, “demeden”) ve bu da Türkiye Maarif Vakfının programında B1 seviyesine denk gelmektedir. Çocuklar, bu seviye için anlaşılır konuşmakta ancak bu durum; videonun 1.25’e kadar olan kısmı için geçerlidir. Bu dakikadan sonra konuşan kadın halk ağzı kullanmakta ve standart Türkçeden uzaklaşmaktadır, kadından hemen sonra konuşan adam ise çok uzun cümleler kurmaktadır. İki konuşmacıyı da takip etmek, bir yabancı için kolay olmayacaktır. Bu yüzden videonun kısaltılarak kullanılması daha uygun bulunmaktadır.

Tablo 15. Programdaki B1 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B1.D.18. Kutlama/tebrik/teşekkür/temenni/davet veya taziye içerikli metinleri/konuşmaları anlar.	İçerikte yer alan “Seni kutlarım” ifadesi bir tebriktir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.21. Geçmişe ilişkin olay/durum/bilgileri anlatan metinleri anlar.	İçerikte “geldik”, “yorulduk”, “hatırlayamadım”, “çalıştım” gibi geçmişte olan durumları ifade eden kullanımlar mevcuttur. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.38. Plan/tasarı/hayallerini anlatan bir metni anlar.	Muhabir, bir öğrenciye “Tatilde neler yapacaksın?” sorusunu sormuştur ve öğrenci de cevaplamıştır. Burada bir plandan söz edildiği için içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.43. Etkin katılmadığı konuşmaları ana hatlarıyla takip eder.	İçerikte, öğrencinin etkin olarak katılmadığı bir konuşma yer almaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

B1.D.44. Gerekçelendirme ifadelerini belirler.	İçerikte “onun için” ifadesiyle gerekçelendirme cümleleri kuran öğrenciler bulunmaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.49. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren metinleri (röportaj vb.) anlar.	İçerik, bir röportaj olması sebebiyle kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.D.50. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini takip eder.	İçerik, sesli/görüntülü bir sosyal medya iletisidir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B1.SE.2. Konuşmacıdan görüşlerini gerekçelendirmesini ister.	İçerikte gerekçelendirme cümleleri vardır, öğrenci de benzer cümleler kurabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.SE.7. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	İçerikte soru sorup cevap verilmesinin örneği görülmektedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.SE.35. Plan/tasarı/hayallerin konuşulduğu diyaloglara katılır.	Öğrencilere içerikte de olduğu gibi, gelecek tatilde neler yapmayı planladıkları sorulabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.SE.37. Diyaloglarda duygularını ifade eder ve duygularını yansıtan kişiye uygun karşılıklar verir.	İçerikteki bir öğrenci “Çok sevinçliyim.” cümlesini kurmuştur. Türkçe öğrenen yabancı bir öğrenciden de ruh halini anlatması istenebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B1.SE.44. Herhangi bir konuda röportaj yapar/verir.	İçerik bir röportaj olarak örnek teşkil etmesi sebebiyle, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 7 dinleme/izleme kazanımı ve 5 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Sahi, Ben Öğretmen Olamaz Mıyım?

Şekil 12. Sahi ben öğretmen olamaz mıyım?

“Sahi, Ben Öğretmen Olamaz Mıyım?” ismiyle “TRT Arşiv”in Youtube kanalında yayınlanan içerikte küçük bir çocukla röportaj yapılmaktadır. Bu röportajda pek çok akrabalık ve meslek ismi geçmektedir. Üstelik meslek isimleri videoda, yazı ve onları hatırlatacak bir resimle de yer almıştır. Destekleyici görsel uyarılar da içermesi sebebiyle içeriğin, akrabalık ve meslek isimlerinin öğretimi için kullanılması mümkündür.

İçerikte “... ‘u diyor”, “...’ı söylüyor” gibi dolaylı anlatım içeren cümleler kullanılmıştır. Dolaylı aktarım, direkt anlatıma göre daha karışık bir yapıdır. Bu sebeple, iyi öğretilmesi de önemlidir.

Dolaylı anlatım, Türkiye Maarif Vakfının programında B2 düzeyinde yer almaktadır. İçerik B2 düzeyinde, dolaylı anlatım konusunun öğretimi için kullanılacak kadar fazla dolaylı anlatım cümlesi içermiyor ama konunun hatırlatılması için kullanılabilir. Kullanılırken dikkat edilecek olan husus; küçük çocuğun bazı yerlerde cümle sonundaki fiilleri yutarak söylemesidir. Bu kısımlarda öğretici tarafından düzeltme yapılması uygun olacaktır.

Tablo 16. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.2. Mecazlı ifadeleri belirler.	İçerikte yer alan “Ekmeğini kendi kazan-” ifadesi mecazlıdır. Ekmeği kazanmak, aslında para kazanmak anlamındadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.18. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.	İçerikte “Çünkü” ifadesine yer verilmiş ve gerekçelendirilmiş bir cümle kurulmuştur. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.22. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren (röportaj vb.) anlar.	İçerik, bir röportaj olması sebebiyle kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.23. Plan/tasarı/hayalleri anlatan bir konuşmayı anlar.	Muhabir, çocuğa “Peki, sen ne olmak istiyorsun?” diye sormuştur ve çocuk da cevaplamıştır. Bir hayalden söz edilmesi sebebiyle içerik, kazanımın

B2.D.26. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	gerçekleştirilmesine uygundur. İçerikteki çocuğun probleminin ne olduğu, ne anlatmak istediği öğrencilere sorulabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.1. Konuşmalarında onay/kabul/ret veya ekleme ifadelerini kullanır.	İçerikte yer alan “Ben ise hepsine ‘hayır’ diyorum” cümlesi “ret” anlamı içermektedir ve öğrenciler için örnek bir cümledir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.5. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeler kullanır.	İçerikte yer alan “Ekmeğini kendi kazan-” ifadesi aynı zamanda bir deyimdir. Bir deyim in diyalog içinde kullanılmasına örnek teşkil etmesi sebebiyle, içerik kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.6. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	İçerikte soru sorup cevap verilmesinin örneği görülmektedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.18. Gerekelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.	Öğrenciler, içerikteki gibi “çünkü” ifadesini kullanarak, yapmak istedikleri mesleği neden yapmak istediklerini anlatabilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.28. Plan/tasarı/hayallerin konuşulduğu diyaloglara katılır.	Öğrenciler, ne olmak istediklerini içerikteki gibi anlatabilirler. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.35. Tercih ve beğenilerle ilgili konuşmalara katılır.	İçeriğe konu olan meslek seçimi de bir tercihtir ve öğrenciler meslek seçimi hakkında diyaloglar kurabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.36. Herhangi bir konuda röportaj yapar.	İçerik bir röportaj olarak örnek teşkil etmesi sebebiyle, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.43. Farklı bakış açılarına yer vererek konuşmalara katılır.	Konuşmacı; çevresindeki insanlar ondan hangi mesleği yapmasını istiyorsa tek tek anlatmıştır. Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler de yakınlarının kendilerinden beklentilerini ve sebeplerini anlatabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 5 dinleme/izleme kazanımı ve 8 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Ne Olmak İstiyordunuz, Ne Oldunuz?

Şekil 13. Ne olmak istiyordunuz, ne oldunuz?

“[Ne Olmak İstiyordunuz, Ne Oldunuz?](#)” ismiyle “TRT Arşiv” in YouTube kanalında yayınlanan içerikte bir röportaj yer almakta ve bu röportajda da çok sayıda meslek ismi kullanılmaktadır. Ayrıca birden fazla kişiyle röportaj yapılmış olması sebebiyle Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler, bu içerikte daha fazla anadili olarak Türkçe konuşanı görme imkânına sahiptir.

1.24’e kadarki konuşmalarda hatalı söyleyişlere sık rastlanması sebebiyle videonun kırılarak bu saniyeden itibaren izletilmesi uygun bulunmaktadır. Kalan kısımda sadece bir kişi “Daha önce de bu mesleğe istiyordum...” diye bir cümle kurmuştur. Bu kısım öğretici tarafından düzeltilebilir veya yine kırılarak videodan çıkarılabilir. Elde bir dakikalık bir röportaj kalacaktır ve bu röportajın meslek öğretimi açısından da çok sayıda konuşmacı görülmesi açısından da faydalı olması mümkündür.

Tablo 17. “Ne Olmak İstiyordunuz, Ne Oldunuz?” isimli içerikte sık geçen dil bilgisel yapılar

Birleşik zaman (f=4)	Fiilimsi (f=7)	Dolaylı anlatım (f=2)	Örnekler
X			istiyordum
X			isterdim
X			etmişim
	X		olmak (sık geçiyor)
X			isterdik
	X		okumayı
	X		okumak
	X		olduğunu
		X	söylüyorlar
	X		vermeyi
		X	dedim
	X		olmayı
	X		istediğimi

İçerikte fiilimsilere ve dolaylı söyleyişlere rastlanmaktadır ancak en sık bulunan yapı; “... etmişim, isterdim, istiyordum” gibi yüklemle “birleşik zaman çekimi”dir. Bu içerik, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin birleşik zaman çekiminin anlam özelliklerini sezmesinde aracı olabilir.

İçerikteki en geç öğrenilen yapılar, Türkiye Maarif Vakfının programında B2 düzeyinde yer almaktadır. Bu sebeple içeriğin B2 düzeyinde kullanılması uygundur.

Tablo 18. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle

ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.22. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren (röportaj vb.) anlar.	İçerik, bir röportaj olması sebebiyle kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.27. Etkin katılmadığı konuşmaları ana hatlarıyla takip eder.	İçerikte, öğrencinin etkin olarak katılmadığı bir konuşma yer almaktadır. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.6. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir.	İçerikte soru sorup cevap verilmesinin örneği görülmektedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.26. Geçmiş olayların/durumların konuşulduğu diyaloglara dilek ve pişmanlık ifadelerini kullanarak katılır.	İçerikteki konuşmacılar, eskiden olmak istedikleri ve şimdi oldukları mesleği anlatırken dilek ve pişmanlık ifadeleri kullanmışlardır. Öğrencilere de benzer konuda konuşmalar yaptırılabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.27. Kurgusal (hayal, varsayım vb.) olay ve durumlara yönelik diyaloglar kurar.	İçerikteki bir konuşmacı “Tekrar dünyaya gelseydim...” ifadesini kullanmıştır. Öğrencilere de bu kalıpta cümleler kurdurulabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.35. Tercih ve beğenilerle ilgili konuşmalara katılır.	İçerikteki konuşmacılar, meslek tercihleri üzerine konuşmaktadır ve Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için bir örnek niteliindedir.

İçerik, 2 dinleme/izleme kazanımı ve 4 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Sanat Tarihi: Yeryüzleri

Şekil 14. Sanat tarihi: yeryüzleri

“[Sanat Tarihi: Yeryüzleri](#)” ismiyle “TRT 2”nin Youtube kanalında yayınlanan içerikte sanat tarihiyle ilgilenen ve bunla ilgilenmenin bakışını nasıl değiştirdiğini kısaca anlatan bir konuşmacıya yer verilmiştir. Anlaşılması zor olan terim anlamlı kelimelere başvurulmamıştır. Bu yüzden, özellikle sanat tarihi alanında okumaya ya da yüksek lisans yapmaya gelen yabancı öğrenciler için içerik

ilgi çekici bulunabilir. Diğer öğrenciler için de “İlgi alanım/mesleğim bana ne kattı?” konusunda bir konuşmanın nasıl yapılabileceğini öğrenmek açısından faydalı olması mümkündür. Sonrasında öğrencilere de bu temada bir konuşma yaptırılabilir.

Tablo 19. “Sanat Tarihi: Yeryüzleri” isimli içerikte yer alan fiilimsiler

İsim fiil(f=7)	Sıfat fiil(f=1)	Zarf fiil(f=2)	Fiilimsiler
X			inceleMEK
X			bakMAK
X			yapMAK
X			kaybolMAK
		X	geçİP
	X		göz kontağı
			kurMUŞ hal
X		X	çekMEK
			izlerKEN
X			bakMAm
			gerektiği
X			bakMAyı

Dil bilgisel olarak incelendiğinde isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiile yer verilmiştir ancak içerik en çok isim fiil yönünden zengindir. Bir de içerikte “diyelim” kullanımı mevcuttur. Türkiye Maarif Vakfının programına göre hepsi B2 seviyesine uygun kullanımlardır fakat dil öğretirken tek seferde tek yapıya odaklanmamamız gerektiği için, içindeki fiilimsileri buldurmak amacıyla da bu içerik kullanılabilir çünkü içerik en çok fiilimsiler yönünden zengindir.

Tablo 20. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.5. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikteki konuşmacı, bir tabloyu tarif etmekte ve betimlemektedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	Öğrenci, içerikteki tabloda resmedilen olayı anlatabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.22. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren (röportaj vb.) anlar.	İçerik, bir röportaj olması sebebiyle kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.33. İlgi veya uzmanlık alanına ilişkin bir söyleşiyi/dersi veya konuşmayı takip eder.	İçerik, “sanat tarihi” alanına yönelik kısa bir söyleşi olması sebebiyle kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.14. Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeler kullanarak bir diyaloga katılır.	Öğrenciye kendi alanıyla ilgili benzer bir konuşma yaptırılabilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.32. Yorum ve değerlendirmeler içeren konuşmalara katılır.	İçerikteki konuşmacı, tabloyu ve sanat tarihini değerlendirmektedir. Öğrenci de kendi alanını veya ilgi duyduğu alanı değerlendirebilir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.SE.36. Herhangi bir konuda röportaj yapar.	İçerik bir röportaj olarak örnek teşkil etmesi sebebiyle, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 4 dinleme/izleme kazanımı ve 3 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Saat Nedir?

Şekil 15. Saat nedir?

“[Saat Nedir](#)” ismiyle “TRT Arşiv”in Youtube kanalında yayınlanan içerikte akrep ve yelkovanın tanıtıldığı görülmektedir. İçerik, az sayıda fiilimsi içermekte ancak burada öğrencilerin mevcut fiilimsileri de fark etmeleri beklenmektedir. Filimsiler, Türk öğrenciler için bile zorlayıcı bir konu olabilmektedir. Çünkü fiile benzemelerine rağmen fiil değildirler ve bu yönleriyle zor anlaşılmaktadırlar (Çolak, 2013, s. 87-88). Öğrenciler için bu denli karmaşık olabilen konuların, “bilinenden bilinmeyene” ilkesi doğrultusunda “saat” gibi önceden öğrenilmiş temalarla bir arada verilmesi, fiilimsi konusunun akılda kalmasını kolaylaştıracaktır.

Yine Türkiye Maarif Vakfının programına göre videodaki en geç öğretilen dil yapısı sıfat fiil (-DIĞINDA, “gösterdiklerinde”) olduğu için, video B2 seviyesine uygun bulunmaktadır.

Tablo 21. Programdaki B2 düzeyindeki içerikle ilişkili kazanımlar ve bu kazanımların içerikle ilişkilerinin açıklaması

Dinleme-izleme kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.D.5. Betimleyici ifadeleri belirler.	İçerikte saat, akrep ve yelkovan tanıtılmış ve bu tanıtım esnasında da betimlemelere başvurulmuştur. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
B2.D.18. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.	İçerikte yer alan “Tabii anlayamazsın, henüz daha sayıları yerine koymadık ki...” cümlesi gerekçelendirme içermektedir. Bu sebeple içerik, ilgili kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.
Sözlü etkileşim kazanımları	Kazanımların içerikle ilişkisi
B2.SE.29. Bir şeyin işleyişine/yapılışına ilişkin diyaloglara katılır.	Saatın parçaları anlatılırken saatin işleyişi de anlatılıyor. Öğrencilere farklı nesnelere ilişkin işleyişi hakkında sorular yönlendirilebilir. Bu konuda bir örnek teşkil etmesi sebebiyle içerik, kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

İçerik, 2 dinleme/izleme kazanımı ve 1 sözlü etkileşim kazanımının gerçekleştirilmesine uygundur. Bu sebeple kullanılması önerilmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç

1- On beş kısa TRT içeriği kültür aktarımı yönünden incelendiğinde; bayramlar, Türk müziği, Türk bilmeceleri, Türklerin mizah anlayışı ve yine röportajlar aracılığıyla Türklerin düşünme şekilleri ve yaşam tarzlarına dair pek çok bilgiye erişilmektedir. Bu yönüyle, kısa TRT içeriklerinin Türk kültür unsurlarını taşımaları yönünden zengin oldukları sonucuna varılmıştır. Yalnızca dört içerik, kültür aktarımı amacıyla kullanılmaya uygun bulunmamıştır. "Trafik Lambası" isimli içerikte herhangi bir kültürel unsura rastlanmamıştır. Trafik kuralları da ülkeden ülkeye değişebiliyor olsa da, bunu kültürel bir farklılık olarak nitelendirmek zordur. Eğer içerikte Türklerin trafikteki davranışlarından söz ediliyor olsaydı, bu durumda içerik kültür aktarımı için uygun olurdu. Ancak bu haliyle uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kültür aktarımı amacıyla kullanılmaya uygun bulunmayan ikinci içerik ise, "Edi İle Būdü: Elmalı Pasta" isimli içeriktir. Bu içerik, yabancı bir televizyon programının Türkçeleştirilmiş versiyonu olması sebebiyle, Türk kültürünü ve düşünme şeklini yansıtmamaktadır. Kültürel özelliklere bağlantılı bulunmayan üçüncü içerik, "Sanat Tarihi: Yeryüzleri" isimli içeriktir. Sanat tarihi, sanatın dünyadaki gelişimiyle ilgilenen bir alandır ve içerikte özel olarak Türk sanat tarihi üzerinde durulmamıştır. Yabancı bir tablodan söz edilmiştir. "Saat Nedir?" isimli, kültür aktarımına uygun bulunmayan dördüncü içerikte ise saatin işleyiş şeklinden bahsedilmiştir. Akrep, yelkovan dünyanın her yerinde aynıdır. Anlatımda da bir deyim ya da farklı bir kültürel unsura rastlanmamıştır.

-On beş kısa TRT içeriğinin beşinde deyimlere yer verilmiştir. Deyimlere yer verilen içerikler "Nice Bayramlara", "Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?", "Ben Buraların Yabancıyım", "Modern Zamanların Robinson Crusoe'si: Geçmişin Gölgesinde", "Sahi, Ben Öğretmen Olamaz Mıyım?" isimli içeriklerdir. Atasözlerine ise örneklemedeki hiçbir içerikte yer verilmemiştir.

-"Çarşıdan Aldım Bir Tane" ve "Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?" isimli içerikler, bilmece örneği içeriyor olmaları sebebiyle merak unsuru taşımaktadır. Öğrencilerin ilgisini çekmesi mümkündür.

-İçerikler ayrıca, bilgilendiricilik yönünden incelendiğinde "Modern Zamanların Robinson Crusoe'si: Geçmişin Gölgesinde", "Karne Günü" "Sahi, Ben Öğretmen Olamaz Mıyım?", "Ne Olmak İstiyordunuz, Ne Oldunuz?", "Sanat Tarihi: Yeryüzleri" isimli içeriklerin röportaj niteliğinde olduğu ve bilgilendirici bir anlatıma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bilgilendirici bir anlatıma sahip olmamasına rağmen, "Yakıştır: D Harfi" isimli içerik de röportaj niteliği taşımaktadır. Ek olarak, röportaj niteliğinde olmayıp bilgilendirici nitelik taşıyan içerikler de bulunmaktadır: "Vücudumuz Şarkısı", "Trafik Lambası", "Saat Nedir?" isimli içerikler de bilgilendirici anlatıma sahiptir.

-On beş kısa TRT içeriğinden "Vücudumuz Şarkısı", "Daha Dün Annemizin", "Trafik Lambası", "Çarşıdan Aldım Bir Tane" isimli dört içerik, müzikle Türkçe öğretimi için uygundur. "Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?", "Edi ile Būdü: Elmalı Pasta", "Ben Buraların Yabancıyım" isimli içerikler ise mizah kullanımına rastlanan içeriklerdir.

-İçerikler içerisinde diyalog barındıranlar ve eğitsel olarak kullanılmasında sakınca taşımayanlar, iletişimsel yaklaşıma uygun bulunmuştur. "Çinliler Bu Parmağı Niye Kullanmaz?", "Edi İle Būdü: Elmalı Pasta", "Ben Buraların Yabancıyım", "Yakıştır: D Harfi", "Karne Günü", "Ne Olmak İstiyordunuz, Ne Oldunuz?" isimli içerikler, iletişimsel yaklaşım için bir örnek teşkil etmektedir.

2- İçerikler, kullanıma uygun oldukları dil düzeylerine bakılarak incelendiğinde "Vücudumuz Şarkısı" ve "Çarşıdan Aldım Bir Tane" isimli içerikler A2, "Nice Bayramlara" ve "Karne Günü" isimli içerikler B1 düzeyinde yer alıp; geri kalan tüm içerikler B2 düzeyine uygun düşmektedir. Bu, içeriklerin genellikle daha ileri düzeydeki öğrencilere hitap ettiğini göstermektedir. İçerikler; doğrudan yabancılar Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanmadığı için, beklenen bir sonuç ortaya çıkmıştır.

3- İçerikler, kazanımlar yönünden incelendiğinde, on beş içerikte toplam altmışaltı adet dinleme/izleme kazanımına rastlanmıştır. Sekiz dinleme/izleme kazanımıyla en fazla sayıda dinleme/izleme kazanımına hitap eden içerik “Modern Zamanların Robinson Crusoe’si: Geçmişin Gölgesinde” isimli içerik olmuştur. Sözlü etkileşim kazanımlarına bakıldığında ise, on beş içerikte toplam kırk yedi sözlü etkileşim kazanımı tespit edilmiştir. Yine sekiz kazanımla “Sahi, Ben Öğretmen Olamaz Mıyım?” isimli içerik, sözlü etkileşim kazanımları yönünden en zengin içerik olmuştur. Sözlü etkileşim kazanımları, dinleme/izleme etkinlikleri aracılığıyla dolaylı yoldan sağlanacağı için; dinleme/izleme kazanımlarına kıyasla içeriklerle daha az bağlantılı olmaları beklenen bir sonuçtur. Her içerik, ortalama 7,53 kazanımın gerçekleştirilmesine uygundur.

Tartışma ve Öneriler

Çalışma boyunca kültürel unsurların yabancı dil öğretimindeki öneminin ve video benzeri kısa içeriklerin eğitim ortamına sağlayacağı katkının üzerinde durulmuştur. Esasında kültür aktarımında kullanılacak materyallerin de çeşitleri vardır ve kısa TRT içeriklerinin “otantik materyal” denilen materyal tipine uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Ders kitapları ve sözlükler olmak üzere, dil öğretiminde kullanılmak üzere geliştirilen pek çok materyal bulunmaktadır. Bu materyallere ek olarak, dil öğretimi amacıyla geliştirilmemiş olmasına rağmen hedef dilin konuşurlarının kültürüne ve iletişim şekillerine dair bilgiler edinilebilecek görsel-işitsel materyaller bulunmaktadır. Bunlara otantik materyaller denir ve otantik materyal kullanımı, iletişimsel yaklaşımın da temel ilkelerindendir. Çünkü otantik materyaller, hedef dilin günlük yaşamda nasıl kullanıldığını gösterir. Günlük yaşama ait unsurlar, kültürel özellikleri de içinde barındırdığı için otantik materyallerin kültür aktarımına da katkısı vardır. Öğrenci, bu materyallerden öğrendiklerini kendi kültürü ve kişisel deneyimleriyle karşılaştırır ve tüm bunlar, hedef dilin edinilmesini kolaylaştırır (Çelik, 2018, s.791-797).

Otantik material kullanımının dezavantajları olduğunu öne süren araştırmacılar da vardır (Miller, 2005; Tamo, 2009; Şaraplı, 2011; akt. Temizyürek & Birinci, 2019, s. 58). Materyalde kullanılan dil seviyesi öğrencilerin yabancı dil seviyesinin üstünde olduğunda öğrencilerin motivasyonları düşmektedir. Otantik materyallerin içlerinde öğrencilerin aşına olmadığı dil bilgisel ifadeleri ve uzun, karmaşık cümleleri barındırabilmesi bununla bağlantılı bir sorundur. Kültürel farklılıklardan kaynaklı yanlış anlamalara da sebep olabilir. Bu yüzden, otantik materyallerin seçimi büyük önem taşımaktadır (Çelik, 2018, s. 797-798). Ek olarak, bazı materyaller derste kullanılmadan önce hazırlık yapmayı gerektirmektedir. Materyalin içerdiği kültürel unsurların öğrenciye algılayamayacağı kadar yabancı bir tarzda sunulması da büyük bir dezavantaj olabilmektedir. Bunlara karşın otantik materyal kullanmanın avantajları dezavantajlarına göre fazladır. Materyaller kullanılırken dikkat edilecek noktalar belirlendiğinde dezavantajlar da ortadan kalkacaktır. Seçilen materyaldeki dilin seviyesi öğrencilerin seviyelerine yakın olmalı, çok ileri seviyede olmamalıdır. Materyal, öğrencilerin ilgisini çekmeli; onları öğrenmek için güdülemelidir. Dersin hedeflerine uygun olmalı, kültürel unsurları aktarırken öğrencilerin kendi kültürleriyle de bir nebze bağ kurmalıdır. Ders esnasında uygulanmaya uygun olması da oldukça önemlidir (Temizyürek & Birinci, 2019, s. 59). Örnekleme olarak seçilen kısa TRT içeriklerinde de eğitsel olarak bir sakınca barındırmayan çeşitli diyaloglar ve röportajlar yer almaktadır. İletişimsel yaklaşıma uygun, günlük dile ait kullanımları barındıran bu içerikler; kültür aktarımı gerçekleştirme yönünden de zengin bulunmuştur. On beş içeriğin on birinde kültürel unsurlara rastlanmıştır. İçerikler, yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanmış içerikler değildir ancak içerdikleri kültürel değerler, kazanımlar ve kullanıma uygun oldukları dil düzeylerinin de tespit edilmesiyle otantik materyal olarak kullanılmalrı önerilmektedir. İçeriklerde uzun-karmaşık cümlelerin ve yanlış anlaşılabilir kültürel unsurların bulunmamasına dikkat edilmiştir. Röportajlı içeriklerde zaman zaman yerel söyleyiş özellikleri görülen uzun cümlelere rastlansa da, kullanım esnasında bu sorunun nasıl aşılabileceğine dair bilgi verilmiştir. Öğretmenlerin de içerikleri kullanırken bu hususlara dikkat etmesi önerilmektedir.

- Kültür aktarımının bir parçası da dilin önemli söz varlığı unsurlardan biri olan deyimlerdir. Türkçe, deyimler anlamında zengin bir söz varlığına sahiptir. Buna karşın; deyimlerin mecâzi anlamlar içermesi, Türkçe öğrenen yabancıların deyimleri anlamasını

zorlaştırmaktadır (Levorato, 1993, s.102; akt. Hayran & Yazıcı, 2020, s. 435). Bir otantik materyal olan kısa TRT içeriklerinde de günlük konuşmalara yer verilirken deyim örneklerine rastlanmıştır. Deyimlerin doğal ortamda, hedef dilin konuşurları tarafından nasıl kullanıldığını görmek; Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için öğrenmeyi kolaylaştırıcı olacaktır. Bu amaç doğrultusunda, kısa TRT içeriklerinin deyim öğretimi için kullanılması da önerilmektedir.

- Kısa TRT içeriklerinin ölçme/değerlendirme amacıyla kullanılması öğretmenlerin eğitsel olarak uygun seçimler yapması ve cümle uzunluklarına dikkat etmesiyle mümkündür. Avrupa Konseyi Ortak Başvuru Metni'ne göre B2 seviyesi için tasarlanmış bir dinleme/anlama sınavının ölçmesi gereken beceriler kulak alışkanlığı geliştirme, doğal ortama yakınlığını sağlama, günlük konuşmaları takip edebilme, radyo ve televizyon yayınlarının ana fikrini anlayabilme şeklinde sıralanmıştır (Köse, 2008, s. 41-42). Örneklemedeki kısa TRT içeriklerinin çoğu B2 düzeyindedir ve özellikle doğal ortam, günlük konuşmalar bağlamında bu becerilerin kazandırılmasına uygundur ve becerileri ölçmek amacıyla da kullanılabilirler. Ayrıca bu içerikler, dinleme sınavlarının genellikle izleme etkinliğine hiç başvurulmadan yapıyor olma hatasını da (Memiş, 2023, 28-29) değiştirmeye katkıda bulunacaklardır. Dinleme etkinliklerinin izleme etkinliğinden kopuk gerçekleştirilmesi yalnızca sınavlarla da sınırlı değildir, yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin incelendiği bir çalışmada (Ömeroğlu & Güleç, 2016, 613). dört farklı kitap setinin tümünde hiçbir izleme etkinliğine yer verilmemiştir. Daha etkili bir öğrenme sağlanması adına; dinleme etkinliklerinin izleme etkinliğiyle bir arada gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Kısa TRT içerikleri de bu amaçla kullanılacak materyallerdendir.

- TRT vb. Türk kültürü ve Türklerin günlük yaşamına dair içerik üreten kurum ve kuruluşların içerikleri otantik materyal olarak kullanılabilirliği gibi; bu kuruluşlar da Türkçe eğitimiyle ilgilenen kurum ve kuruluşların yaptığı şekilde doğrudan yabancılara Türkçe öğretimi için tasarlanmış içerikler üretebilir. Böyle bir gelişme, Türkçe eğitimi alanı için faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Adıgüzel, M. S. (2010). Kaşgarlı Mahmut'un Türkçe öğretim yöntemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27-35.
- Çakır, İ. (2011). Yabancı dil öğrenme ortamlarında kültürün rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 248-255.
- Çangal, Ö. (2021). Dil öğretiminde YouTube'un kullanımı: yabancılara Türkçe öğrenenlerin deneyimleri ve bakış açıları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 63-80.
- Çelik, E. (2006). *Fizik öğretiminde bilgisayar destekli mizahın öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi*. (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi).
- Çelik, M. E. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde otantiklik ve otantik materyallerden yararlanma, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 791-806.
- Çolak, F. (2013). *Türkçe dil bilgisi öğretiminin genel sorunları ile alan literatüründeki tartışmalı lonuların ilköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretimine yansımaları ve çözüm önerileri*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 87-88.
- Dündar, Ş. N & Kara, M., (2019). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde dijital platformların kullanılmasına yönelik öğretmenlerin görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 557-579.
- Göçer, A. & Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic*, 797-810.
- Hayran, T. & Yazıcı, H. (2020) Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında yer alan deyimler üzerine bir inceleme, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 433-450.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 63.

- Köse, D. (2008). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sınavların hazırlanması ve uygulanması. *Dil Dergisi*, 36-47.
- Livorato, M. Chiara. 1993. "The acquisition of idioms and the development of figurative competence. Idioms: Processing, structure, and interpretation". ed. *Cristina Cacciari, Patrizia Tabossi. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.* 101-123.
- Memiş, M. (2016). Yabancı dil öğretiminde eğitim ortamı ve kültür aktarımı. *Journal Of Turkish Studies*, 11(9), 605-616.
- Memiş, M. (2023). *Yabancılara Türkçe öğretiminin güncel sorunları (3. Baskı)*. Pegem Akademi.
- Miller, M. (2005). *Improving aural comprehension skills in EFL, using authentic materials: an experiment with university students in Nigata, Japan*. (Unpublished master's thesis, University of Surrey).
- Mora, C. F. (2000). Foreign language acquisition and melody singing. *ELT journal*, 54(2), 146-152.
- Ömeroğlu, E. & Güleç, İ. (2016). *Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanmış ders kitaplarının incelenmesi*. (Yayınlanmış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi).
- Susam Sokağı. (2023, 2 Aralık). In Wikipedi. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Susam_Soka%C4%9F%C4%B1
- Şaraplı, O. (2011). The use of authentic materials in the second language classrooms: Advantages and disadvantages. *Dil Dergisi*, 154, 32-43.
- Tamo, D. (2009). The use of authentic materials in classrooms. *Journal of JCPJ*, 2(1), 74-78.
- Temizyürek, F., & Birinci, F. G. (2016). Yabancı dil öğretiminde otantik materyal kullanımı (Using authentic materials in foreign language teaching). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 54-62.
- The ABC song*. (2023, 1 Aralık). In Wikipedia. https://en.m.wikipedia.org/wiki/The_ABC_Song
- TRT 2. (2021). *Sanat Tarihi: yeryüzleri*. <https://youtu.be/lAtEN7bX9jk?feature=shared> adresinden 20.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2018). *Saat nedir*. https://youtu.be/mji7N_uD85I?feature=shared adresinden 21.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2018). *Trafik lambası*. <https://youtu.be/lMW5EHyFsg?feature=shared> adresinden 22.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2019). *Vücudumuz şarkısı*. <https://youtu.be/cjaQFKc5Hlo?feature=shared> adresinden 20.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2019). *Daha dün annemizin*. <https://youtu.be/yx9ZraXNI50?feature=shared> adresinden 21.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2020). *Ne olmak istiyordunuz, ne oldunuz*. <https://youtu.be/PCL8y1WSmAk?feature=shared> adresinden 22.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2022). *Ben buraların yabancısıyım*. <https://youtube.com/shorts/C5a7q9jVUMw?feature=shared> adresinden 20.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2022). *Çarşıdan aldım bir tane*. <https://youtube.com/shorts/bAfZ27ppM8k?feature=shared> adresinden 21.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2022). *Sahi, ben öğretmen olamaz mıyım*. https://youtube.com/shorts/BgwXpun6_Mc?feature=shared adresinden 22.10.2023 tarihinde erişilmiştir.

tarihinde erişilmiştir.

- TRT Arşiv. (2022). *Yakıştır: d harfi*.
<https://www.tiktok.com/@trtarsiv/video/7112473450958032130> adresinden
20.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT Arşiv. (2023). *Çinliler bu parmağı niye kullanmaz.*
<https://youtu.be/pGzpxysvq90?feature=shared> adresinden 21.10.2023 tarihinde
erişilmiştir.
- TRT Belgesel. (2021). *Modern zamanların Robinson Crusoe'si: geçmişin gölgesinde.*
<https://youtu.be/27oIqmqCYZ8?feature=shared> adresinden 22.10.2023 tarihinde
erişilmiştir.
- TRT Belgesel. (2022). *Nice bayramlara.* <https://youtu.be/0tZaZ8e9EjE?feature=shared>
adresinden 20.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT. (2011). *Edi ile Būdū: elmalı pasta*. <https://youtu.be/EAXBgbncBPA?feature=shared>
adresinden 21.10.2023 tarihinde erişilmiştir.
- TRT. (2019). *Karne günü.* <https://youtu.be/V-Iy9IUheQU?feature=shared> adresinden 22.10.2023
tarihinde erişilmiştir.
- Tseng, Y. H. (2002). A Lesson in Culture. *ELT Journal*, 56(1), 11-21.
- Türkiye Maarif Vakfı, (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. İstanbul.
- Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*. Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Seçkin
Yayıncılık.
- Yıldız, Ü. & Tepeli, Y. (2015). Yabancılara Türkçe öğretimi bağlamında yabancı dil öğretim
yöntemlerinin dil bilgisi öğretimine yansımaları: iletişimsel yöntem, dil bilgisi çeviri
yöntemi ve dil bilgisi öğretimi. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 265-286.
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. *IDS Practice Paper In Brief*, 13(13),
1-10.

Strabon ve Tarsus'ta Tarih

Aysel TAŞ¹ & Alparslan KARA²

Özet

Strabon, Geographika'da Kilikya bölgesi ve özellikle Tarsus hakkında da ayrıntılı bilgi verir. Tarsus'la ilgili sanatsal, kültürel ve edebiyatını anlamamızı sağlayan bilgiler vermektedir. Tarsus, Mersin iline bağlı ve tarih kokan bir ilçedir. Gözlükkule, Şahmaran Hamamı ve Kleopatra Kapısı ilçenin başlıca tarihi eserleridir. Tarsus Çayı üzerinde 3 ve 5 metrelik yüksekliklerden dökülen Tarsus Şelalesi Romalılar zamanından bu yana güzelliğini korumakta olup şelalenin bulunduğu alan o dönemlerde nekropol (mezarlık) olarak kullanılırdı. Şelale dışında Roma Hamamı, Justinianus Köprüsü, Bilali Habeşi Mescidi Eshabı Kehf Mağarası, Eski Cami, St.Paulus Kilisesi, Eski Hamam, Kırk Kaşık Çarşısı, Kleopatra Kapısı, Kubat Paşa Medresesi, Makamı Şerif Camii, Daniyal Peygamber Kabri, Mehmet Felah Türbesi, Ortodoks Rum Kilisesi, Roma Yolu, Saat Kulesi, St. Paulus Kuyusu ve Ulu Camii gibi yapıtlar ile birlikte Şahmeran Söylencesi de dillerden dile aktarılmaktadır. Çalışmanın amacı Strabon'un anlattıkları ile Tarsus'un tarih yolculuğunu tamamlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Tarsus, Mersin, Tarih, Strabon, Tarihi mekanlar

Strabo and History in Tarsus

Abstract

Strabon also gives detailed information about the Cilicia region and especially Tarsus in his Geographica. He provides information that helps us understand the artistic, cultural and literary aspects of Tarsus. Tarsus is a district of Mersin province that smells of history. Gözlükkule, Şahmaran Bath and Cleopatra's Gate are the main historical structures of the district. Tarsus Waterfall, which falls from heights of 3 and 5 meters over the Tarsus Stream, has preserved its beauty since the time of the Romans and the area where the waterfall is located was used as a necropolis (cemetery) during those times. In addition to the waterfall, there are Roman Bath, Justinianus Bridge, Bilali Habeşi Masjid Eshabı Kehf Cave, Old Mosque, St. Paulus Church, Old Bath, Kırk Kaşık Bazaar, Cleopatra's Gate, Kubat Pasha Madrasah, Makamı Şerif Mosque, Daniyal Prophet's Tomb, Mehmet Felah Tomb, Orthodox Greek Church, Roman Road, Clock Tower, St. Along with structures such as Paulus Well and Ulu Mosque, the Legend of Shahmaran is also passed down from mouth to mouth. The aim of the study is to complete the historical journey of Tarsus with Strabon's narratives.

Key Words: Tarsus, Mersin, History, Strabon, Historical places

¹ Öğretmen, Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ayselsivri3334@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9835-9424

² Öğretmen, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, beatss4444@gmail.com, ORCID: 0009-0003-6924-1216

Giriş

Tarsus; Mersin ilimize bağlı ve Mersin'in en büyük ilçesidir. Kuzeydoğu'da Çamlıyayla, batı tarafında Mersin il merkezi ve güneyinde Akdeniz bulunmaktadır. Zaman zaman 3000 metreye uzanan Toros Dağları alçalarak Akdeniz'de rakım 0 olmaktadır. Akdeniz iklimi etkisinde olan Tarsus'ta yazlar sıcak ve kurak geçerken kış mevsimi yağışlı ve ılımandır. Doğal olarak yükseklik arttıkça da bu artışa bağlı olarak iklim de sert bir hal alır. Akdeniz çalı türü denilen maki ve yüksek kesimlerde göknar, sedir, karaçam, meşe ve ardıç ağaçlarının oluşturduğu ormanlar yoğun görülür. Endüstri ekonomisi gelişmiş, tarım ve hayvancılık yapılan Tarsus'ta buğday, nohut arpa, mercimek, yerbuğday, pamuk, susam, limon, soya, üzüm ve portakal yetiştirilen tarım ürünleridir. Küçükbaş hayvancılık yaygındır. Üretilen tarım ürünlerinden dolayı dokuma, yağ ve çırçır fabrikalarının sayısı fazladır. Başlıca yer altı kaynağı linyittir (Erinç & Bener, 1961, s.133-136). İlçede kurulmuş olan Okaliptüs Araştırma Müdürlüğü çevredeki bataklıkların kurutulup geniş, büyük ve sayıca fazla okaliptüs ormanlarının oluşmasını sağlamıştır. Ayrıca Akdeniz'e olan kıyısından dolayı kıyı turizmi de gelişmiştir. Tarsus, bağlı olduğu Mersin'e 25 kilometre, komşu il olan Adana'ya da 45 kilometre uzaklıkta olup Adana-Mersin karayolu üzerindedir. Gözlükkule, Kleopatra Kapısı ve Şahmeran Hamamı başlıca tarihsel eserlerdir (Pişmanlık & Köroğlu,2012, s.21).

Kuramsal Çerçeve

Tarsus, Nuh Peygamber torunu olan Tarasis tarafından kurulmuş olup ismi Grekçe'de Tarsos ve Latince'de Tarsus olarak kullanılmıştır (Paşa, 1886, s.4). Şehir Hitit tabletlerinde Tarşa, Asur eserlerinde Tarzi, Grek yazıtlarında Tarz, Tharsis, Tarsi, Tarsos, Osmanlı ve Arap kaynaklarında Tersîs ve Tarsûs şeklinde kaydedilmiştir. Eski Yunanca'da "ayak tabanı" manasında olup Tarhon veya Baal Tarz isimli ilâhların da bu addan esinlendiği yönünde efsaneler vardır (Jones 1917, s.98). Tarsus hakkında eskiye dayalı en önemli bilgileri Strabon (Strabo)'dan almaktayız. Strabon'un coğrafyası, daha fazladır coğrafyadan. Hıristiyanlık döneminin ilk başlangıcında yani milattaki eski çağ dünyasından bilgileri barındıran, yerleşik dünyanın muhtelif ülkeleriyle ilgili bilgileri içeren bir kitaptır. Ansiklopedi olan *Coğrafya* (Geographika) kitabı coğrafyanın felsefesi olduğu görüşündedir (Jones 1917, s.97). Strabon M.Ö. 64 yılında Amasya'da doğmuştur. Yunanlı coğrafyacı, tarihçi, filozof ve varlıklı bir aile çocuğu olup çok iyi eğitim görmüş, yazdığı anılarında Sardunya'dan Karadeniz'e, Etiyopya sınırlarına kadar dolaştığını kendisi anlatır. Hayatının büyük bölümünü Roma'da sürdürmesine rağmen gezilerinde yalnızca coğrafya ile değil felsefi ve tarihi konularda da çalışmalarda bulunmuştur. Strabon'un yaşadığı o yıllarda yaşanan göçler, bu göçler sırasında hangi milletin nereden nereye göç ettiği ile ilgili çalışmaları önem kazanmış, kaleme aldığı *Historika Hypomnemata* (Tarihi Hatıralar) isimli 43 ciltten oluşan ve Polbios tarihinin devamı niteliğinde olan bir eser oluşturmuştur. Eser, Kartaca'nın (M.Ö. 146) yıkılışından başlayarak Sezar'ın ölümüne ve Aktium Savaşı'nı kapsayan dönemi içermektedir. Ancak sadece eserin 19 parçası günümüze ulaşabilmiştir (Öz, 1998, s.89-91). Strabon'un *Geographika* (Coğrafya) ya da *Geographumena* ismi ile anılan eserinin büyük bir bölümü bugünlere dek gelmiştir. Bu eser coğrafyadan ziyade tarihi bir özellik taşır. İmparatorlukların, kavimlerin, milletlerin ve insanların yaşanan dünyayla ilişkilerini anlatır. Bu sebeple Batlamyus'un yazmış olduğu *Geographike Apegesis* isimli eserinden daha üstündür (Zoroğlu, 1995, s.23). Yazılan döneme kadar yazılmış olan eserlere bakıldığında Geographika, Anadolu ile ilgili olarak yazılmış en kapsamlı rehber niteliğindeki kitaptır. Adnan PEKMAN tarafından eserin bugünün Türkçesi ile yayımlanmış olan Antik Anadolu Coğrafyası isimli bölümü ülkemizin tarihi coğrafyası ile ilgili olup eserin 12., 13. ve 14. ciltlerinde ülkemizden söz edilmektedir. Strabon'un eseri basit bir coğrafya eseri olarak görülmemelidir. Antik dönem ansiklopedisi ve coğrafyanın felsefesi özelliğine sahiptir. Strabon, gezdiği ve seyahat etmiş olduğu yerleri, kendine has bir şekilde tanımlamakta ve hatta göndermelerle anlatmaktadır. Bu anlatımlar bazen geçmiş göz önüne alarak tarihi bir doku şeklinde sunmaktadır. Eserde tarihi olaylar kadar o döneme ait mizahi unsurlar da içermektedir.

Strabon, 17 ciltlik kitabının XII., XIII. ve XIV. bölümlerinde Anadolu'yu anlatırken Kilikya ve Tarsus hakkında; özellikle Tarsus ile ilgili sanatsal, kültürel, edebi ve düşüncel yapıyı

öğrenmemizi sağlayan bilgileri bizlere aktarır (Strabon, 2018; Çev: Pekman A.). Bu çalışma ile Strabon'un yazdıkları ve Tarsus hakkında diğer yazılanlar bir arada toplanarak Tarsus'umuzun güzelliklerinin bir daha hatırlanması ve canlandırılması amaçlanmaktadır.

Strabon Kilikya bölgesinin baş şehrinin Tarsus olduğunu ve Tarsus'un stratejik bir konumda olduğunu belirtir. Tarsus, Batı ve Doğu arasında bir köprüdür ve ticaret yolları (özellikle zeytinyağı ve tahıl) burada kesişir (Pekman, 2018, s.260). Strabon'un Tarsus için ayrıntılı bilgiler verebilmesi, O'nun analitik yaklaşımına dayanır. Dönemin ticaret, entellektüelite ve stratejik bir merkez olduğundan dolayı hem detaylı kaynaklardan hem de doğrudan gözlem yaparak Tarsus'u derin bir şekilde incelemiştir. Bu da Strabon'un coğrafyasının bütüncül bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir. Bu şekilde sadece şehri değil o dönem Akdeniz Dünyasını da anlamamız açısından önemli bir eserdir (Pekman, 2018, s.260). Mitolojide Antik Çağ Döneminde Tarsus Çayı'na Cyndos adı verilmiştir. Cyndos mitolojide nehir tanrısının adıdır. Anne tarafı Iapetos'un torunudur. Cyndos, Parthenios isminde bir oğula sahiptir. Cyndos Irmağı'nın döküldüğü yerde bir şehir kurup, şehre Parthenia demiştir. İşte bu şehir günümüzdeki Tarsus'tur. Mitolojide kanatlı at olarak bilinen Pegasus veya Bellerofontes, Kilikya'da yolunu şaşırarak Tarsus'ta sakatlandığından dolayı şehre Tarsos yani ayak tabanı adı verilir. Başka bir mite göre şehrin kurucusu Kilikya tanrısı Sandon'la bir tutulan Herakles'tir. MÖ 4. Yüzyıldaki Tarsus sikkelerinde Herakles'in resimleri bulunmaktadır (Erhat, 1972, s.67-69). Bir efsanede de kentin kurucusu Perseus olarak anılır ki Perseus mitolojik bir kahramandır ve Hititler zamanında Andrasos olarak anılan bir yerleşkenin yerinde Tarsus şehrini kurmuştur ve tarımın merkezi özelliği bulunmaktadır (Erhat, 1972, s.71). Strabon, Cyndos'un Gymnazyum'un yakınından geçtiğini ve ilk önce Regma adı verilen göle döküldüğünü ve burasının da Tarsus limanı olduğunu belirtir. Burada gemi tezgâhları ve ticarethanelerin bulunduğunu da yazar. Günümüzde hala liman etrafında, limanla Tarsus arasında bu alanda yerleşimler olduğunu ispat edebilecek belirtiler vardır. Cyndos'tan Tarsus'a dek gemilerin gelebildiği, çoğu yazarlar tarafından belirtilmektedir (Pekman, 2018, s.261).

Romalı ünlü hatip Cicero'nun MÖ 51-50 yıllarında Tarsus Valisi olduğunu, MÖ 48 yılında Caesar'ın Tarsus'a gelerek halkın yoksulluğuna ve sefilliğine son verecek şekilde yönetimde düzenlemelerinin bulunduğunu belirtir Strabon. Halk Caesar'ın bu iyiliğine karşılık Tarsus'a Juliopolis adını vererek imparatoru onurlandırmıştır (Öz, 1998, s.108).

Stoacı felsefe ve Mithraizm Tarsus'ta içi içe geçmiştir. Çünkü o dönemlerde Tarsus, kültürlerin üst üste yaşandığı, düşünce, sanat, mimari ve kültür alanlarında geniş yelpazeye sahip bir üniversitesi olan kenttir. Tarsus, daha ziyade İmparator Augustus zamanında devletin bilinen tarihindeki birbirini izleyen prensiplere sahip şekilde üniversite tarafından yönetilmesine emsaldir. Yönetim açısından eşsiz, benzersiz bir örnektir ve bu yönden dönemin popüler bilim insanları için bir ilgi odağı olmuştur (Duru, 2011, s.141).

Aziz Pavlus ve Kuyusu

Hristiyanlık tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri şüphesiz Aziz Pavlus'tur. Tarsus'taki yaşamı, öğretilerini ve Hristiyanlığı yayma çalışmalarını etkilemiştir. İsa Mesih'in seçkin havarisine dönüşümü önemli ve Hristiyan tarihinde belgelenmiştir. Aziz Pavlus'un Tarsus ile olan bağlantısından dolayı yaptığı misyonerlik gezileri, Hristiyanlığın Roma İmparatorluğunda yayılmasına katkı sağlamıştır (Aydın, 2013, s.211). Pavlus gibi havarilerin yaydığı Hz. İsa'nın öğretileri Tarsus'ta da pek çok kişinin etkilenmesine ve dindar Hristiyan nüfusunun artmasına sebep olmuştur. Genellikle gizli ve sürekli tehdit alarak buluşmalarını sürdüren ilk Hristiyanlar, Tarsus'ta önemli dini değişimin öncüleri olmuşlardır (Aydın, 2013, s.212).

Pavlus, MS. Üçüncü yılda Tarsus'ta doğmuştur. İlköğrenimini Tarsus'ta tamamladıktan sonra yükseköğrenimi için Kudüs'e gitmiştir. Tarsus'ta Aziz Pavlus'un evinin olduğu bölümde bulunduğunu belirttikleri antik yapı, yüzyıllardır ibadethane yeri ile Hristiyanlığın sembolü olmuştur. Ev olarak kullanıldığı bilinen yapının ortasında kendi ismine has St. Pavlus Kuyusu bulunur ve halk bu suyun şifalı olduğu inancına sahiptir. Hatta bazı Hristiyanlar, hac görevi için Kudüs'e giderken önce Tarsus'a, St. Pavlus kuyusundan kutsal suyu içerler. St. Pavlus Kuyusu, Hristiyanlarca önemli ziyaret yerlerinden birisidir. Günümüzde müzeye dönüştürülen kilisede,

Bizans mimarisi ve sonraları gördüğü tamiratlarla ait ögeler görülmektedir. Aziz Pavlus ile Tarsus'ta yaşayan ilk Hristiyanların kullandığı bir kilise var ki kilise yalnızca bir mimari harika değil öte yandan Hristiyanlığın ilk dönemini yaşamak isteyen insanlar için bir manevi sığınaktır. (Sayar, 2009). Antik manastırdan kalma çıkarılan eserler, ilk Hristiyanların kullandıkları yer altı mezarlar ile arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkan eserler de mevcuttur. Erken Hristiyanlık dönemini anlamak için benzersiz bir yol çizerek o dönemin mimarisine, uygulamalarına ve sanata ışık tutmaktadır. Tarsus, Bizans döneminde de Hristiyan bir şehir olarak önemini korumaktadır. Yine o dönemlerde Hristiyanlığın ve sanatın gelişmesine tanık olunur. Tarsuslu ilahiyatçıların büyük bir bölümü ve bilim adamları o dönemde Hristiyanlık uygulamalarının zengin dokusunu işlediler. Şehrin kiliseleri ile dini kurumları, Hristiyanlık tarihinde silinmez ama görünmez izler bırakıp öğrenme ile beraber manevi gelişim yapıları haline gelmişlerdir (Aydın, 2013, s.214-218). Çarşı başındaki St. Pavlus Kilisesinin 1102 yılında yapıldığı söylenmektedir ve Roma sitilinde olduğu gibi yüksek ve kalın duvarlı, içi geniş olup dış bölüme bakan tarafı dar, kalın sütunları ve derin pencereleri ile dikkat çekmektedir. Kilise, 1415'de Ramazanoğlu Ahmet Bey tarafından onarılarak camiye çevrilmiştir (Poş, 2005, s.56). Aziz Pavlus Kilisesi mevcut yapı, kubbesi olmayan bir bazilika ve çok sonraları Ortodoks Rum - Arap Cemaati tarafından 1862 yılında restore edildi. *Rum Kırımı ile Mübadele Sorunundan* ötürü kilisenin cemaati nerede ise yok olmuştur. Ziyaretçi sayısı azalmıştır. Vatikan tarafından kilisede 1992-1993 yıllarında Aziz Pavlus Sempozyumu ile Aziz Pavlus Ayini düzenlenmiştir. Hristiyanlar tarafından kutsal kabul edilmiş olan kilise, hac yeridir. Toplam binanın alanı 460 m² olup yapı malzemesi genelde kesme taş olup boyutları 19.30 m × 17.50 m dir. Aziz Pavlus Kilisesi ile Aziz Pavlus Kuyusu, 25 Şubat 2010 tarihinde Dünya Mirası Listesine aday olarak sunulmuştur (Aydın, 2013, s.216-220).

İslamiyet'in gelmesi ve özellikle Osmanlı Devleti ile Tarsus'un dini dokusunda önemli değişiklikler olup Hristiyanlık ve İslamiyet bir arada yaşadı. Hristiyanlar yeni uygulamalarda inançlarını uygulamaya devam kararı aldılar. Bu dönem Tarsus mimarisini, sanatını ve teolojik yapısını etkilemiştir. Böylece dini alışverişin damgası bu dönemde vurulmuştur (Aydın, 2013, s.216-220).

Roma Hamamı (Altından Geçme, Kemer Altı)

Roma dönemi anıtsal antik yapının kalıntıları şeklinde göze çarpar, Tuğladan yapılmış olan Roma Hamamı büyük bir hacme sahip olması sebebiyle on dokuzuncu yüzyılda konutların arasında kalmıştır. Mahallelerden diğer mahallelere ulaşmayı sağlamak için açılan geçitlerden dolayı halk bugün bu geçitlere "Kemer Altı" veya "Altından Geçme" demektedir. Eski çağlarda da çarşı merkezinde kalan yapı değişik amaçlara hizmet etmiştir. Bundan dolayı Tarsus'ta en fazla tahrip edilmiş yapılardandır. Duvarları üç metre kadar kalın olup yüksekliği ise dokuz metredir. Duvarların birleştiği kuzey-batı bölümü üzerinde kubbeli bir eyvan bulunmaktadır. Moloz taşların kullanıldığı yapıda roma beton tekniği kullanılmıştır. Ayrıca son dönemde yapılan kazı çalışmalarında eyvanın ortasında bir havuz, havuzun altında ise ısıtma sistemine rastlanmıştır. (Ünal & Girginer, S.,2007, s.12).

Justinianus Köprüsü (Baç Köprüsü)

Berdan yani Tarsus Çayı, Eski Çağlarda Cydnos adı ile anılırdı. 142 km. uzunluğunda olup kaynağı kuzeyde bulunan Bolkar Dağlarındadır. Abbasiler, Suriye'de bulunan El Baradan Suyuna benzerliğinden dolayı Tarsus Çayı için "soğuk su" anlamındaki "Berdan" adını vermişlerdir. Berdan, iki koldan gelen suların Tarsus'a yakın şelalede birleşmesiyle ovaya iner, kentin doğu yakasında bir hilal çizerek Akdeniz'e ulaşır. Prokopius 'a göre Justinianus zamanında, Berdan Çayı, Toroslardaki karların erimesiyle su baskınları meydana getirmiştir. Tarsus'ta zararları çok büyük olmuş, köprüler yıkılmış, şehirde yaşayanlardan çok fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Bu sebeple Justinianus, Tarsus'u yeni bir sel felaketinden kurtarma amacıyla çayın yatağını değiştirmiş ve çayı şehrin dışından geçirmiştir. Tarsus Çayı yatağının değişmesinden önce Tarsus Şelalesinin olduğu yerde Romalıların mezar odaları ve kaya mezarları bulunmakta idi. Çayın yatağının değiştirilmesi ve çayın yeni güzergâhının oluşmasından sonra mezarlar su altında kalarak şimdiki

Tarsus Şelalesini oluşturmuştur. Şelale, kentin 3 km kadar kuzeyinde olup 3 ile 5 m yüksekliğe sahip eski nekropoldir (Prokopius, 2011, Çev: Duru, s.145).

Strabon Coğrafyasında şunları söyler: *Ankhiale'den sonra Rhegma'ya yakın olan Cydnos'un döküldüğü yere gelinir. Burası içinde eski silah depoları bulunan göl şeklinde bir yerdir ve bunun içine kaynakları Tarsos'un yukarısındaki Tauros'ta bulunan, Tarsos'un ortasından akan Cydnos nehri dökülür. Göl aynı zamanda Tarsos'un donanma üssüdür. Tarsos'a gelince O, bir ovada uzanır. İo'yu araştırmak üzere Triptolemos'la birlikte dolaşan Argoslular tarafından kurulmuştur. Kent, Cydnos tarafından ortadan ikiye bölünmüştür. Tarsos Nehri gençler gimnazyumunu yalayarak akar, hem de soğuktur. Bu nedenle eğer sularına girilirse damar şişmesinden, sinirlerinin gerilmesinden sıkıntı çeken insanlara ve davarlara yararlıdır.*" Strabon devam edip Tarsus Çayının Gözlüküle'yi dolaşıp önce Rhegma adı verilen göle döküldüğünü ve bu gölün de denizle bağlantısının olduğunu, ayrıca buranın Tarsus'un bir limanı olduğunu söyler. Hatta Texier, Strabon'un söylediklerini doğrularak gölün kenarında bulunan küçük Regma kentinin Tarsus'a çok yakın olduğunu ve burada rıhtım, ticari depolar, kıyı tesisler ile gemilerin yapıldığı tezgâhlar olduğunu yazar. Regma Gölüne akan Tarsus Çayı ile Regma Gölü aynı zamanda Piri Reis'in çizdiği haritada da gösterilmektedir. Piri Reis zamanında gemiler denizden Regma Gölüne ve Tarsus Çayına da ulaşabilmekteydi. Hatta Cleopatra M.Ö. 41 yılında görkemli bir kayıkla Regma gölünü geçerek Tarsus Çayında yelken açıp Marcus Antonius ile alay etmiştir (Ünal & Girginer, 2007, s.14-15).

Justinianus Köprüsü aynı zamanda Baç Köprüsü ismi ile anılır. Doğu yönünden şehre girişte yayaların ve taşıtların üzerinden geçtiği bu eski köprü, o dönemlerde şehrin işlek yerinde olduğundan dolayı şehre giren ve şehirden çıkan tüm mallardan "baç" adı verilen bir vergi alındığından ötürü Beylikler Döneminde bu köprü Baç Köprüsü adını almıştır. Tarsus, Osmanlı Devleti'nin egemenliğine girdiğinde vergi kaldırılmıştır (Ünal & Girginer, 2007, s.15).

Bilal-i Habeşi Makamı ve Mescidi

Bilal-i Habeşi Makamı ve Mescidi, Tarsus Ulu Camii'nin güney ve batı tarafındadır. Peygamber Hz. Muhammed'in her daim yanında olup müezzinlik görevini yapan Bilal-i Habeşi, Hz. Ömer döneminde fethedilen yerlere yaptığı ziyareti sırasında Tarsus'a da gelmiştir. Şu anki mescidi ve makamı olan yerde ezan okuyarak namaz kıldırıldığından dolayı yedinci yüzyılda makam inşa edilmiştir. Ayrıca on altıncı yüzyılda mescid ve kuyu inşa edilmiştir. Kara planlı olan mescid büyük bir kubbe ile örülmüştür. Üç bölümlü ve üç kubbeli olan son cemaat bölümü mevcuttur. İçerisinde Bilal-i Habeşi'nin makam bölümü mevcut olup mescidin yanında kuyunun inşası da sağlanmıştır. Osmanlı belgelerinde ayrıca 1519 yılında makam adına bir vakıf kurulduğu da anlaşılmaktadır. Mescid ve makam 2013'de restore edilmiştir (Cangül, 2021, s.91).

Eshabı Kehf (Yedi Uyurlar) Mağarası

Müslümanlar ve Hristiyanlar için kutsal bir mekân olan Eshab-ı Kehf ilçenin 12 kilometre kuzeyinde bulunan bir mağaradır. Kehf kelime olarak Arapçada mağara anlamındadır. Dört köşe şeklinde kayadan oyulan mağaraya yaklaşık 15-20 basamak ile girilir. Mağaranın üst bölümünde 1873 'te Sultan Abdülaziz'in yaptırdığı camii ve ardından camiye eklenen üç şerefeli minare bulunmaktadır. Eshabı Kehf olarak adlandırılan, kutsal olarak bilinen kişiler, Hristiyanlarca yedi, Müslümanlarca sekiz evliyadır. Yelmiha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernus, Sazenuş ve Kefeştetayuş adında yedi genç ile Kıtımir isimli köpeklerine ait farklı söylenceler bulunmaktadır (Ener, 1986, s.88). Versiyonlar farklı ve küçük değişiklikler olsa da anlatımları ortak. St. Pavlus'un Hristiyanlığı yaydığı dönemlerden uzun bir vakit sonra, Takyanus olarak Arap kaynaklarında adı geçen Roma imparatoru (Diocletianus) Tarsus'a gelerek çok tanrılı o dönemdeki tek tanrıya inanan bu yedi genci huzuruna çağırılmış, onlardan Roma dinine bağlılıklarını söylemelerini, aksi halde gençleri öldürteceğini haykırmıştır. Tek tanrı inancından vazgeçmeyen gençler, imparatorun düşünceleri için kendilerine vermiş olduğu birkaç günlük süre içerisinde ilçenin yakınlarındaki bir mağaraya giderek orada olağanüstü şekilde 300 yıl sürecek bir uykuya dalmışlar. Gençlerden Yelmiha ilk uyanan olmuş ve yiyecek bir şeyler almak için şehre inmiş, alış veriş için uzattığı paranın eski olması ve anlattıklarının mantığa uymadığı anlaşılınca Yelmiha ile mağaraya giderler. Ama mağarada o anda yedi kuşun tünediği ve başka bir

şeyin olmadığını görürler. Bu nedenden ötürü mağaraya Yedi Uyurlar Mağarası da denmektedir (Şenesen, 2004, s.63).

Kur'an-ı Kerim'de Kehf Suresinin 25. ayetinde bu uykunun yüz yıllar sürdüğü söylenir. Ayetin tam açıklaması şu şekildedir: *"Onlar mağaralarında dokuz fazlasıyla üç yüz yıl kaldılar."* (el-Kehf,18/25). Bu gençlerin tam olarak kaç kişi oldukları bilinmemekle beraber bazı rivayetlerde yedi kişinin oldukları söylenir. Bu kişiler: Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernus Sazenuş, ve Kefeşetayuş olarak anılmaktadır. Ayrıca yanlarında Kitmir adı verilen bir köpekleri de bulunmaktadır. Yemliha ile beraber mağaraya gelen kişiler, içeride altı gencin namaz kıldığına şahit olurlar ve Yemliha da dışardakileri bırakarak mağaraya girer. Sonra yedisi de görünmez olurlar (Kur'an-ı Kerim, 293-294), (Ersöz, 1991, s.77).

Beyaz Çarşı (Kırk Kaşık Bedesteni)

Tarih boyunca büyük bir siyaset ve ticaret merkezi olan Tarsus'un önemli yapıtlarından birisi olan Kırk Kaşık Bedesteni, 1579'de Ulu Camiiyle beraber Ramazanoğlu İbrahim Bey tarafından yaptırılmıştır. İlk dönemlerde medrese ve aşevi olarak, cumhuriyetten sonra 1954 yılındaki restore çalışmalarının ardından da kapalı çarşı şeklinde kullanılmıştır. Bedesten geçmişte Beyaz Çarşı olarak bilinmiştir. Dikdörtgen bir plan şeklindeki bedesten, dış cephede bulunan friz süsleri olarak yapılan motiflerin görünümü sapsız kaşıkları andırdığı için bedesten halk tarafından Kırk Kaşık adını alıyor (Ener, 1986, s.91-92). Kesme taştan yapılan bedesten 7 kubbeli olup 21 odadan oluşmaktadır. Orta kubbede aydınlatma feneri yer alır. Doğu ile batı yönlerinde iki kapısı bulunmaktadır. Her iki kapıdan girilen binanın içerisinden iki merdiven ile çıkılabilen iki kule ve batı tarafındaki dış cephede bulunan iki odayla beraber toplam 25 odalı olmaktadır. 2005'de Tarihi Kentler Birliği tarafından düzenlenen ve "Proje Yarışma Ödülü"nü alan bedesten 2006 yılında turizm sektöründe gelişme gösterebilmesi için Tarsus Belediyesi gerek tanıtımlarda gerekse de kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarda katkı sağlayabilmek amacıyla buradaki dükkânları kiralamıştır. Günümüzde bedesten içerisinde faaliyet yapan işyerlerinde başta yerel el sanatlarına ait ahşap, seramik, bakır, deri, gümüş, dokuma gibi hediyelik eşyalar, yöreye özgü yiyecek ve içecek, Tarsus tarihine, kültürüne ve toplumsal yaşamına özgü yayınlar satılmaktadır (Ürgenç, 2014, s.291-293).

Ulu Cami

Camii, Tarsus'un Nur Mahallesiinde bulunmakta olup 1579'da Ramazanoğlu Piri Paşa oğlu İbrahim Bey'in St. Pier Kilisesinin kalıntıları üzerine yaptırılmıştır. Cami-i Nur ya da Cami-i Kebir isimleri ile de bilinmektedir. Bu sebepten dolayı bulunduğu mahalleye Nur Mahallesi denilmiştir. Camii tamamı ile kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen şeklinde bir planla yapılan Camii, 13X47 metre boyutlarındadır. Osmanlı-Selçuklu tarzında tek bir şerefeli olan minaresi bulunmaktadır. Kuzey yönünde bulunan taç kapıdan camiye girilir. Mermer süslemeler farklı kültürlerden esinlenilerek yapılmıştır. Taç kapı mimari özelliği, Memlük yapıda siyah ve beyaz renkli mermerlerle süslenmiştir. Baklava dilimi şeklinde doğu batı istikametindeki sütunlar üzerinde 16 kubbeli ve revaklı avludan ibadet mekânına 5 kapı ile girilmektedir. Cami içinde doğu yönünde batıya doğru üç nef ile bölünmüştür. Mukarnaslı mermerden yapılı mihrap, klasik Osmanlı tarzında yapılmıştır. Camii iç mekanındaki sütunlar "İran Kemer" adı verilen yarı sivri olan kemerlerle bağlanmıştır. Camii süslemesindeki ana malzeme mermerdir. Mahfil, mihrap ve minber de mermerden yapılmıştır. Camiinin doğu duvarına yapışık olan türbede Halife Me'mun'un, Lokman Hekim'in ve Hz. Şit 'in sandukaları yer almaktadır (Cangül 2021, s.85).

Kleopatra Kapısı (Deniz Kapısı, İskele Kapısı)

Roma İmparatorluğunun büyük imparatorlarından olan Caesar, MÖ 47 yılında Tarsus'a dinlenmeye gelir. Bu olayın üzerinden 6 yıl geçtikten sonra Mısır'dan önemli bir konuk Tarsus'a gelir. Bu konuk Erguvan renkli atlas kumaştan yapılı yelkenleri, gümüş kürekleri, altın yaldızlı gövdesi olan gemi ile kraliçe Kleopatra'dan başkası değildir. Romalı bir kumandan ve Kleopatra'nın sevgilisi olan Marcus Antonius, güçlü surları olan bu ünlü kentte O'nu karşılayacaktır. O dönemlerde Tarsus zaten siyasette, ekonomide ve düşünce tarzında şöhreti ile

anılmakta idi. Bu kudreti fak eden Antonius, Tarsus'u çok kısa bir sürede geliştirerek Roma İmparatorluğunun Doğu kanadında yönetilen askeri bir merkez haline getirir. Antonius, Kleopatra'nın gelişi için zamanın limanı Gözlükule'de bir tören düzenler. Açık ve masmavi gökyüzünün olduğu günde Kraliçe Kleopatra da Deniz Kapısından girip Tarsus'a gelir (Öz, 1998, s.103-105). Tarsus'taki buluşma, girişteki taş kemerli Kleopatra Kapısında gerçekleşmiştir. Ama Tarsus'taki bu buluşma, Antonius'un arkadaşı olan Quintus Dellius'u, Kleopatra'nın Cassius'a yardımlar yaptığı konusunu öğrenmek için Mısır'a göndermesiyle gerçekleşecektir. Antonius'un bahanesi de Roma'daki iç savaş sırasında yapılan sözde yardımları sorgulamaktır. Ama asıl amaç, Octavianus'a karşı kraliçe Kleopatra'nın desteğini almaktır. Ancak Tarsus'un romantik ve büyümlü ortamında gerçekleşen bu yıldırım aşkı, her ikisi için de hayatın anlamı ve hayatın merkezi haline gelir.

Kraliçe hediyelerini, paralarını, değerli süs eşyalarını alarak, büyük bir gemi filosunun eşlik ettiği altın yaldızlı gövdeli, erguvan renkli yelkenleri, gümüş kürekleri olan muhteşem saltanat kayığı ile süzülerek Cydnos (Tarsus Çayı) ırmağı içlerine doğru ilerler ve Deniz Kapısından geçip o dönemlerde Kilikya'nın başkenti Tarsus'a girer. Kayıktan tütsülerin saldığı güzel kokular bütün kıyılara yayılır. Halkın büyük bir kısmı nehrin ilk bölümünden başlayarak kıyının her iki tarafında kraliçeye eşlik ederken, halkın diğer kısmı da bu manzarayı görebilmek için koşarak gelirler. Kraliçe Kleopatra o gün yalnızca Tarsus Limanına demir atmamıştır. O gün Antonius'un kalbini de demirlemiştir. Antonius kraliçeye akşam yemeğine gelmesi için bir ulak gönderir. Kraliçe ise haberciyile Antonius'un, yanına gelmesinin uygun olacağını iletir. Böylelikle Antonius, nezaketi ve dostça duyguları bir an önce kraliçeye sergilemek için, onun isteğine uyup yanına gider. Kleopatra göz kamaşarak kadar güzel ve hiç bir kadın ile kıyaslanamayacak olağanüstüdür (Öz, 2012, s.48-51). Konuşmasının akıcılığı, güzelliğiyle birleştiğinde Antonius, Kleopatra'dan hiç düşünemediği kadar çok etkilenmiştir. Kleopatra ile Antonius bir yıla yakın Tarsus'ta kalırlar. Tarsus halkı da misafirlerine büyük hayranlık ile misafirperverliklerini gösterir. Antonius ile Kleopatra aşkı zamanla tutkuya dönüşür. (Öz, 2012, s.46).

Kleopatra Kapısı, ayakta kalan tek antik kent kapısıdır. Kapı, Bizans döneminde yapılmıştır. Kent surlarının Adana Kapısı, Dağ Kapısı ve Deniz Kapısı (Kleopatra Kapısı) varmış (Ökten, 2021, s.134).

Evliya Çelebi yazmış olduğu seyahatnamesinde Tarsus'tan söz ederken, bu kapıya "İskele Kapısı" demiştir. Kesme taşlardan ve horasan harcından yapılmış olan kapının kemeri at nalı biçiminde yüksekliği 6.17 metre ve derinliği 6.18 metredir (Çelebi, 2023, s.287). 18. yüzyılın sonlarına dek oldukça sağlam olan surlar, 1835'de Mısırlı İbrahim Paşa tarafından yıktırılmıştır. Yalnızca iki ayaküstünde bulunan ve Kleopatra Kapısı olarak isimlendirilen Deniz Kapısı kalmıştır. Restore edilmesine rağmen kapı aslından farklı bir yapıya büründürülmüştür (Uğuz&Öz, 2012, s.76).

Tarsus Onur Yazıtı

Özgürlük Yazıtı adı da verilen Onur Yazıtı 1982 yılında Kleopatra Kapısının kuzey tarafına, St Paul Kilisesinin bahçesine yerleştirilmiştir. Daha önceleri Yeni Hamam duvarlarında yer alan yazıtta bazı eserlerde Tarsus Kitabesi de denilmektedir. Yazıt MS 245'li yıllarda Roma İmparatoru Syerus Alexander Dönemine aittir. Bir heykele ait kaide şeklinde kullanılan kitabe, 1.45 m boyunda ve 52 cm enindedir (Cangül, 2021, s.88-90).

Kubat Paşa Medresesi

Kubat Paşa tarafından 1557 yılında kesme taştan yaptırılmıştır. Batı tarafında, dışa taşan bir giriş bölümü vardır. Girişte bulunan eyvanın karşı tarafında dört basamak ile çıkılabilen asıl eyvan bulunmaktadır. Asıl eyvanın üzeri pandantifler vesilesiyle ana duvara işlenen kâgir ile örtülüdür ve güney tarafında mihrap vardır. Geniş eyvan ile asıl eyvanın yanlarındaki odaları manastır tonozuyla örtülmüştür. Avlunun hem kuzey tarafında hem de güney tarafında öğrenci odaları bulunur (Ener, 1986, s.89). Medrese, bugün Tarsus Müzesine dönüştürülmüştür.

Makamı Şerif Camii ve Daniyal Peygamber Kabri

Makamı Şerif Camii, 1857 yılında kent merkezinde yapılmıştır. Camii yeni ve eski bölümlerden oluşmaktadır. 22 X 23 metre boyutundaki tek sıralı sütun yapıdan oluşan yapıdan camiye giriş sağlanmaktadır. Caminin mihrabı sade ve düzdür. Camiinin doğu tarafında Daniyal Peygamber'e ait kabir bulunmaktadır. Bu sebeple camiye "Makam Camii" denilmektedir. Tarsus, bir evlialar kentidir ve Daniyal Peygamber'in kabrinin burada bulunması, Tarsus için çok önemli bir turizm ve kültür potansiyelidir (Ener, 1986, s.93).

Daniyal Peygamber, MÖ 7. yüzyıl dolaylarında Babil Kralı I. Nebukadnesar ile çağdaştır. Daniyal Peygamber, Babil'de esir olan Yahudileri, gösterdiği kehanetleriyle kurtarmış olan bir peygamberdir. Söylentiye göre; kral, rüyasında İsmailoğulları soyundan gelecek bir erkek çocuğun kralın tahtını sarsacağını görmesinden dolayı, İsmailoğullarının doğan tüm erkek çocuklarının öldürülmesini emretmiştir (Cangül, 2021, s.56-57).

Mehmet Felah Türbesi

Tarsus'u Ermenilerden 1342 yılında alan ve şehit düşen Harzemli Felah'ın oğlu Nurettin'e ait olan türbe Osmanlı Padişahlarından II. Abdulhamid tarafından 1903 yılında inşa edilmiştir. Demirkapı mahallesindeki Demirkapı Camiinin içinde yer almaktadır. Mehmet Felah Türbesi moloz taşlardan yapılmış ve günümüzde herkes tarafından ziyaret edilen bir türbedir. (Uğuz ve Öz, 2012, s.62). Hala halkımız bu türbede mum yakar ve adak adar.

Roma Yolu

Roma yolu, Tarsus merkezde MS 1. yüzyılda yapılan antik bir yoldur. 1993 yılında Tarsus meydanının yeniden düzenlenmesi, otopark ve yeraltı çarşısının inşa edilmesi amacıyla yapılan kazılar sırasında bulunmuştur. Antik yol dışında bulunan önemli tarihi eserler şu anda Tarsus Müzesinde sergilenmektedir. Tarsus'taki surların içinde deniz kapı ve dağ kapı girişlerini birbirlerine bağlayan, kentteki önemli yollardan biridir. Bu yoldan Roma İmparatoru Sezar, Hadrian, Mısır Kraliçesi Kleopatra, Marcus Antonius, Augustus, Cicero gibi tarihi önemi olan karakterler geçmiştir (Aydın, 2013, s.222).

Yol üzerinde kimi yerlerde tekerlek izleri görülür ki bu da caddenin kent içi ulaşımında yoğun şekilde kullanıldığını gösterir. Yapılış tarzı yolun önemli olduğunu da anlatmaktadır. Genişliği 6.5 metre olan yol, o bölgede hiç bulunmayan volkan bazalt taşlardan inşa edilmiştir. Balıksırtı şeklinde düzenlenen taşların hemen yanbaşıda genişliği 1.5 m, derinliği de 70 cm olan kanalizasyon sistemi de bulunmaktadır ki bu yapı antik dünyadaki en eski kanalizasyon yapılarından biri olduğu göstermektedir. Yolun sağında ve solunda forum denilen o zamana ait mağazaların kalıntıları görülmektedir (Pekman, 2018, s.264).

Yine yol kenarında sütundan yapılan bir cadde ile bir Roma evi kalıntısı da bulunmaktadır.

Saat Kulesi

Ulu Camii'nin kuzeydoğu yönünde yer alan ve inşası için o dönemin Tarsus Kaymakamı Ziya Bey'in teşvik ettiği kule 1894 yılında Frengülüs Köyünden Feyzullah AYKUT tarafından, 25 bin kuruş harcanarak saat kulesi yapılmış ve Avrupa'dan büyükçe bir saat getirtilmiştir. Kule sekizgen gövdeli olup 10 m yüksekliğindedir (Öz, 1998, s.107).

Şahmeran Söylencesi ve Eski Hamam

Yeni Vakıf İşhanı yanında, Roma döneminde temeli atılmış ama Ramazanoğulları zamanında yapılmış bir hamamdır. Altından Geçme'nin bir uzantısı ve kapının yakınındaki kitabede 1873 yılında yenileme işlemi yapıldığını belirtir. Mitolojik Yılanların Padişahı olan Şahmeran'ın bu hamamda kesildiğine, kanının da bu hamamın bütün duvarlarına sıçradığına inanılmasından dolayı "Şahmeran Hamamı" adı da kullanılmaktadır. Planı dört eyvanlı olan hamam, yapılan tadilatlar ile eski halini kaybetmiştir. Havlet ve sıcaklık bölümlerinden oluşur. Halkın şahmeran olarak adlandırdığı hamam, kuzey güney yönünde olup dikdörtgen bir plana sahiptir. Duvarları moloz taştan örülen yapı genel itibarla Türk hamamı özelliği göstermektedir.

Ilıklık, sıcaklık, soyunma yeri ve külhan bölümlerinin üzerinde kubbe bulunmaktadır. Bununla birlikte 10 adet ahşap loca ve sonradan etrafı beton ile çevrili olan ortada bir havuz bulunmaktadır (Çıblak, 2007, s.186).

Binlerce yıl önceydi ve yedi katlı yerin altında, Tarsus'ta yaşayan onlarca yılan vardı. Meran ismi verilen yılanlar, akıllı ve o kadar da şefkatliydi. Barış içerisinde yaşarlar ve kraliçelerine Şahmeran denirdi ki genç, güzel bir kadındı Şahmeran. Efsaneye göre, O'un gören ilk kişi Cemşab oldu. Cemşab, geçimini odun satarak kazanan fakir bir aile oğluydu. Birgün Cemşab ile arkadaşları içi bal dolu mağara keşfederler. Balı çıkarması için arkadaşları Cemşab'ı aşağıya indirir ve paylarına daha fazla bal düşsün diye O'nu bırakıp kaçarlar. Cemşab ise mağarada ışığı fark ettiği bir delik görür. Cebindeki bıçakla deliği büyüttüğünde hayatı boyunca göremediği kadar güzel bir bahçeye girer. Burada eşi ve benzeri olmayan çiçeklerin ve etrafında çokça yılanın olduğu bir havuz görür. Havuzun başında tahtta süt beyazı vücutlu güzel bir yılan oturmakta idi. Şahmeran izlendiğini fark etti ama Cemşab, Şahmeran'ın güvenini kazanır. Cemşab bu sayede çok uzun yıllarca bu bahçede yaşadı ve yıllar sonra Cemşab ailesini özlediğini söyleyerek gitmek için Şahmeran'a yalvarır. Bunun üstüne Şahmeran da kendisine izin vereceğini ama yerini kimselere söylemeyeceğine söz vermesini ister. Cemşab, Şahmeran'a söz verir ve ailesine kavuşur. Uzun yıllar boyunca verdiği sözde durup Şahmeran'ın yerini kimselere söylemez. Günün birinde padişah hastalanır ve vezir, hastalığının çaresinin Şahmeran etinden yemesi gerektiğini söyler ve tüm ülkeye haber verilir. Cemşab atıldığı kuyunun yerini gösterir ve Şahmeran bulunup buradan dışarı çıkartılır. Şahmeran Cemşab'a dönerek: "Beni toprak kapta kaynat ve suyu vezire içir, etimden de padişaha yedir" demiş. Şahmeran'ın dediği yapılır. Vezir suyu içerek ölür, padişah da eti yiyerek iyileşir ve Cemşab'ı vezir yapar (Çıblak, 2007, 186-187).

Efsaneye göre yılanlar, Şahmeran'ın öldürüldüğünü bilmemektedirler ve bir gün öğrenirlerse işte o gün tüm yılanlar tarafından Tarsus istila edilecektir (Ersöz, 1991, s.92).

Nusret Mayın Gemisi

Adını ilkokuldan hepimizin bildiği ve Çanakkale Zaferi'ne ismin veren gemidir. Nusret Mayın Gemisi şu anda Tarsus'ta aynı adı taşıyan parkta sergilenmekte olup parkta yalnızca gemi değil Çanakkale Savaşı hissini yaşatacak onlarca detay bulunuyor. Bunlardan bazıları; Seyit Onbaşı Heykeli, Dur Yolcu ve Çanakkale Şehitlerine şiirlerinin kitabeleri ve balmumu heykeller gibi dönemin atmosferini bütün ziyaretçilere hissettiriyor. Nusret Mayın Gemisi, Alman yapımıdır ve 1911 yılında Kiel kentinde imal edilmiştir. Dönemin müttefiki olmaları sebebiyle 1913'te Osmanlı Devleti'nin donanmasına satılmış ve 1914 yılında da Çanakkale bölgesine görevlendirilmiştir. Çanakkale Deniz Zaferindeki öneminden dolayı bütün dünya Nusret Mayın Gemisini tanımaktadır (Uğuz ve Öz, 2012, s.71).

1955 yılında ordu görevi biten Nusret 1962 yılında özel bir işletmeye satılarak kuru yük taşıyan bir gemi olarak kullanılmıştır. 1990 yılında Kıbrıs'a giderken batan gemi 1999 yılında o gemiye ilgi gösteren gönüllüleri tarafından gerçekleştirilen uzun çalışmalarla çıkarıldı. Mersin Limanına getirilerek kaderine terk edilen gemiyi Tarsus Belediyesi, Tarsus'a getirip geminin aslına sadık kalınacak şekilde restore etti ve 2003 yılında aynı isimli parkta sergilemeye başladı (Öz, 2012, s.59).

Sonuç ve Öneriler

Tarsus, Hristiyan tarihiyle ve erken Hristiyanlığı yaşayan bir müze konumundadır. Şehrin Aziz Pavlus döneminden bugüne kadar uzanan yolculuğu içerisinde tüm dinlerin tesiri görülmektedir. Tarsus onlarca etnik millete, farklılığa evsahipliği yapmanın yanında, bu medeniyetlerin kalıcı mirası şeklindedir. Tarihi mekânlar, zengin sosyo-kültürel miras ile sürekli devamlılık gösteren bilimsel araştırmalar açısından zengin bir yapıya sahiptir.

Tarsus, her köşesinden derin bir tarih fışkıran eşsiz bir yerdir. Tarsus'ta kişi, efsaneleri dinlediği zaman hayallere dalar, Kleopata ile Antonius'un aşkını düşünerek bu yerlerde kendine bir pay çıkarır. Tarsus'ta kutsal mekânları dolaşırken manevi duygular yoğunlaşır. Zamanda

yolculuk yapmak ve tarihi yerinde hissetmek isteyenlerin mutlaka ilk durağı olması gereken bir şehir.

Tarsus, Anadolu'da ilk yerleşim merkezlerinden biri olma kimliğiyle Klikeya'nın merkezinden sekiz bin yıl öncesine kadar giden bir mazi. Tarihin derinliklerine açılan sokakları atılan her adımda yaşanmış olayların izini içeren kadim bir kenttir. Kötü emelliler için zehirken iyilere şifa ve bu dünyayı daha çok yaşanabilir bir yere çevirebilecekler için bilgelik manasındaki Şahmeran Efsanesi'nin yaşandığı toprak. Antik Çağ'ın büyük tapınağı Donuktaş Mabedi ve putperestliğe itirazlarından ötürü mağarada 300 yıl uyduğu söylenen Ashab-I Kehf Mağarası, Peygamberimizin müezzini Bilal-I Habeşi'nin mescidi ve makamı, Danyal Peygamber'in yaşadığı zorlukları ve kabri, İncil'in yazarlarından Aziz Pavlus'un yaşadığı kent, Hristiyanların hac mekânı olan aynı isimli kilisesi ve kuyusu bu topraklarda bulunmaktadır. Dünyadaki ilk coğrafya filozofu Strabon (MÖ 64 - MS 24) 'un yaşadığını şehir (Pişmanlık, 2009, s.98).

Tarsus, Malazgirt'i açılan büyük bir kapı olarak kullanıp Anadolu'ya vatanım diye gelen Türkler ve aynı düşünceyle fütihat dönemi gazisi Kutalmışoğlu Süleyman Şah önderliğinde 1082 yılında Kleopatra kapısından feth edilir (Bilgili, 2001, s.83). Tarsus (Berdan) Çayı'nın hayat verdiği bu verimli topraklarda kurulan şehirde, Çanakkale Savaşı sırasında kocaman yüzen kale şeklindeki gemileri birer birer suya ve tarihe gömen Nusret Mayın Gemisi ile şehre girişte bizleri selamlamaktadır.

Tarsus, gönlü zenginliklerle dolu olan vatanseverlerin memleketidir. Kurtuluş Savaşında, batı cephesindeki askerlerimizin ihtiyaçları için günün yirmi dört saatinde fabrikasını çalıştıran hatta karşılığında bir tek kuruş almayan ve bu sebeple "Dokur" soyadını alan Rasim Bey'in memleketidir.

Tarsus'a özgü kahve yudumlanırken, suyunun sesi ve suyun serinliği ile yorgunluk atılabilecek olan Tarsus Şelalesi'nde gün içerisinde dört mevsimi bir anda yaşamınıza vesile olacak yaylaları ile nasırlı ellerin verimli toprakları işlediği, her mevsim gezilesi ve görülesi antik ve medeni bir şehirdir, Tarsus.

Kaynakça

- Aydın M. (2003). Antakya ve Tarsus eksenli ilk dönem hıristiyanlığına bir bakış, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(15), 5-16.
- Bilgili, Ali Sinan (2001). *Osmanlı döneminde Tarsus Sancağı ve Tarsus Türkmenleri* (Sosyo-ekonomik tarih), Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Cangül C. (2021). *Bilal-i Habeşi Makamı ve Mescidi, kültür envanteri*, 13 Nisan 2021, <https://kulturenvanteri.com/yer/?p=5245>. (erişim tarihi, 11.06.2024).
- Çelebi, E. (2023). *Seyahatname*, Kabcacı Yayınevi.
- Çıblak, Y. D. (2007). Tarsus kültürünün tanıtımında Şahmeran efsanelerinin önemi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 185-196.
- Ener, K. (1986). *Tarih boyunca Anadolu ovasına (Çukurova) bir bakış*, Kayı Yayıncılık.
- Erhat A. (1972), *Mitoloji sözlüğü*, Remzi Kitabevi.
- Eriñç S. & Bener M, (1961). Türkiye'de uzun süreli iki yağış rasadı: İstanbul ve Tarsus, *İÜ Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, VI/12, 100-116.
- Ersöz, İ. (1991). *Ashab-ı Kehf, İslam Ansiklopedisi, C: III*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Jones H. L. (1917). *The geographny of Strabo*, William Heinemann, G.P. Putnams SONS.
- Ökten A. İ., (2021), *Mitoloji ve tıp*, Akademisyen Kitabevi.
- Öz H. (1998). *Bilinmeyen Tarsus*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öz H. (2012). *Tarsus tarihi*. Özgür Ofset Matbaa Basım ve Yayıncılık.

- Pişmanlık U. & Köroğlu B. (2012). *Gezginlerin gözüyle Tarsus*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Pişmanlık U. (2009). *Antik Çağ'da Tarsuslu filozoflar*. Mozaik Yayınları.
- Pekman A. (2012). *Antik Anadolu coğrafyası / Strabon-geographika*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Poş A. (2005). Osmanlı döneminde Tarsus (1516–1923), *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (ÇÜİFD), 5(1), 243.
- Prokopius. (Çev: Orhan Duru, 2011). *Bizans'ın gizli tarihi*. Türkiye İş Bankası Yayınları. .
- Sayar M. H. (2009). *Kilikya yüzey araştırmaları*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 23. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1. cilt, 30 Mayıs-03 Haziran 2.,5 içinde (s.2-13). Antalya/Türkiye.
- Strabon. (Çev: Adnan Pekman, 2018). *Geographika*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Şenesen, R. (2004), *Pagandan hıristiyanlık ve müslümanlığa bir inanç merkezi: Ashab-ı Kehf ve günümüzde Tarsus Ashab-ı Kehfte Hidrellez şenlikleri*. Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi Bildirileri 23-27 Eylül 2002 içinde (s. 1023-1040). Mersin/Türkiye.
- Tarsus Kaymakamlığı, <http://www.tarsus.gov.tr/roma-hamami-altindan-gecme---kemer-alti> (erişim tarihi, 30.05.2024).
- Uğuz, S. & Öz H. (2012). *Osmanlı arşivinde Tarsus*. Özgür Ofset Matbaacılık Basın ve Yayıncılık.
- Ünal, A & Girginer, K. S. (2007). *Kilikya-Çukurova ilkçağlardan Osmanlılar dönemine kadar Kilikya'da tarihi coğrafya*. Tarih ve Arkeoloji Yayınları.
- Ürgenç, O. (2014), *Çukurova'nın Kaleleri*, Ulusoy Matbaası.
- Zoroğlu, L. (1995). *Tarsus; Tarihi ve Tarihsel Anıtları*, Kemal Matbaası.

Kültür Unsurlarından Yöresel Mutfak Üzerine Bir Değerlendirme: Kastamonu İli Örneği

Ümit ÇELEBİCAN¹

Özet

Kültür, milleti bir arada tutan en önemli unsurdur. Tüm maddi ve manevi kültür unsurlarını birey, bir kültür unsuru olan dil sayesinde kazanır. Malzemesi dil olan edebiyat da toplumla sıkı bir bağ içindedir ve merkezine "insan"ı aldığından kültürden bağımsız hareket etmeyen bir sanattır. Dolayısıyla bu çalışmada katılımcılara yöresel mutfak ürünlerinin yanında kültür taşıyıcılığı özelliği bulunduğu dil ve edebiyat ile ilgili birkaç görüşme sorusu da yöneltilmiş; diğer kültür unsurları gibi nesilden nesle ancak dil aracılığı ile aktarılabilen, kültürel miras yöresel yiyecek ve içeceklerle ilgili ortaöğretim öğrencilerine yönelik farkındalık oluşturma amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için kolayda örneklem metodu kullanılarak gönüllülük esasıyla seçilen 24 öğrenciyle gerekli izinler alınarak görüşme yapılmıştır. Verilerin analizinde nitel araştırma analizinden yararlanılmış, betimleyici istatistiklerle birlikte içerik analizi teknikleri uygulanmış, katılımcılardan alınan yanıtlar gruplandırılarak yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda gelecek nesillere aktarılması gereken kültürel miras yöresel ürünlerinin pek çoğunun adını katılımcıların duymadığı ve bu ürünleri tüketmediği; evlerin pek çoğunda bu ürünlerin yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle bu kültürel miras unsurlarının yaşatılabilmesi için özellikle gençler üzerinde yapılacak çeşitli farkındalık çalışmaları ve sektör işletmelerinin desteklenmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Dil ve Edebiyat, Yöresel Yemekler, Farkındalık.

Evaluation of Local Cuisine as One of the Cultural Elements: The Case of Kastamonu Province

Abstract

Culture is the most important element that holds the nation together. The individual gains all material and spiritual cultural elements through language, which is a cultural element. Literature, whose material is language, is also in a close bond with society and is an art that does not act independently of culture since it focuses on "human beings". Therefore, in this study, in addition to local cuisine products, a few interview questions about language and literature were also asked to the participants, since they have the feature of carrying culture; it was aimed to create awareness among high school students about cultural heritage local food and beverages, which can only be transmitted from generation to generation through language, like other cultural elements. To achieve this goal, 24 students selected on a voluntary basis were interviewed using the convenience sampling method, with the necessary permissions. Qualitative research analysis was used in the analysis of the data, content analysis techniques were applied together with descriptive statistics, and the responses received from the participants were grouped and interpreted. As a result of the research, it was seen that the participants had not heard of many of the cultural heritage local cuisine products that should be transferred to future generations, did not consume these products, and these products were not made in most of the homes. For this reason, in order to keep these cultural heritage elements alive, it is important to carry out various awareness-raising activities, especially among young people, and to support sector businesses.

Keywords: Cultural Heritage, Language and Literature, Local Food, Awareness.

¹ Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Kastamonu Abdurrahmanpaşa Lisesi, nahit-37@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8659-4123.

Giriş

Kültür, toplulukları bir arada tutar ve millet hâline getirir. Millet hakkında her türlü çıkarım, o milletin aynası sayılabilecek kültürüne bakılarak yapılabilir. Kültür, birey ve toplum açısından büyük önem arz eden maddi ve manevi unsurlardan oluşur çünkü bu unsurlar, toplumu ayakta tutar (Güfta ve Kan, 2011). Tüm bu maddi ve manevi kültür unsurlarını birey, aynı zamanda kendisi de bir kültür unsuru olan dil sayesinde kazanır. O nedenle dilin öğrenilmesi iletişim açısından olduğu kadar toplumsallaşma bakımından da gereklidir (Aytür, 1988). Malzemesi dil olan edebiyat da toplumla sıkı bir bağ içindedir ve merkezine “insan”ı aldığından hem kültürden bağımsız hareket eden bir sanat olduğu düşünülemez hem de kültürü aktaran bir araç olduğundan sosyoloji ile birlikte çalışır (Nalcıoğlu, 2016). Ayrıca kültür; dille birlikte din, tarih, sanat, müzik, coğrafya ve daha ayrıntılı ifade etmek gerekirse gelenek ve görenekler, eğlence türleri, yiyecek ve içecekler, giyim-kuşam, mimari, halı, kilim, cicim, keçe gibi pek çok unsuru içinde barındırdığından edebiyatın da insana dair her şeyi kendine konu olarak seçebildiğinden sosyoloji ile birlikte tarih, psikoloji, coğrafya gibi pek çok alanla ilişkili olduğunu söylemek yanlış olmaz (Göçer, 2012). Dolayısıyla sıralanan tüm bu kültürel öğeler dil ve edebiyat aracılığıyla nesilden nesile sözlü ya da yazılı olarak aktarılmış, günümüze dek ulaşmış, varlığını sürdürmektedir. Bu unsurların yaşaması millet için hayati önem taşımaktadır.

Bu çalışmada kültürel miras olarak da kabul edilen bir bölgeyi hatta genellendiğinde bir ulusu özgün kılan o ulusun kültürel birikimi ile yoğrulmuş yöresel mutfak (Aydoğdu ve Mızrak, 2017) ele alınmıştır. Yemek kültürü, nesilden nesle sözel ve yazılı iletişim kanalıyla bir sistem içinde aktarılır. Güne ve geleceğe aktarılan bu tariflerin, mutfak kültürü ve sofrada adabı gibi yemek kültürüne ilişkin bilgilerin iletilmesindeki en önemli çıkış noktalarından biri de insana dair çok çeşitli duygulardır (Tekin, 2017). Öyle ki yöresel mutfak, literatürde bu yönüyle önemli bir yere sahiptir. Ayrıca yemek, yalnızca canlının yaşamını sürdürülebilmesi için gerekli gıda ya da içinde bulunan kimyasal maddeler şeklinde düşünülmemelidir. Yemeğin temin edilişi, hazırlanışı, tüketimi toplumsal bir davranış olarak ele alınmalıdır. Örneğin gerek günlük hayatın düzenlenmesinde gerekse din temelli davranışların günlük hayat üzerine etkisinde yemek temelli seremoniler önemli bir yer tutmaktadır. Bu seremoni ve ritüellerin bir topluluğu diğerlerinden ayıran temel davranışlardan olduğu söylenebilir (Beşirli, 2010). Yemek masasında nasıl oturulduğundan, yemek için nelerin tercih edildiğine ya da yemek paylaşımına kadar pek çok davranış toplumsal simgeler esasında sosyalleşmeyi sağlar ve bu kazanımlar, toplumların kültürel kimliğinin önemli göstergelerindedir. İncelendiğinde Kruvasanın Fransız, kebabın Arap, hamurlu tatlıların Türk, fast foodun Amerikan, pizzanın İtalyan toplumun ulusal kimliği ile özdeşleştiği görülmektedir. Yine Özbek için samsanın ve Uygur için Türkistan pilavının etnik kimliklerine dair bir gösterge olduğu bilinmektedir. Ayrıca yemekleri tüketim sırası da bu kapsamda değerlendirilebilir. Türkler çorabayı tüm yemeklerin başlangıcında tüketirken, Avrupa mutfağında börek başlangıç yemeğidir ve önemsiz bir kültürel unsur olarak düşünülmemelidir (Kösoğlu, 1992: 48). Zira ideolojinin insan hayatında her şeyin içine karıştığı kabul edilirse bir ulusun yediği yemeklerin ve yemek yeme üslûbunun hem o ulusun ideolojisinden etkilenmemesi hem de ideolojisini etkilemesi olanaksızdır. Bir ulusal mutfak sadece ulusal ekonominin ürünü değil bir dünya görüşünün de ürünüdür (Belge, 2016). Tüm geleneksel ve modern yeme uygulama biçimlerinin açık veya örtülü anlamları bulunmakta ve bu anlamların oluşmasında toplumun dinî, etnik, cinsiyet, ulusal ve her türlü kimliği etkili olmaktadır (Fırat, 2014).

Beslenme, şüphesiz tüm canlılar için karşılanması gereken bir günlük ve biyolojik ihtiyaçtır. Bu biyolojik ihtiyaç zamanla ihtiyaç olmaktan çıkar ve bir dizi kültürel davranışı da beraberinde getiren bir zevke dönüşür. Durum karın doyurmanın ötesinde çok geniş bir kültürel çeşitlenmeye varır. Bu nedenle yemek kültürü, toplumları birbirlerinden ayıran önemli bir kültürel araçtır (Türk ve Şahin, 2014). Günlük ihtiyaç gereği tüketilmesinin yanında kültürel bir sembol olduğu da ortaya çıkarılan yemek, geçmişten günümüze Türk mutfak kültüründe olduğu gibi dünyanın her ülkesinde kendi kültürleri çerçevesinde hayatın içerisindeki toplumsal bir simgedir ve sosyal statüyü, iletişimi, gücü temsil etmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Yemeğin kendine özgü sembolleri içermesinden dolayı belli ritüeller de kültürün beslenme konusundaki önemi de ortaya

konulmuştur. İletişim ve yemek arasındaki etkileşim sosyalleşme süreci göz önünde bulundurularak açıklanmaya çalışılmıştır. Sosyal sınıfların olduğu ülkelerde yemekler sınıfları oluşturmuştur. Örneğin tarımla uğraşan toplumlar ile endüstrileşmiş toplumlar arasında yiyecek tüketiminde farklılıklar vardır. Bu durumun o toplumların ekonomik gelişmişlik süreçleri hakkında bilgi verdiği söylenebilir. Modern yaşamda yemek yeme kültürünün değiştiğine işaret edilmiştir. Fastfood tarzı yiyecekler belli yemek ritüellerini ortadan kaldırmıştır. Yemek hazırlama evresinin ortadan kalkıp sadece açlık hissini gidermeye yönelik bir alışkanlık olan fastfood tüketimini, insanların zamanla yarıştıklarını, özentiye, kendini farklı hissetme ve farklı gösterme gibi hareketlerin ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Oysa halkbilimi unsurlarından olan destanlarda dahi yemek üzerine söylenenlerin bulunması, yemeğin halkın hayatındaki önemini vurgulaması açısından son derece önemlidir (Abdurrezzak, 2014). Dolayısıyla bu kültür unsurunun özentiyle yok olmasının önüne geçilmelidir. Bu amaçla günümüzde edebî metinlerde yöresel mutfağa yer verilmesi konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmaların yapılması ya da artırılmasının kültürel miras unsurlarından yöresel mutfak hakkındaki var olan farkındalığın artmasına katkı vereceği söylenebilir.

Literatür Taraması

Kastamonu ili mutfağı

Kastamonu yöresine ait yiyecek ve içecekler, yöre insanı tarafından geleneksel olarak önemsenmiş; bu önem, bu yiyecek ve içecekleri özel günlerde, önemli misafirler ağırlandığında vs. hazırlamak suretiyle gösterilmiştir. Ayrıca bu önemin ortaya konan bazı edebî ürünlere yöresel mutfağın konu olmasıyla da ifade edildiği söylenebilir. Örneğin yöreye ait en önemli lezzetlerden tirit ile anonim edebî türlerden türkünün buluşması "Tiridine Bandım" ile asırlardır yöre halkı tarafından yaşatılmakta ve korumaktadır:

"Manda yuva yapmış söğüt dalına
Yavrusunu sinek kapmış gördün mü?
Amanin yandım
Tiridine bandım
Bedava mı sandın
Para verip aldım
Sabah erken çifte giderken
Öküzüm torbadan düştü gördün mü?
Amanin yandım
Tiridine bandım
Bedava mı sandın

"Para verip aldım." (Özcan, 2002) örneğinde olduğu gibi yöreye ait türkülerde sembol ve remizler, mecazî ifadeler sıkça kullanılmaktadır. Böylesi metinler ister gerçeküstücü tarzda okunsun isterse abartılı-gülünç sözler olarak görülsün mevcut kavramları sadece görünen yönüyle yani gerçek anlamlarıyla açıklamak yüzeysel kalır, bu durumda belki de gerçek verilmek istenen mesajdan uzaklaşmış olunur. Bu nedenle bu türkülerin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesinin doğru bir yaklaşım olacağı söylenebilir (Alay, 2017: 86). Kastamonu yöresine ait anlam bakımından oldukça zengin kültürel miras bu türküden de anlaşılacağı üzere başka bir kültürel miras yemek kültürünün ve adabının dil aracılığıyla nesilden nesle aktarılmış olduğu nasıl bir gerçekse yine edebî metinlerde yemek kültürü çeşitli şekillerde kendisine yer bulmuştur.

"Tiridine Bandım" örneğinde olduğu gibi yiyecek ve içecek adlarının, yörenin kültürel özelliklerini yansıtan unsurların özellikle türkülerde yer aldığı gözlenmiştir. Öte yandan

Kastamonu yöresine ait halk içinde sıkça kullanılan ve bu itibarla edebî türlerde de fazlaca kullanılması beklenen ceviz, pirinç gibi yiyeceklerin sadece birkaç türkü ile sınırlı kaldığı bilinmektedir (Kökten ve Duyku, 2017). Bu sınırlılık ise bu alanda bazı farkındalık araştırma ya da çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğunu gösterebilir. Örneğin günümüzde edebî metinlerde yöresel yiyecekler yer verilmesi konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmaların yapılması ya da artırılmasının kültürel miras unsurlarından yöresel mutfak hakkındaki var olan farkındalığın artmasına katkı vereceği söylenebilir.

Araştırmada bilinirliği ya da farkındalığı üzerine durulan, diğer yörelere de sonuçları itibarıyla örnek olabileceği düşünülen Kastamonu ili mutfağı ile ilgili literatür incelendiğinde çeşitli yöresel lezzetlere değinildiği görülmüştür. Örneğin Sandıkçı ve arkadaşları (2015) yapmış oldukları çalışmada Kastamonu yöresel yemekleri içerisinde etli ekmek, pastırmalı ekmek, yoğurtlu ekmek, mantarlı ekmek, ekşili pilav, banduma, tirit ve etli yaprak sarmanın öne çıktığını vurgulamışlardır (Sandıkçı vd., 2015). Avcı ve Şahin (2014) tarafından yapılan çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Avcı ve Şahin (2014)'e göre tirit, banduma, Ecevit çorba, etli ekmek ve püryan kebabı, Kastamonu yöresel yemekleri içerisinde öne çıkan önemli tatlardır. Avcı ve Şahin (2014) ayrıca çekme helva, Cide ceviz helvası ve cırık tatlısını Kastamonu'nun en popüler yöresel yemekleri olarak sıralamışlardır (Avcı ve Şahin, 2014: 25). Üryani eriği hoşafı, pelverde, kızılık ekşisi de ilin mutfağının vazgeçilmezlerindedir (turkish-cuisine.org, 2023). Bu örneklerin çoğaltılabileceği muhakkaktır ve ilin mutfağı, bu hâliyle dahi pek çok lezzete sahiptir.

Yeme içme alışkanlıkları üzerine yapılan bir araştırmaya göre yeme ve içme gereksinimlerini karşılamak amacıyla restoranları seçen katılımcıların bu tercihlerinin nedenleri şöyledir. Diğer işletmelerin yöresel yemek sunan işletmelere oranla daha ekonomik olduğu düşüncesi ile böyle bir seçimde bulunduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan örgütlü bir turla seyahat edenler ise zaman darlığı nedeniyle yöresel yemek sunan restoranları tercih etmediklerini ifade etmişlerdir. Zira yöresel yemek sunan işletmelerin sahip olduğu atmosfer, barındırmış olduğu gizem ve fiziksel unsurların çok kısa sürede yemek yemeye olanak tanımadığı, en azından tadına varamayacak oldukları kaygısıyla böylesi bir seçimde bulduklarını ifade etmişlerdir (Aydoğdu ve Duman, 2017). Ayrıca organik ham maddeye ulaşım güçlüğü, değişen tüketim tercihleri, tarım alanlarının tahribatı, çiftçiliğe olan ilginin azalması, geleneksel zanaatın endüstriyel üretime tercih edilmesi ve hızlı tüketim alışkanlığının yaygınlaşması gibi pek çok neden geleneksel gıdayı tehdit etmektedir (Güner ve Çılgınoğlu, 2023).

"Kültür öğelerinden dil, edebiyat, gelenek - görenek, örf - âdet ile yakından ilgili ve sosyolojik, psikolojik, coğrafi yönü bulunan kültürel miras yöresel mutfak, özellikle gençler tarafından yeterince tanınıyor ve tercih ediliyor mu?" sorusu bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Çalışmada söz konusu problem ele alınmakla birlikte kültürel miras yöresel mutfak hakkında farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Literatürde diğer kültür unsurları gibi nesilden nesle dil aracılığı ile aktarılagelen, edebiyata konu olan kültürel miras yöresel yiyecek ve içecekler ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülse de konuyla ilgili gençlere -lise öğrencilerine- yönelik yapılmış bir bilinirlik ya da farkındalık oluşturma yönünde herhangi bir çalışmanın bulunmadığı tespit edilmiş, bu çalışmayla, önceden yapılmış çalışmalardan farklı olarak tespit edilen bu eksikliğe dikkat çekmek amaçlanmıştır. Çalışmada katılımcılara -ortaöğretim öğrencilerine- yöresel mutfak ürünlerinin yanında kültür taşıyıcılığı özelliği bulunduğundan dil ve edebiyat ile ilgili birkaç görüşme sorusu da yöneltilmiştir.

Yöntem

Bu bölümde Araştırma Modeli, Çalışma Grubu, Veri Toplama Teknikleri ve Metodu, Verilerin Analizi ile Evren ve Örneklem başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın modeli

Bu araştırmada, araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımı olan durum çalışması yönteminden

yararlanılmıştır (Creswell, 2007). Durum çalışması; tek bir durum ya da olayın derinlemesine boylamsal olarak incelendiği, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir. Bu yöntem, elde edilen sonuçlarla olayın neden o şekilde oluştuğu ve gelecek çalışmalarda nelere odaklanması gerektiğini ortaya koyar (Davey, 1991).

Çalışma grubu

Katılımcılara yapılan çalışma hakkında bilgi verilmek suretiyle gönüllülük ölçütü esasıyla ana kütle içerisinde seçilecek örnek kesimin araştırmacının yargılarına belirlendiği, tesadüfi olmayan ve verilerin ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik biçimde toplandığı (Aaker vd. 2007; Malhotra, 2004, Zikmund, 1997); isteyen herkesin örneklem grubuna dâhil edilebildiği ve katılımcı bulma işleminin belirlenen örneklem sayısına ulaşıncaya dek sürdürüldüğü (Ural ve Kılıç, 2011) örnekleme yöntemi olan kolayda örnekleme metodu kullanılmıştır.

Çalışma grubu Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Çalışma Grubu

Cinsiyet	Sayısı	Sınıfı	Sayısı
Kadın	14	9	3
Erkek	10	10	5
		11	8
		12	8

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 24 öğrencinin katıldığı görülmektedir. 14 katılımcının kadın, 10 katılımcının ise erkek olduğu; 9. sınıflardan 3, 10. sınıflardan 5, 11 ve 12. sınıflardan sekizer öğrencinin katıldığı görülmektedir.

Veri toplama teknikleri ve süreci

Bu araştırmada görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu süreçte kültür, edebiyat ve yöresel mutfak ile ilgili literatürden yararlanılarak görüşme formu oluşturulmuş; formun dil bakımından uygunluk kontrolü dil uzmanları tarafından yapılmış; hazır olan form, 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerine yüz yüze uygulanmıştır. Katılımcılara 10 soru yöneltilmiştir:

1. Kültürün hangi unsurlardan oluştuğu ve özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Edebî eserlerde toplumun yaşam biçimi ve değerlerine, kültür unsurlarına rastlarız. Benzer durum, yemekler için de söylenebilir mi, açıklayabilir misiniz?
3. Yiyecek ve içecekler edebî eserlerde konu olarak karşımıza çıkabilir mi? Neden?
4. Sizce yöresel yemek kültürel miras ögesi midir? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?
5. Kastamonu yöresine ait yukarıda verilen bazı yöresel yiyecek ve içeceklerin adını duydunuz mu? Yanıtınız “Evet” ise nereden duyduğunuzu söyleyebilir misiniz?
6. Bu yiyecek ve içeceklerden hangilerini tüketiyorsunuz? Neden?
7. Yöresel yemeklere kolaylıkla ulaşabiliyor musunuz? Bu ürünleri en çok nereden temin edebiliyorsunuz?
8. Yöresel yiyecek ve içeceklerin fiyatlarını uygun buluyor musunuz?
9. Evinizde, aile büyüklerinizden yöresel yemek yapabilen var mı? Varsa yakınlığınız nedir?
10. Yöresel yiyecek ve içeceklerin tüketiminin artırılabilmesi için neler yapılabilir?

Verilerin analizi

Verilerin analizi sırasında betimleyici istatistiklerle birlikte içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Gönüllü katılımcılara yöneltilen soruya alınan yanıtlar katılımcının verdiği cevap boyutunda gruplandırılarak yorumlanmış; katılımcılar Öğrenci 1 (Ö1), Öğrenci 2 (Ö2)... şeklinde kodlanmış ve ilgili soruya verilen örnekler bu şekilde sıralanmıştır. Betimsel analizin amacı elde edilen verilerin belirli soru ya da tema çerçevesinde düzenlenip yorumlanmasıdır. Böylece

düzenlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizi ile derinlemesine incelenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini, ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise her sınıf seviyesinden kolayda örneklem metoduyla seçilen toplam 24 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grupla yapılacak görüşme için ayse.meb.gov.tr adresi üzerinden araştırma izni alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katkı veren katılımcıların araştırma sorularına ilişkin ifadeleri ele alınmıştır. Araştırma sorularının her birine ait bir bulgu ortaya konmuştur.

“Kültürün hangi unsurlardan oluştuğu ve özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Katılımcıların birinci araştırma sorusunda geçen “Kültürü oluşturan unsurlar nelerdir?” kısmına verdikleri yanıtlar Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. Kültürü Oluşturan Unsurlar

Kültür unsuru	Sayısı	Kültür unsuru	Sayısı
Dil ve Edebiyat	13	Tarih	2
Sanat	3	Yemekler ve İçecekler	12
Halk Oyunları	1	Türküler	1
Gelenek ve Görenekler	10	Dinî-Millî Günler	4
Giysiler	7	Eğlence Anlayışı	1
Mimari	2	Etkinlikler	2
Örf ve Âdetler	7	Din ve Ahlak	4
Müzik	1	Felsefe	1

Katılımcıların verdiği yanıtlardan oluşan Tablo 2’ye göre en önemli kültür ögesi dil ve edebiyattır; bunu sırasıyla yemekler ve içecekler, gelenek ve görenekler, giysiler, örf ve âdetler, din ve ahlak, dinî-millî günler, sanat, tarih, mimari, halk oyunları, müzik, türküler, eğlence anlayışı ve felsefe oluşturmaktadır.

Katılımcılar, kültürün genel olarak bir toplumu diğerlerine göre benzersiz kılan, toplumu oluşturan bireyleri birbiriyle kaynaştıran, onunla özdeş değerler olduğunu, Türk tarih, gelenek ve göreneklerine kaynak oluşturduğu hatta Türk tarih, gelenek ve görenekleri için bir delil olduğunu ifade etmiştir. En önemli kültür unsurunun dil olduğu, bu anlayışla özellikle genç neslin dil bilinciyle yetiştirilmesinin önemine değinilmiştir. Ayrıca kültürün toplumun ortak ürünü olduğu, zenginliğini ve toplumsal gücünü gösterdiği, bu nedenle, korunup nesilden nesle aktarılmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Katılımcılara göre kültür, toplumun hayat damarıdır ve bir millet kültürü sayesinde var olur çünkü kültür, bir ulusun kimliği niteliğindedir. Örnek “*Gelenek, örf, âdet gibi şeylerden oluşur ve devamlıdır (Ö1), Toplumun yaşam biçimi, Doğu’da yaşayan bir insanla Batı’da yaşayan bir insanın aynı olamaz. İklim şartları bile etkili olabilmekte (Ö2), Bir ülkenin bayramları, şölenleri, mutfağı ve giyinme tarzı vb. o ülkenin kültür unsurlarıdır. Bu unsurlar ülkenin insanların kaynaşmasını ve diğer ülkelerce tanınmasını sağlar (Ö3), Kültür, uzun yıllar sonucu ortaya çıkan bir şeydir; her millette farklıdır (Ö4), Kültür; kıyafet, yemek, gelenek, görenek, bayram vb. unsurlardan oluşur (Ö5), Kültür değişken bir değerdir. Toplumun dilinin, dininin, yaşadığı coğrafyasının değişmesiyle kültür de değişikliklere uğrayabilir. Kültür, toplumun kimliğidir (Ö6), Kültür; dil, edebiyat gelenek-görenek, örf-âdet vb. unsurlardan meydana gelir. Bir millet kültürüyle vardır, milletin hayat damarıdır (Ö7), Mimari, kıyafetler, mutfak, dil ve edebiyat gibi unsurlardan oluşur. Nesilden nesle aktarılması ve korunması gereken bir yapıdır (Ö8), Kıyafetler, evler, yemekler, konuşulan sözcükler, etkinlikler ve yaşam biçiminden oluşur, diyebilirim (Ö9), Kültür; dil, edebiyat, gelenek ve görenek, örf ve âdetlerden oluşur (Ö10), Kültürü oluşturan unsurların başında dil, din, âdet, gelenek, görenek, bilim, ahlak, tarih, sanat, müzik gibi unsurlar yer alır. Bunlar toplumsaldır, tarihseldir, nesilden nesle aktarılması gerekir. Kültür bir milletin zenginlik kaynağıdır. Kültürü olmayan devlet kendi içinde güçsüzdür (Ö11)...”*

“Edebî eserlerde toplumun yaşam biçimi ve değerlerine, kültür unsurlarına rastlarız. Benzer durum, yemekler için de söylenebilir mi, açıklayabilir misiniz?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Katılımcılara göre edebî eserler âdeta bir toplumun aynasıdır. Acı ve kederin yanında zafer ve kutlamalar gibi sevinçlerin, toplumsal her olayın, edebiyatta mutlaka bir karşılığı bulunur; bu durumlar edebî esere konu olur. Toplumların yemek kültürü de edebî eserlere benzer şekilde o toplumun dün ve bugününe ayna tutar; yaşanan coğrafya ve bazı yaşam tarzı hakkında ipuçları verebilir. Her yörenin yemek kültürünün farklı farklı olması, yeme içme alışkanlığının da bir kültür aynası olduğunu düşündürmektedir. Bu farklılığı besleyen bir diğer unsur da toplumun yaşadığı coğrafyadır. Örneğin buğdayın fazla yetiştiği bir yerde hamur işi yiyeceklerin çeşidi de artış gösterebilir. Genel geçim kaynağı tarım ve ziraat olan toplumların sebze; avcılık ve hayvancılık ile uğraşan toplumların ise et ürünlerine yemeklerinde ağırlık verdikleri söylenebilir. Yemeklerde çoğunlukla tercih edilen baharat, sebze ve meyvelerin o bölgede hangi tarım ürünlerinin yetiştirildiğine, özellikle yemek davetlerinde davetliler için kullanılan tabaklar veya yemeğin sunumu bölgenin sanatsal ve kültürel bazı zevklerine ışık tutabilir. Ayrıca bir katılımcıya göre cenaze ve düğünlerde yemek verilmesi de kültürel bir etkinliktir ancak cenaze ve düğün yemeklerinde herhangi bir farklılığın bulunmayışı yemek olgusunun herhangi bir duyguya hitap etmediğini göstermektedir. Edebî eserler, toplumun içinden doğduğu için bu eserlerde o toplumun yemek kültürüyle karşılaşmak mümkündür hatta edebiyatçılar; eserlerini oluştururken toplumun yaşam tarzını, değerlerini ve kültürel mirasını vurgulamak amacıyla yemeği araç olarak kullanabilir. Farklı değerlere sahip toplumların edebî eserlerinin zihniyetindeki farklılıklar onların yemek kültürüne de yansır. İnsanların tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları, Türk edebiyatında özellikle köy romanı ya da toplumsal roman denen türün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu romanların bazılarında köylülerin yaptıkları üretime göre sofraya oluşturdıkları görülmektedir. Bu durum, yeme içme alışkanlıklarının toplumlarda önemli bir yaşam göstergesi olduğunu, bu yaşamın çeşitli edebî türlerde ortaya konduğunu göstermektedir. Edebî eserlerde yazıldığı dönemin yemek kültürüne dolayısıyla farklı yaşam tarzlarına hatta sosyo-kültürel imkânlarına rastlamak mümkündür. İç Anadolu’da tahıl, Karadeniz’de balık ve sebze, Ege ve Akdeniz’de deniz ürünleri ile zeytinyağlı sebze yemekleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da et yemekleri yaygındır. Çok çalışkan toplumların enerjiye ihtiyacı vardır ve çalışkan toplumlar buna göre beslenir ve çalışkan toplumlar yeme içme alışkanlıklarına önem verirler. Farklı ülkelerde farklı yemeklerin tüketilebildiği görülmektedir. Burada dinî inançların da etkili olduğu söylenmelidir. Örneğin bazı toplumlarda domuz eti tüketilmesi uygunken bazılarında göre yasaktır. Yine kimi toplumlarda inek kesilmesi iyi karşılanmamaktadır. Bu duruma benzer olarak bir katılımcı, bir toplumun dil ve edebiyatının da o toplumda tüketilen yiyeceklerin de yaşanan coğrafya ve inandıkları din ile ilgili olduğunu söylemiştir. Örnek *“Evet, çünkü o dönemin yemekleri farklılık gösterir. Örneğin Osmanlı mutfağı... Her yörenin kendine ait yemekleri olduğundan o yemekler o yörenin tarihini yansıtır (Ö1), Bence rastlanabilir. Mesela sert, kırsal bir ortamda yaşıyorsa o insan sert bir yapıda olabilir. Yaşadığı ortam gereği yetişen şeyler de yemekler de değişir (Ö2), Evet, kesinlikle... Mesela yabancı birine Türkiye hakkında bildikleri sorulsa genellikle Türkiye’nin mutfağından ve kebabından bahseder (Ö3), ... Her milletin yaşadığı yerin iklimine, tarımına hatta dinine göre dahi değişen yiyecekleri vardır. Örneğin bazı toplumlarda domuz eti tüketilmesi uygunken bazılarında göre yasaktır, bazı toplumlarda ise inek kesilmesi iyi karşılanmaz. Bu nedenle yemekler değişiklik gösterir (Ö4), ... Yemekler yaşam biçimi, geçim kaynağı hakkında yorum yapmamızı sağlar. Mesela Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde etli yemeklerin çok fazla olması, geçim kaynakları arasında hayvancılığın olduğunu gösterir (Ö5), Evet, yöresel yiyecek ve içecekler kültürün bir ögesidir (Ö6), ... Her yörenin yemeği farklıdır. Bu farklılık ülkeden ülkeye hatta şehirden şehre değişebilir (Ö7), ... Edebî eser ve toplum birbirinin yansıması gibidir. Her toplumsal olgunun edebiyatta elbette bir karşılığı bulunur. Toplumların acı ve kederinin yanında sevinçli olduğu anlar, zaferler, kutlamalar vb. edebî eserlere konu olabilir. Yemekler için de bu böyledir. Yemekler de edebî eserler gibi topluma ayna tutar; yaşanan coğrafya ve diğer kültür öğeleri hakkında bize ipuçları verir (Ö8), ... Yaşam biçimini büyük ölçüde coğrafya etkiler. Mesela arpanın, buğdayın, mısırın fazla yetiştiği coğrafyalarda hamur işi yiyecekler fazla yapılır (Ö9), ... Her yörenin yemek kültürü farklıdır*

(Ö10), ... Bir romanın yazıldığı dönemdeki yiyecek ve içecekler o romanda yer alır (Ö11), ... İç Anadolu'da tahıl, Karadeniz'de balık ve sebzeler; Ege ve Akdeniz'de deniz ürünleri, sebzeli ve zeytinyağlı yemekler yaygındır. Çok çalışan toplumun çok enerjiye ihtiyacı olur ve ona göre beslenir... (Ö12), ... Orada yaşayanların geçim kaynakları tükettikleri besinlere yansiyabilir. Bu durum edebî eserlerde karşımıza çıkar (Ö13), ... Yazarlar, yemekleri kullanarak toplumların sosyo-ekonomik durumunu, yaşam tarzını, değerlerini ve kültürel mirasını vurguluyor (Ö14), ... Yemeğin sunulduğu tabaklar oradaki zanaatı gösterebilir (Ö15), Bence söylenemez. Yemekler, herhangi bir duyguyu yansıtmaz. Düğünde yenilen bir yemeği cenazede de yitebiliyoruz (Ö16)..."

"Yiyecek ve içecekler edebî eserlerde konu olarak karşımıza çıkabilir mi? Neden?" araştırma sorusuna ait bulgular:

Katılımcılara göre edebiyatın konusu tamamıyla insan ve toplum olduğu için yiyecek ve içecekler edebî eserlere konu olabilir. Yemek, bir toplumun kültürünün parçasıdır, dilin kültürü taşıması dolayısıyla bu kültür ögesiyle yakından ilgisi söz konusudur. Örneğin bir yemeğin tarifi ya da sofrada adabı dil aracılığıyla aktarılır. Bir esere anlam katanın, ona tadını verenin bir yemekteki farklı baharatlarla benzer şekilde farklı duygu, düşünce, tema ve konuların olabileceği ifade edilmiştir. Yiyecek ve içeceklerin edebî esere konu olabileceği ortaya konan eserin yazarının ya da şairinin içinde yaşadığı toplumun bir parçası olmasına da bağlanmıştır. Yiyecek ve içeceklerle edebî eserlerde karşılaşma olasılığının özellikle olayın geçtiği yer ya da yerlerin tanıtımı yapılırken olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte eserde işlenen konuya göre kişilerin yaşam felsefesi ortaya konurken yemek kültüründen yararlanılabilir. Bu kişilerin gelirlerine göre sofraları oluşacak; bu sofrada, kişilerin ekonomik durumları veya sosyal çevreleri hakkında okuyucuya bilgi verecektir. Ayrıca eserlerde karşılaşılan kişilerin birer canlı olduğu ve gerçekçi bir eserde kişilerin yeme içme durumlarının tasvir edilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte yöresel ürünlerin tanıtımın amaçlayan eserlerin ortaya konabileceği, sevilen yiyecek ve içecekleri konu alan bir şiirin veya edebî eserin olabileceği gibi olamayacağı da ifade edilmiştir. Örnek "Evet, çıkabilir. Elbette bir edebî eserde ortamdan, yenilen içilenlerden bahsedilir (Ö1), Evet, yiyecek ve içeceklerimiz kültürümüzün bir parçasıdır. Edebiyat da kültürü ve insanı her yönüyle ele aldığından yiyecek ve içecekler edebî eserlerde karşımıza çıkar (Ö2), ... çünkü insanlar, kültürel ürünlerini tanıtmak kitaplarında onlardan bahseder (Ö3), ... örneğin bir lokantada çalışan insanın hayatını ele alan bir eserde yemeğin yer alması kaçınılmazdır (Ö4), Evet, çıkabilir. Nasıl ki her yemeğin tadı, tuzu, kullanılan baharatı farklı ise edebî eserler de bu şekilde birbirinden farklıdır. Bir esere anlam katan, ona tadını veren farklı baharatlar gibi farklı duygu ve düşüncelerin bir arada kullanılmasındır (Ö5), ... Mesela bir yemeğin tarifi edebî bir şekilde yazılabilir (Ö6), Çıkabilir, çünkü edebiyat, toplumun yapısını her şeyiyle anlatır (Ö7), Evet, çıkabilir çünkü karakterler birer canlı olduğu için yer ve içerler (Ö8), ... Ben, şair olsam Kayseri mantısına, Kastamonu çekme helvasına, Maraş dondurmasına şiirler yazardım... (Ö9), Çıkabilir çünkü o ortamdaki geçim kaynaklarına göre tükettikleri besinler farklılık gösterir (Ö10), Edebî eserlerde yiyecekler ve içecekler; karakterlerin durumu ve gelişimi, toplumsal değerler, mekân, kültürel bağlam ve zihniyet sembolü olarak karşımıza çıkar (Ö11), Çıkabilir, yazar yemekleri kullanarak bir kültürü açıklayabilir veya bir toplumu eleştirebilir (Ö12), ...Geniş çaplı olmasa da olayın geçtiği yerin özelliklerinden olan yemekleri ufak çaplı yer tutabilir (Ö13)..."

"Sizce yöresel yemek kültürel miras ögesi midir? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?" araştırma sorusuna ait bulgular:

Görüşmeye katılan katılımcıların tamamının yöresel yemeklerin kültürel miras ögesi olduğunu ifade ettiği tespit edilmiştir. Katılımcılar tarafından yöresel yemeklerin o bölgenin geçim, eğlence ve zevklerine işaret eden, geçmişin izlerini günümüze taşıyan bir nevi kimliği olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu mirasın gelecek nesillere aktarılmasının önemi de vurgulanmıştır. Yöresel yemeklerin kültürel miras olarak ele alınmasının gerekçesi olarak her yöreye özgü farklı yöresel yemeklerin varlığı gösterilmiştir. Bu yemekler; o yörede yaşayanların kültür, inanç, geçim durumları gibi pek çok yaşam koşulu hakkında birer göstergedir. Yöresel yemekler, eski ve yeni kuşağı birbirine bağlar, aynı zamanda sofralarda yer aldığı sofrada başında bulunanlara mutluluk verir. Bununla birlikte "Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım." veya "Bir

fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” gibi atasözleri yiyecek ve içeceklerin kültürel miras içinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu yiyecek ve içeceklerin yalnız bir yöreye mahsus olması, onların iyi muhafaza edilmesini gerektirir çünkü o yörede üretilmez ya da tüketilmezse kültürün içinden çıkacağı ve unutulup gideceği söylenebilir. Oysa baklava, döner gibi yiyecekler Türk kültürünün dünyaya karşı âdeta bir kimliği niteliğindedir. Örnek “*Osmanlı mutfağı örneği gibi eskiden beri yemekler günümüzde de tüketildiği için kültürel miras ögesi sayılır (Ö1), Evet, kendi ülkemizin yemeği bizi temsil eder, yansıtır, bize aittir. Her millete, yöreye özgüdür... (Ö2), Evet, ... toplumun beğenip sıklıkla tükettiği yemekler yöreselleşiyor, böylece kültüre yansıyor (Ö3), ... İnsanların eskiden tükettiği yiyecekleri hâlâ yiyoruz ve onların yaşam tarzları ve kültürleri hakkında yemekler sayesinde yorum yapabiliyoruz (Ö4), ... Her milletin kendine ait bir kültürü ve o kültüre ait yöresel yemekleri vardır. O yemeklerin yapıları bile o kültüre özgüdür ve kültürel miras ögesidir (Ö5), Geçişten günümüze ulaştığı için kültürel miras ögesidir (Ö6), ... Yöresel yemekler de bir toplumun kültürünü, yaşanmışlıklarını, geçmişini vb. unsurlarını barındırır. Toplumun bir çeşit kimliğidir (Ö7), Kesinlikle evet. Mesela baklava tüm dünyada bizi tanıtıyor çünkü bizim kültürel miras ögemizdir (Ö8), Evet, geçmişten geliyor; aynı zamanda geleceğe de aktarılması gerekiyor (Ö9), Evet, toplumun geleneklerini yansıtır (Ö10), ... Mesela bir yöreye ait, özgün yemekler yıllar boyu kuşaklardan kuşaklara aktarılır. Bu yemekler; o yörede yaşayanların kültür, inanç, geçim durumları gibi pek çok yaşam koşulu hakkında birer göstergedir (Ö11), ... Yöresel yemekler, eskiyi ve yeniye bağlayan bir köprüdür. Aynı dil gibi... Aynı zamanda sofralarda yer aldığı anda sofraya başında bulunanlara mutluluk verir. Bununla birlikte ‘Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım.’ veya ‘Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.’ gibi atasözlerinin yiyecek ve içeceklerin kültürel miras içinde önemli bir yere sahip olduğunu gösterdiğini söyleyebilirim (Ö12), ... Örneğin Pınarbaşı’nın kara çorbası kültürel bir miras ögesidir ve olmalıdır da çünkü bu çorba Pınarbaşı’na özgü ürünlerle yapılmaktadır ve eğer unutulursa diğer yörelerde bu çorbayı bilen, yapabilen biri olmaz (Ö13), ... O bölgenin geçimine, zevklerine eğlencelerine işaret eder. Aynı zamanda o bölgenin bir kimliği gibidir (Ö14)...”*

“Etlı ekmeğ, pastırmalı ekmeğ, yoğurtlu ekmeğ, mantarlı ekmeğ, ekşili pilav, banduma, tirit, etli yaprak sarması Ecevit çorba, püryan kebabı, çekme helva, Cide ceviz helvası ve cırık tatlısı, üryani eriği hoşafı, pelverde, kızılıcık ekşisi”

“Kastamonu yöresine ait yukarıda verilen bazı yöresel yiyecek ve içeceklerin adını duydunuz mu? Yanıtınız “Evet” ise nereden duyduğunuzu söyleyebilir misiniz?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Yöresel yiyecek ve içeceklerin adının duyulma durumu Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Yöresel Yiyecek ve İçeceklerin Adının Duyulma Durumu

Yöresel Yiyecek / İçecekler	Adını Duydum.	Adını Duymadım.
Etlı ekmeđ	18	-
Pastırmalı ekmeğ	13	7
Yoğurtlu ekmeđ	13	5
Mantarlı ekmeđ	13	4
Ekşili pilav	12	5
Banduma	16	2
Tirit	17	1
Etlı yaprak sarması	10	7
Ecevit çorba	7	11
Püryan kebabı	8	10
Çekme helva	17	1
Ceviz helvası	7	10
Cırık tatlısı	10	7
Üryani eriği hoşafı	11	8
Pelverde	11	7
Kızılıcık ekşisi	8	10

Tablo 3’e göre literatürden belirlenen bazı yiyecek ve içeceklerden sadece etli ekmeğin adını

duymadım yanıtının verilmediği görülmektedir. En çok adı duyulan yöresel yiyecekler etli ekmek, tirit, çekme helva ve bandumadır ancak etli ekmek dışında tüm yöresel yiyecek ve içeceklerle ilgili “Adını duymadım.” yanıtları alınmıştır.

Katılımcılar, araştırmada ele alınan söz konusu yiyecek ve içeceklerin adlarını genellikle büyüklerinden, babaanne, anneanne ve annelerinden, akraba ve tanıdıklarından, komşularından, arkadaşlarından, sosyal medyadan, internetten duyduklarını ya da ilin çekme helva gibi çok meşhur yiyeceği olduğu için bilindiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca tirit yemeğinin adını türküden duyduğunu söyleyenler de görülmüştür. Katılımcıların bazıları, bu soruya “Birçoğunu ya da bazılarını biliyorum.” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

“Bu yiyecek ve içeceklerden hangilerini tüketiyorsunuz? Neden?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Yöresel yiyecek ve içeceklerin tüketilme durumu Tablo 4’te verilmiştir:

Tablo 4. Yöresel Yiyecek ve İçeceklerin Tüketilme Durumu

Yöresel Yiyecek / İçecekler	Tüketiyorum.	Tüketmiyorum.
Etli ekmek	20	-
Pastırmalı ekmek	4	16
Yoğurtlu ekmek	8	12
Mantarlı ekmek	7	12
Ekşili pilav	7	11
Banduma	16	4
Tirit	13	8
Etli yaprak sarması	8	12
Ecevit çorba	2	18
Püryan kebabı	2	18
Çekme helva	15	6
Ceviz helvası	1	19
Cırık tatlısı	3	17
Üryani eriği hoşafı	4	16
Pelverde	8	12
Kızılıcak ekşisi	4	16

Tablo 4 incelendiğinde etli ekmekle ilgili “Tüketmiyorum.” yanıtının alınmadığı görülmektedir. Etli ekmek, banduma, tirit, çekme helva dışındaki yöresel yiyecek ve içecekleri tüketenlerin sayısı tüketmeyenlerinkinden daha azdır.

Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun yöresel yemeklerin tüketim nedenini evde yapılabilmesine ve lezzetinin beğenilmesine ayrıca sağlık açısından birer hazine ve şifa kaynağı olmalarına bağladıkları görülmüştür. Bu bölümde bir katılımcı et tüketmediğini ve hamur işi sevmediğini, bu nedenle bu yiyecekleri tüketmediğini ifade etmiştir. Bir katılımcı yatılı öğrenci olduğu ve pansiyonda kaldığı için bu yiyecek ve içecekleri tüketemediğinden yakınmıştır. Ayrıca çekme helva arkadaş ve akraba ziyaretlerinde iyi bir hediyeliktir.

“Yöresel yemeklere kolaylıkla ulaşabiliyor musunuz? Bu ürünleri en çok nereden temin edebiliyorsunuz?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Yöresel yemeklere ulaşabilme durumu Tablo 5’te verilmiştir:

Tablo 5. Yöresel Yemeklere Ulaşabilme Durumu

Nereden / Nasıl Ulaştığı	Sayısı
Evde yapılırsa ulaşıyorum.	8
Lokanta ve restoranlarda yapılırsa ulaşıyorum.	11
Köydeki aile büyüklerimden ulaşıyorum.	2
Turistik yöresel ürün satış mağazalarından ulaşıyorum.	4
Babaanne / anneannemden ulaşıyorum.	2
Çevremde ulaşabiliyorum.	1

Tablo 5 incelendiğinde yöresel yiyecek ve içecekler, çoğunlukla lokanta ve restoranlardan temin edilebilmektedir. Katılımcılar tarafından lokanta ve restoranlarda ve / veya evde yapılırsa yöresel yemeklere ulaşıyorum yanıtları verilmiştir. Ayrıca katılımcılar, bu yemeklerin tamamına her zaman ulaşamadıklarını belirtmişlerdir. Restoranlar olmasa bu yemeklere ulaşamadığını ifade eden katılımcılar da görülmüştür. Ayrıca bu yiyecek ve içeceklerin malzemelerinin doğada bulunamaması ya da vakit darlığı nedeniyle bu ürünlerin üretilmemesi nedeniyle bu ürünlere ulaşamadığının ifade edildiği tespit edilmiştir.

“Yöresel yiyecek ve içeceklerin fiyatlarını uygun buluyor musunuz?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Yöresel yiyecek ve içeceklerin fiyat algısı durumu Tablo 6’da verilmiştir:

Tablo 6. Yöresel Yiyecek ve İçeceklerin Fiyat Algısı Durumu

Fiyatlar Uygundur.	Fiyatlar Uygun Değildir.	Fikrim Yok.
4	16	4

Tablo 6’ya göre araştırmaya katılan 24 katılımcının 16’sının fiyatların uygun olmadığını ifade ettiği görülmüştür. Dört katılımcının ise bu konuda fikri yoktur. Bu durumla ilgili fiyatları uygun bulan üç katılımcı, çiftçinin ya da üreticinin emeğinin karşılığını alması gerektiğini çünkü bu ürünlerin büyük emeklerle üretildiğini, bununla birlikte bu ürünlerin lezzetinden dolayı bu ücretleri hak ettiğini ifade etmiştir. Özellikle bir öğrencinin fiyatlar dolayısıyla dışarıda yöresel yemek tüketemeyeceği de belirtilmiştir. Ayrıca insanların bu lezzetleri deneyimleyebilmeleri için fiyatların daha uygun olması önemli olarak görülmektedir.

“Evinizde, aile büyüklerinizden yöresel yemek yapabilen var mı? Varsa yakınlığınız nedir?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Evde yöresel yemek yapabilme durumu Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7. Evde Yöresel Yemek Yapabilme Durumu

Var	Yok	Varsa Yakınlığı
23	1	Babaanne (14), anneanne (11), anne (18), baba (1), teyze (4), hala (2), akraba (1)

Tablo 7’ye göre araştırmaya katılan 24 katılımcının 23’ü evde yöresel yemek yapan bir yakınının olduğunu ifade etmiştir. Evde yöresel yemek yapabilen yakınları ise çoğunlukla babaanne, anneanne ve anneleridir.

“Yöresel yiyecek ve içeceklerin tüketiminin artırılabilmesi için neler yapılabilir?” araştırma sorusuna ait bulgular:

Yöresel yemeklere talebin ve tüketiminin artırılabilmesi için yapılması gerekenler Tablo 8’de verilmiştir:

Tablo 8. Yöresel Yemeklere Talebin ve Tüketiminin Artırılabilmesi İçin Yapılması Gerekenler

Katılımcı Önerileri	Sayısı
Fiyatlar daha uygun hâle getirilebilir.	8
Yöresel yemek yapan işletmeler artırılabilir, teşvik edilebilir.	8
Okul yemekhanelerinde yöresel yemek verilebilir.	1
Dondurulmuş hâlde satışa sunulabilir.	1
Kurutulup toz hâlde satışa sunulabilir.	2
Şişelenip marketlerde satışa sunulabilir.	2
Tüm restoranlarda menüye eklenmesi teşvik edilebilir.	1
Yöresel yiyecek içeceklerle ilgili festivaller / lezzet günleri düzenlenebilir.	2
Ulaşılabilirliği artırılabilir.	2
Reklam ve tanıtımına önem verilebilir (tv, fuar, sosyal medya, reklam panosu, afiş).	10
Kültürel miras olduğu bilinciyle genç nesle öğretilmelidir.	2
Sosyal medyanın etkisinden yararlanılabilir.	1
Farkındalık çalışmaları artırılabilir.	1

Tablo 8 incelendiğinde bir katılımcının yerli üretimin teşvik edilmesiyle bu ürünlerin fiyatlarının düşmesini sağlayacağını, bazı katılımcıların ise tanıtımlarda özellikle genç kesimin hedef alınmasının gerektiğini, tanıtımlarda görünür yerlere konulacak pano ve afişler ile televizyon programları ve sosyal medyanın gücünden yararlanılmasının yerinde olacağını ifade ettiği görülmüştür. Yöresel yiyeceklerin tüketiminin ve bilinirliğinin artırılmasının bir yolunun da ziyaretlere gidilirken hediye olarak çikolata yerine yöresel tatlıların tercih edilebileceğinden geçtiği ifade edilmiştir. Ayrıca yöresel yiyecek içecek üreten işletmelerin devlet tarafından desteklenmesi fiyatların uygun hâle gelmesini ve böylece arz ve talebin artmasını sağlayacağı ifade edilmiştir. Yine bir katılımcı, bazı insanların başka ülkelerin kültürel yemeklerini tüketilmeyi “havalı” bulduğunu, kendi kültürel yiyeceklerini tüketmeyi ise “geri kalmışlık” olarak gördüklerini, bu özentiye bağlı yanlış anlayışın kültürümüze dair farkındalık yaratılmasıyla düzeltilebileceğini söylemiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

“Kültür öğelerinden dil, edebiyat, gelenek - görenek, örf - âdet ile yakından ilgili ve sosyolojik, psikolojik, coğrafi yönü bulunan kültürel miras yöresel mutfak, özellikle gençler tarafından yeterince tanınıyor ve tercih ediliyor mu?” sorusu ile ifade edilen problem üzerine yapılan bu çalışmada kültürel miras yöresel mutfak hakkında farkındalık oluşturmak amaçlanmış ve genel anlamda iki temel sonuca ulaşılmıştır:

1. Kültür ögesi yöresel yiyecek ve içeceklerle dil ve edebiyat arasında bir ilişki söz konusudur.

2. Bu kültür ögesi hakkında gençler, yeterince farkındalığa sahip değildir ve gıda olarak bu ürünlerin çok azına ulaşabilmektedirler.

Bu temel iki yargı; ortaöğretim kurumlarında -9, 10, 11 ve 12. sınıflarda- öğrenim görmekte olan ve kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 24 öğrencinin 10 sorudan oluşan görüşmeye verdikleri yanıtlardan hareketle elde edilmiş ve görüşme ile alınan cevaplardan temel sonucu besleyen sonuçlara bu bölümde ayrıca yer verilmiştir.

Kültür, bir toplumu diğerlerine göre benzersiz kılan, toplumu oluşturan bireyleri birbiriyle kaynaştıran, onunla özdeşleşmiş değerler bütünüdür. En önemli kültür unsuru ise kültürün diğer unsurlarını nesilden nesle taşıyan dildir, bu anlayışla özellikle genç neslin dil bilinciyle yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca kültür, toplumun ortak ürünüdür ve bir toplumun zenginliğini ve toplumsal gücünü gösterir. Bu nedenle bir toplumun hayat damarı olan ve bir milleti var eden, bir ulusun kimliği niteliğindeki kültürün korunup nesilden nesle aktarılması gerekmektedir.

Kültür; dil ve edebiyat, yemek ve içecekler, gelenek ve görenekler, giysiler, örf ve âdetler, din ve ahlak, dinî-millî günler, sanat, tarih, mimari, halk oyunları, müzik, türküler, eğlence anlayışı ve felsefe gibi pek çok öğeden oluşmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre en önemli kültür ögesi kültür taşıyıcısı olan dil ve edebiyattır aynı zamanda edebî eserler, âdeti bir toplumun aynasıdır. Acı ve kederin yanında zafer ve kutlamalar gibi sevinçlerin, toplumsal her olayın, edebiyatta mutlaka bir karşılığı bulunur; bu durumlarda da elbette edebî esere konu olur. Araştırmaya katılan katılımcılara göre ikinci sırada yer alan toplumların yemek kültürü de edebî eserlere benzer şekilde o toplumun dün ve bugününe ayna tutar; yaşanan coğrafya ve bir toplumun bazı yaşam tarzı hakkında ipuçları verebilir. Her yörenin yemek kültürünün farklı farklı olması, yeme içme alışkanlığının da bir kültür aynası olduğunu düşündürmektedir. Bu farklılığı besleyen bir diğer unsur da toplumun yaşadığı coğrafyadır. Örneğin buğdayın fazla yetiştiği bir yerde hamur işi yiyeceklerin çeşidi de artış gösterebilir. Genel geçim kaynağı tarım ve ziraat olan toplumların sebze; avcılık ve hayvancılık ile uğraşan toplumların ise et ürünlerine yemeklerinde ağırlık verdikleri söylenebilir. Yemeklerde çoğunlukla tercih edilen baharat, sebze ve meyvelerin o bölgede hangi tarım ürünlerinin yetiştirildiğine, özellikle yemek davetlerinde davetliler için kullanılan tabaklar veya yemeğin sunumu bölgenin sanatsal ve kültürel bazı zevklerine ışık tutabilir. Ayrıca bir katılımcıya göre cenaze ve düğünlerde yemek verilmesi de

kültürel bir etkinliktir ancak cenaze ve düğün yemeklerinde herhangi bir farklılığın bulunmayışı yemek olgusunun herhangi bir duyguya hitap etmediğini göstermektedir.

Edebî eserler, toplumun içinden doğduğu için bu eserlerde o toplumun yemek kültürüyle karşılaşmak mümkündür hatta edebiyatçılar; eserlerini oluştururken toplumun yaşam tarzını, değerlerini ve kültürel mirasını vurgulamak amacıyla yemeği araç olarak kullanabilir. Farklı değerlere sahip toplumların edebî eserlerinin zihniyetindeki farklılıklar onların yemek kültürüne de yansır. İnsanların tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları, Türk edebiyatında özellikle köy romanı ya da toplumsal roman denen türün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu romanların bazılarında köylülerin yaptıkları üretime göre sofraya oluşturdıkları görülmektedir. Bu durum, yeme içme alışkanlıklarının toplumlarda önemli bir yaşam göstergesi olduğunu, bu yaşamın çeşitli edebî türlerde ortaya konduğunu göstermektedir. Edebî eserlerde yazıldığı dönemin yemek kültürüne dolayısıyla farklı yaşam tarzlarına hatta sosyo-kültürel imkânlarına rastlamak mümkündür. İç Anadolu'da tahıl, Karadeniz'de balık ve sebze, Ege ve Akdeniz'de deniz ürünleri ile zeytinyağlı sebze yemekleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da et yemekleri yaygındır. Ayrıca çok çalışan toplumların enerjiye ihtiyacı vardır ve çalışkan toplumlar buna göre beslenir ve çalışkan toplumlar yeme içme alışkanlıklarına önem verirler.

Farklı ülkelerde farklı yemeklerin tüketilebildiği görülmektedir. Burada dinî inançların da etkili olduğu söylenmelidir. Örneğin bazı toplumlarda domuz eti tüketilmesi uygunken bazılarında göre yasaktır. Yine kimi toplumlarda inek kesilmesi iyi karşılanmamaktadır. Bu duruma benzer olarak bir katılımcı, bir toplumun dil ve edebiyatının da o toplumda tüketilen yiyeceklerin de yaşanan coğrafya ve inandıkları din ile ilgili olduğunu söylemiştir.

Edebiyatın konusu tamamıyla insan ve toplum olduğu için yiyecek ve içecekler edebî eserlere konu olabilir. Yemek, bir toplumun kültürünün parçasıdır, dilin kültürü taşıması dolayısıyla bu kültür ögesiyle yakından ilgisi söz konusudur. Örneğin bir yemeğin tarifi ya da sofraya adabı dil aracılığıyla aktarılır. Bir esere anlam katanın, ona tadını verenin bir yemekteki farklı baharatlara benzer şekilde farklı duygu, düşünce, tema ve konuların olabileceği ifade edilmiştir. Yiyecek ve içeceklerin edebî esere konu olabileceği ortaya konan eserin yazarının ya da şairinin içinde yaşadığı toplumun bir parçası olmasına da bağlanmıştır.

Yiyecek ve içeceklerle edebî eserlerde karşılaşma olasılığının özellikle olayın geçtiği yer ya da yerlerin tanıtımı yapılırken olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte eserde işlenen konuya göre kişilerin yaşam felsefesi ortaya konurken yemek kültüründen yararlanılabilir. Bu kişilerin gelirlerine göre sofraları oluşacak; bu sofraya, kişilerin ekonomik durumları veya sosyal çevreleri hakkında okuyucuya bilgi verecektir. Ayrıca eserlerde karşılaşılan kişilerin birer canlı olduğu ve gerçekçi bir eserde kişilerin yeme içme durumlarının tasvir edilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte yöresel ürünlerin tanıtımının amaçlayan eserlerin ortaya konabileceği, sevilen yiyecek ve içecekleri konu alan bir şiirin veya edebî eserin olabileceği gibi olamayacağı da ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların tamamının yöresel yemeklerin kültürel miras ögesi olduğunu ifade ettiği tespit edilmiştir. Katılımcılar tarafından yöresel yemeklerin o bölgenin geçim, eğlence ve zevklerine işaret eden, geçmişin izlerini günümüze taşıyan bir nevi kimliği olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu mirasın gelecek nesillere aktarılmasının önemi de vurgulanmıştır. Yöresel yemeklerin kültürel miras olarak ele alınmasının gerekçesi olarak her yöreye özgü farklı yöresel yemeklerin varlığı gösterilmiştir. Bu yemekler; o yörede yaşayanların kültür, inanç, geçim durumları gibi pek çok yaşam koşulu hakkında birer göstergedir. Yöresel yemekler, eski ve yeni kuşağı birbirine bağlar, aynı zamanda sofralarda yer aldığı sofraya başında bulunanlara mutluluk verir. Bununla birlikte "Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım." veya "Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır." gibi atasözleri yiyecek ve içeceklerin kültürel miras içinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu yiyecek ve içeceklerin yalnız bir yöreye mahsus olması, onların iyi muhafaza edilmesini gerektirir çünkü o yörede üretilmez ya da tüketilmezse kültürün içinden çıkacağı ve unutulup gideceği söylenebilir. Oysa baklava, döner gibi yiyecekler Türk kültürünün dünyaya karşı âdeta bir kimliği niteliğindedir.

Kültürel miras olarak araştırmaya konu edilen yöresel yemekler içinde adı en çok duyulanları etli ekmek, tirit, çekme helva ve bandumadır ve etli ekmek, banduma, tirit, çekme helva dışındaki yöresel yiyecek ve içecekleri tüketenlerin sayısı tüketmeyenlerinkinden daha azdır.

En meşhur yöresel yemeklerle ilgili dahi “Adını duymadım.” yanıtları alınmıştır ve tüketim durumları oldukça düşük seviyelerdedir. Katılımcılar, araştırmada ele alınan söz konusu yiyecek ve içeceklerin adlarını genellikle büyüklerinden, babaanne, anneanne ve annelerinden, akraba ve tanıdıklarından, komşularından, arkadaşlarından, sosyal medyadan, internetten duyduklarını ya da ilin çekme helva gibi çok meşhur yiyeceği olduğu için bilindiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca tirit yemeğinin adını türküden duyduğunu söyleyenler de görülmüştür. Katılımcıların bazıları, bu soruya “Birçoğunu ya da bazılarını biliyorum.” şeklinde cevaplar vermişlerdir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğunun yöresel yemeklerin tüketim nedenini evde yapılabilmesine ve lezzetinin beğenilmesine ayrıca sağlık açısından birer hazine ve şifa kaynağı olmalarına bağladıkları görülmüştür. Et tüketmediğini ve hamur işi sevmediğini ya da yatılı öğrenci olduğunu ve pansiyonda kaldığını, bu nedenle, bu yiyecek ve içecekleri tüketmediğini ifade eden de olmuştur. Ayrıca çekme helva arkadaş ve akraba ziyaretlerinde iyi bir hediyeliktir. Yöresel yiyecek ve içecekler, çoğunlukla lokanta ve restoranlardan temin edilebilmektedir. Katılımcılar tarafından lokanta ve restoranlarda ve / veya evde yapılırsa yöresel yemeklere ulaşıyorum yanıtları verilmiştir. Evde yöresel yemek yapabilen yakınları ise çoğunlukla babaanne, anneanne ve anneleridir. Ayrıca bu yiyecek ve içeceklerin malzemelerinin doğada bulunamaması ya da vakit darlığı nedeniyle bu ürünlerin üretilmemesi nedeniyle bu ürünlere ulaşamadığının ifade edildiği tespit edilmiştir. Vakit darlığından bahsedilmesi tüketicilerin fast food tarzı sağlıksız yiyeceklere yönelmek zorunda kaldığını göstermektedir.

Yöresel yiyecek ve içeceklerin tüketilememesinin en önemli nedenlerinden biri de bu ürünlerin fiyatlarıdır. Ürünlerin evlerde üretimi yapılamıyorsa bu ürünler, fiyatları dolayısıyla dışarıdan da temin edilememektedir. Özellikle bir öğrencinin fiyatlar dolayısıyla dışarıda yöresel yemek tüketemeyeceği de belirtilmiştir. Ayrıca insanların bu lezzetleri deneyimleyebilmeleri için fiyatların daha uygun olması önemli olarak görülmektedir. Bu durumla ilgili fiyatları uygun bulan sınırlı sayıda katılımcı, çiftçinin ya da üreticinin emeğinin karşılığını alması gerektiğini çünkü bu ürünlerin büyük emeklerle üretildiğini, bununla birlikte bu ürünlerin lezzetinden dolayı yüksek ücretleri hak ettiğini ifade etmiştir. Yerli üretimin teşvik edilmesi, bu ürünlerin fiyatlarının düşmesini sağlayacağı, tanıtımlarda özellikle genç kesimin hedef alınmasının gerektiği, tanıtımlarda görünür yerlere konulacak pano ve afişler ile televizyon programları ve sosyal medyanın gücünden yararlanılmasının yerinde olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Yöresel yiyeceklerin tüketiminin ve bilinirliğinin artırılmasının bir yolunun da ziyaretlere gidilirken hediye olarak çikolata yerine yöresel tatlıların tercih edilebileceğinden geçtiği, ayrıca yöresel yiyecek içecek üreten işletmelerin devlet tarafından desteklenmesi fiyatların uygun hâle gelmesini ve böylece arz ve talebin artmasını sağlayacağı ifade edilmiştir. Yine bir katılımcının, bazı insanların başka ülkelerin kültürel yemeklerini tüketmeyi “havalı” bulduğunu, kendi kültürel yiyeceklerini tüketmeyi ise “geri kalmışlık” olarak gördüklerini, bu özentiye bağlı yanlış anlayışın kültürümüze dair farkındalık yaratılmasıyla düzeltilebileceğini söylediği görülmüştür.

Kültürel mirasın önemli öğelerinden yöresel mutfakların insanlar arasında yeterince tanınmaması ve bu ürünlerin çeşitli sebeplerle tüketilememesi bu konuyla ilgili daha çok teorik ve pratik çalışmaların yapılması gerektiği sonucunu çıkarmaktadır. Özellikle teorik çalışmaların da pratik çalışmalarla birlikte zenginleştirilmesi ve desteklenmesi önemli olarak görülmektedir. Kastamonu ili örneğinde olduğu gibi yöresel lezzetler, çeşitli çalışmalar, etkinlikler, festivaller ve aktiviteler sayesinde insanlara aktarılmaya çalışılmalıdır çünkü Kastamonu yöresel mutfağına benzer şekilde yöresel lezzetler, şehrin / şehirlerin tarihi, kültürel ve turistik değerlerinden, yaşayış biçiminden çeşitli izler barındırmaktadır. (Çam ve Çılgınoğlu, 2021). Trichopoulou, Soukara ve Vasilopoulou (2007) geleneksel yiyeceklerin kültürel mirası yansıttığını ve gelecek jenerasyonlara bu mirası bıraktığını belirtmektedir.

Fiyatların daha uygun hâle getirilmesi, yöresel yemek yapan işletmelerin artırılıp teşvik

edilmesi, okul kantin ve yemekhanelerinde yöresel yemek verilmesi, dondurulmuş, kurutulmuş, ya da şişelenerek satışa sunulması, tüm restoranlarda menüye eklenmesinin teşvik edilmesi, çeşitli festivaller / lezzet günleri düzenlenmesi; tv, fuar, sosyal medya, reklam panosu, afiş gibi yollarla reklam ve tanıtımının yapılması, ulaşılabilirliğinin artırılması, kültürel miras olduğu bilinciyle genç nesle öğretilmesi ve farkındalık çalışmalarının artırılması roman, hikâye, destan, türkü gibi pek çok türde ve deyim ve atasözlerinde kendine yer bulan yöresel lezzetlerin bilinirliğini, arz ve talebini artırabilir. Edebî metinlerde yöresel mutfığa yer verilmesi konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmaların yapılması ya da artırılmasının kültürel miras unsurlarından yöresel mutfak hakkındaki var olan farkındalığın artmasına katkı vereceği söylenebilir. Bu bağlamda üniversitelerin insan ve toplum bilimleri fakülteleri ile Türkoloji, Türk dili ve edebiyatı, tarih, sosyoloji gibi disiplinleri ortak çalışmalar yürütebilir.

Araştırma İzni

Bu çalışma, T.C. Kastamonu Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan 20.10.2023 tarihli ve E-84616369-44-87674564 belge sayılı araştırma izni doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

Aaker, D.A., Kumar, V. & Day, G.S., (2007). Marketing research, 9. Edition, John Wiley & Sons, Danvers.

Abdurrezzak, A. O. (2014). İşlevsel teori bağlamında yemek kültürünün iletişimsel yönü. *Electronic Turkish Studies*, 9(11).

Alay, O. (2017). Şathiye, tekerleme ve "tiridina bandım" türküsü bağlamında ima ve gerçeklik. *Şarkiyat*, 9(1), 69-88.

Avcı, M. & Şahin, İ. (2014). Geleneksel Kastamonu mutfığı ve yemek kültürü, *KSBD Karadeniz Özel Sayısı*, (31-56)

Aydoğdu, A. & Duman, S. (2017). Destinasyon çekicilik unsuru olarak gastronomi turizmi: Kastamonu örneği / Gastronomy tourism as a element of destination attraction: an example of Kastamonu. *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 6 (1), 4-23.

Aydoğdu, A. & Mızrak, M. (2017). Yöresel yemeklerin sürdürülebilirliğinde standart reçetelendirmenin önemi: Kastamonu mutfığı örneği - yerel gıdaların sürdürülebilirliği üzerinde standart tariflerin önemi: Kastamonu mutfığından bir örnek. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (20), 366-394.

Aytür, N. (1988). Dil-edebiyat-kültür ilişkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1).

Belge, M. (2016). *Tarih boyunca yemek kültürü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik. *Milli Folklor*, 22(87), 159-169.

Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. Baskı). USA: SAGE Publications.

Çam, O. & Çilgınoğlu, H. (2021). Yöresel mutfakların gastronomi turizmindeki önemi: Kastamonu mutfığı örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (1) , 176-192.

Davey, L. (2009). The application of case study evaluations. (Çev: Tuba Gökçek). *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.

Firat, M. (2014). Yemeğin ideolojisi ya da ideolojinin yemeği: kimlik bağlamında yemek kültürü. *Folklor/Edebiyat*, 20(80), 129-140.

Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729(1), 50-57.

Güftâ, H., & Kan, M. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi/The Study Of The Turkish Coursebook Of Grade 7 Elementary School In Terms Of Language-Related Cultural Elements. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 239-256.

Güner, D. & Çılgınoğlu, H. (2023). Gastronomi şehri Afyonkarahisar ve slow food Nuh'un ambarı projesindeki yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 281-300.

Köktañ, Y., & Duyku, G. (2017). TRT repertuarında yer alan Kastamonu türkülerinde söz unsuru. *Türük Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(11), 470-491.

Kösoğlu, N. (1992). *Milli kültür ve çorba, milli kültür ve kimlik*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Malhotra, N. K. (2004). *Marketing research an applied orientation, 4. Edition*, Pearson Prentice Hall, New Jersey.

Nalcıoğlu, A. U. (2016). Edebiyat ve kültür üzerine/about literature and culture. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2).

Özcan, Ö. (2002). *Türk edebiyatında hiciv ve mizah*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

Sandıkçı, M., Aydoğdu, A. & Pamukçu, H. (2015). *Yöresel yemeklerin menülerde yer alma düzeyi: Kastamonu konakları örneği*, 1. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu, 19-21 Kasım, (773-785).

Tekin, B. (2017). Mutfakta edebiyat: Laura Esquivel'in acı çikolata adlı eserinde yemek kültürü ve duyguların etkileşimi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (37), 131-140.

Trichopoulou, A., Soukara, S. & Vasilopoulou, E. (2007). Traditional foods: a science and society perspective. *Trends in Food Science & Techonology*, 18 (8), 420-427.

turkish-cuisine.org (2023). Kastamonu'nun ünlü yemek, yiyecek ve içecekleri. <http://www.turkish-cuisine.org/print.php?id=152&link=http://www.turkish-cuisine.org/regional-cuisine-4/black-sea-region-124/kastamonu-152.html> (ET.02.10.2023).

Türk, H., & Şahin, K. (2004). Antakya geleneksel yemek kültürü. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2).

Ural, A. & Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. İstanbul: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zikmund, W. G. (1997). *Business research methods, 5. edition*, The Dryden Press, Orlando.